

PP. 2151-2300
 892 (88) 5(892)

2151
 K34/82.

H. M. Mohlabe,
 Bethany Mission,

"Role of family in inheritance" P.O. Box 39,
 Trichardtsdal,

1952

Via Tzaneen,

pp. 2151-2300 = 149 pp x f. 475 = 71 pp typeset 9-4-1952.
 ind. = £6-10-0

Puku ya H.

Tema ya 2H.

Temana ya 1: Khobakano ya ba leloko go be-
 ya moja lefa le go bolabola ka thoto.

4572 Motho mo a ile a hwa dilo tša gwe ka moka di a bulukiwa. Dilo tše bjale ka di-thapô le mothahu. Ke tšona dithoto tša mohu. Motšê o mongwe le o mogwe o na le moja lefa. Ke mo we o kwago ba re khoši ya toga ngwe e ya šala. Bjale bana ba khoši re loba ka moka go e ta ba go khoši a re mo tebe.

4573 Bokhaleke a ba fele, bo mamakaka tša go fiša. Ka tšatši le we ba bolokago mohu, ka moragô ga thello. Ba nyaka go teba gore moja lefa ke mang. Bjale beng ba mohu ba ta ba fetola gore ke the kae.

K34/82

Rena e šu re bê khaufsi le taba e we, ka baka la gore re ka šitwa go lla lehu la mohu. Batho ba ka re thêga ba re re diyo bolaya re nyaka go šala re dira taba ya mohuta o we.

4574 Monyana^y wa meriri ya dipeudi. Ka tša-tši le we yo mongwe le yo mongwe mo a eya o gopola gore ro bōna moja lefa. Le gore dithoto di tša a-ba-ganywa bjang. Tša-tši le we ba ka šupa moja lefa goba aowa. Letsatsi le ka boetswa moragō, ka baka la gore diphiso tša tšu a diphathagane. Mothomong ba boetsa taba moragō ka baka la motho yo mongwe wa leloko, ka baka la go thōkêga ga gwe. Le ge khadi e kholo ya mote o we mo e tše gōna, ba ka tše-ke ba khōna go šupa moja lefa goba go aroganya thoto.

4575 Mphini wa khadi bêta o molelle ka gobane le mošo wa noka o wa lema. Ke gore khadi e na le malalamabe. Ka molomo wa gwe le mošo wa noka o wa fitha. Le badimu ba phakisa ba mokwa. Ke mokhwa o we ba ka tše ke go ba mo tšaetsa taba. Le mohu di-taêlo tše dintši o laêla yêna. Khadi ke yōna mathatho. Mathatho, ke gore ke yêna yo we a swametsêgo go êma pele ga batho

892

2153

K34/82

ka moka a šupê moja lefa.

4576 Tošo ya morithi wa lehu. Ge moja lefa a tšešu a šupiwe ka moka ga bona ba tša a-lametšē ke morithi wa lehu. Ge moja lefa a šupilwe ka moka ga bona morithi wa lehu o tšogile, ka baka la gore moja lefa yo moswa o thibile kowa bakeng tša mohu. Bjale ba tša tšeya mathō a bona ba lebella moja lefa yo moswa. Ba lebeletšē medirō le mekhwa. Ke baka le we go yago gwa ba le thibêlo, ba re re ka šitwa go lla tšello. Ba-hwedi ba swanetšē go lla tšello tša mohu go tšena motho yo ba mo lebeletšego. Letšatši la go fêla ga tšello le tša fitša ba beya moja lefa.

4577 Ka tšatši le we la tošo ya morithi wa lehu, ba leloko ka moka ba swanetšē go tšibišwa pele ga lebaka. Le batho ba šele ba we ba tšomphiwago le bona ba tšibišwa, gore yo a nago le lebaka a ka ba gōna. Go tšilo bona mo ba tšōša morithi wa lehu. Khadi yōna ke molaō a ya swanêla go tšokêga, bjale ka ge go tšalūšitšwe ka mo maphepheng a ka gōdimu. Gore ge khadi e tše gōna tšhupō ya moja lefa e ka tše-be gōna. Ba ka boetsša tšhupō moragō, ba beya le lengwe letšatši.

892

K34|82

215H

4578 Letsatsi la thobošo. Letsatsi le we ke
 letsatsi le legolo. Ka lona ke lona le we le
 swanetšego go šupiwa moja lefa. Lentšu
 le thobošo le šupa gore mohu ke moka o
 šolokhile le ka the tha tsoga le mmone.
 Yo mongwe le yo mongwe a thobogê. Bjale
 ka goriale mo we ba swanetše go šupa yo
 we ba ta šalago ba holofetše yêna kaba-
 ka la gore yo la ba ba thobošitše ba thō-
 bōgile. Ke ga go le bjale letsatsi le we
 la thobošo le ^{tibi} tšit wa gore go swanetše
 gore go šupiwa moja lefa, le ka no feta
 gwa beiwa le lengwe le tsatsi. Phiyō tša
 tšou a diphathagane. Re swanetše go le be-
 lla monyana o wa thobošo, tše re ta dibōna
 ka moragō.

4579 Morithi wa lehu o tšišwa ka meriri ya
 mafello. Ke gore ka moragō ga bjala bja go the-
 kha dipendi tša bathologadi. Ka lona tsatsi
 le we ke letsatsi le legolo kudu. Gona le ma-
 bjala a mantši, ka ôna ba-thologadi ba
 yo tšōa morithi wa lehu. Monna yo mongwe
 le yo mongwe wa barwa ba mohu, o swanetše
 go beula mothologadi yo we a tšago dula naê.
 Ka lona letsatsi le we yo we a beutšego mo-
 thologadi o dula le mosadi yo we. Ke gore o
 lala a robetše ka ngwahong wa gwe.

892

K34/82

Ka goriale mo we morithi wa lehu o tugile pele ga ba-thologadi. Modirô ke o nowe wa go beula ba-thologadi. Ge e le mabapi le tšhupô ya moja lefa e tša ba ya ka moswana.

4580 Tšhupô ya moja lefa. Ka lona tšatši le we la dipendi, bona beng ba bo mohu ba ya ba dula thopa ya bona. Mo we thopeng ba dula pele ga gore medirô ka moka e thomiwe. Ba ya rera ka mokwa o we modirô o swanetsêgo go thepela ka ôna. Bjale ge ba feditše mererô ya bona, ke gona ba ka ya ba bula modirô. Ga na kowa thopeng bona beng ba beile letšatši le we moja lefa a tša go šupiwa ka lona. Ke bona ba we ba botšago batho ba we ba swanetsê go ba gona tšhupong ya moja lefa. Ke moka ka tšatši le we ba butšitšwego, ba tlo šupa moja lefa.

4581 Mothaku wa thoboši o ba gona tšatši la bjala bja gophalola bathologadi la bobedi. Meriri ba phalola ka bjala, bjala bjo we bo bitšiwago bjala bja meriri goba bja go thoša thitšhila. Ke bjala ba thetšhila. Ka lona tšatši le we ba swanetsê go thaba khomo ya thoboše. Bjale ba no ya ba boetsa morerô wa bona moragô gore lehono

892

K34/82 2156

re ka the ke ra khōna thelo, taba kholo
modirō wa thoboři o swanetše goba ka mo-
swana le wa go foka dithapō.

4582 Ka moswana ba tsogēla ga bo moku. Ta-
la e apeilwe a lewe ka mphaka. Yo mongwe
le yo mongwe ge boesa o tsama a phumula
malaka a libile moteng wa bo moku. Ke
moka ngaka e ta dira modirō wa yōna wa
go foka dithapō. Ka moragō ga modirō o
we wa ngaka ke moka ba thaba khomo ewe
ya thoboři. Lebaka la go šupa moja lefa a
le gōna, ka baka la modirō owe. Ba tabe-
ya lebaka le lengwe la go šupa moja lefa.
Batho ba bangwe ba leloko ba ta butšisa gore
go thobořwa re thobořitšwe bjale mong wa re-
na o kae.

4583 ~~P~~tsišo e we ya moja lefa, e swane-
tšwe ga bolwabolwa. Moja lefa a swanēla go
šupiwa lehono, ka baka la gore re thale mo mo-
gokhong. Motho yo we a hwilego. a še mpja ke
motho. Ka baka le we re swanetše go mollē-
la. Ka moragō ga ngwaga ke gōna re ka
gopolago moja lefa. Batho ba ka gopola gore
moku o diyo bolaiwa le nyaka go ba le diya
tša tše. Lentšu le we le swanetše go pha-

ba dipelo tša batho. Ba gomêlê moragô ba
 tša goma ba boya ge dipelo tša bona dikhi-
 bile.

4584 Go khiba ga dipelo tša bona ke go lla
 lehu la mohu. Ke gore ka moragô ga mo ba-
 hwedi ba ndile thellô tša mohu, bona be-
 ng ba tša goma ba ba bitša. Bjale ka tša-
 tši le we yo mongwe le yo mongwe o khodi-
 lwe bakeng tša thello. Gôna mo we a
 gona motho yo a ka bêlaêlago bakeng tša
 thello. Lentšû la khadi le lona le ka tše
 ke la hunapana o tša šupa khadi peloya
 gwe e lukulugile. Ka baka le we badimu
 le bona ba tša lala, ka baka la gore memô-
 ya ya batho e letšoe. Ka gobane gantsi
 badimu ba tšôša ke melomo ya batho. A še
 batho ka moka aowa beng ba bo mohu.

4585 Motho yo mongwe le yo mongwe wa bo
 mohu o tšibšwa pele ga lebaka. Thepogo a
 tše a loka. Thepogo ke go fore re ka morwa-
 na le te go na le taba ya gore. Ke tšona
 thepogo tše we. Ka baka le we la thepogo
 ba bangwe ba tša tša ba bangwe ka ka tše
 be gona. Bjale ka goriale mo we morêro wa
 bona o ka tše ke wa loka. Ka baka la

892

K34/82²¹⁵⁸

gore a ba gathana ka moka.

4586 Bjale ka lehu la Mohofe. Ka moragô ga lehu le we la gwe, ba ile ba lla thello. Molebendi wa motê a ba tibiša gore bana ba bo-laya ke dintu. Ka tsatši ~~ba~~ la gore go e niwa mmela wa go thoba bana meriri. Ba ile ba dumelana naê. Meriri e thobiwa ka bjala bja thetšhila. Ka tsatši la go riteletša bjala a goma a ba tibiša. O ile a tibiša le ngaka e we ilego ya alafa lehu. Ka lona letšatši le we la bjala bja thetšhila yo mongwe le yo mongwe o ile a ba gona. Moya thellong tša o wabo o ya a swere the rotwana. Ke gore mosadi yo mongwe le yo mongwe wa bo leloko la mohu, o ya a rwele mabelê ka the rotwana. A yo thiba mothahu o la ba dirilego bjala ka ôna.

4587 Mohofê o be ana le basadi ba babedi. Maolle le Matsebe. Mosadi wa pele ke Maolle matsebe ke mosadi wa bobedi. Mosadi wa pele ke ngwana wa malome wa gwe. Wa bobedi e no ba motho fêla. O mo tsere ka khorong ya mosate. Bjale mohu o be a khôna go neša pula. Mamoratwe e be e le mosadi wa bobedi.

4588 Dikhomo tša go tšeya basadi. Mosadi wa pele o ile a mo tšeya ka dikhomo tša le bêrêko. Wa bobedi a mo tšeya ka dikhomo tša go tšwa khaitšedi ya gwe. Ditaba di boima ka baka la gore dikhomo tša le bêrêko a di fete dikhomo tša go tšwa khaitšedi. Bjale ka goiale mo we batho ba ta ba dithopha tše pedi. Ka baka la gore ba swanetše go latšwa methala ya dikhomo. Moja lefa o ntšha ke dikhomo tša go tšeya mmagwe. Ka lona letsatsi le la la thetšhila, yo mongwe le yo mongwe o ile a ya. Dikhopolo tša bona di nyaka kudu go bōna gore moja lefa ke mang.

4589 Bona beng ba ga Mohofe ba ya ba dula thopa ya bona. Moverang wa bona bare thoboši le phokō ya dithapō ka moka ke modirō wa ka morwana. Lehono ngaka e swanetše go šoma modirō wa go phorola bathologadi. Bjale ge ba toga kowa thopeng ya bona, ba lokolla ngaka gore e šome modirō wa yōna. Ke moka ya dira modirō wa yōna. Ka moragō ga mo e feditše, ke moka ba ntšha mabjale ka dipitšha tše dikholo tše pedi. Pele ga gore ba thōmē go nwa, ba ile ba ba thalōšetšha gore modirō wa go foka dithapō le thoboše, e ta ba modirō wa ka morwana. Ka moka ba ile ba dumelana le taba e we. Molaō wa go foka di-

892

2160
K34/82

thapô le wa go thoboša e no ba modirô wa ka
matswana ga mo ba nwele bjala bja thetshila.

4590 Ba ile ba lala ba bina malopô. Ba go tšwa
khole ba ile ba robala mo we. Ba magae a
khaufsi ba ile ba e kêla magae go robala gôna.
Lentsu ba lefilwê la gore ka morwana ba
trogêlê. Ka goriale mo we motho a swanêla
go leta mmitsi. Moso a o na lešidi ke gona
bosele. Ka morwana ba we ba go robala ma-
gae, ba re go troga ba kokota ba ba kile ko-
wa moše wa taweng. Ba ile ba ba letela gore
ba khobakane. Ba ile ba khobakana ka moka ga
bona.

4591 Ngaka ya foka ditšhapô tša mohu. Ditšha-
pô ka moka tša mohu di ile tša khobakanywa
lapela la Maolle, ngaka ya difoka di le ka
mo we lapeng le we. Bjale ba ditopa.
Ke gore yo mongwe le yo mongwe a topa
the a the nyakago. Ka moragô ga mo ~~fa~~
ba feditšê go th^{topa} ditšhapô tša mohu, ke mo-
ka ba re bjale go thabiwa khomo ya thobo-
šo. Batswadi ba Maolle ba re rena re du-
la khole, ka goriale mo we le swanetšê go
šupa moja lefa le khonê lo thaba khomo
e yo ya thobošo. Ba re di akwala a di

892

K34/82 2161

kwale, ka baka la gore re thale mo thellong
tha mohu. Ra šupa moja lefa re ka the ke
re lla ga bote. Taba e we ya go šupa mo-
ja lefa ke ya ka moragô ga mēriiri ya dipeu-
dō. Ba ile ba e boetsā moragô ke moka ba
thaba khomo ya thobošo.

4592 Pitsa e bela ka pešeletšo le putšeletšo. Ge
ba dutši ba ija nama, yo mongwe a butšiša
putšišō. A re khomo e re jago nama ya yōna
ke ya go diyang. Ba mo fetola ka gore ke ya
thobošo. Bjale a re naa thobošo ke goreng. Ba
re thobošo ke tšhupō ya gore mohu ke moka o
hwile re ka the tha troga re mmone. A tšwela
pele le gore e ka ba e dira gore re mo lebalē,
ke thobošo e. Ba re go bjale. Bjale le dirēla-
ng ge le tha šupi moja lefa, ka gobane ge e
le thobošo e thobošitšwe.

4593 ~~Tha~~^{se} e nyana e tšhuba the-lete. Ka
baka la diputšišō tše la, ke moka ba rumulla
taba ba thōma go e bolabola. Taba e ya kwa-
la. Ka goriale mo we ke mo we rena re ilego
ra re a ba šupe moja lefa goriale ke ba-
twadi ba Maolle. Ke moka taba ya aparēla le
bona ba le-loko la bo mohu. Bjale bona bare
le a re fatha mo lebolabola taba e we. Le-
na kwang mo we re bolabotšego. Bjale ba

892

K34/82²¹⁶²

bangwê ba re e ka be la theke la re ke khomo ya thobošo, e ka be le re ke khomo ya mothahu. Bjale le bolabotšê gore ke ya thobošo, ka nnete re thobogile. Bjale e ka be le re šupê moja lefa, mathô a rena a be gôdimu gagwe.

4594 Ba bile ba bitša le khadi gore e tše e ba lamolanye ga-mmôgô le bahhekolo ba moše. Le bitša ke rena ka baka la khanetsano ya rena le ba ba ga makholo. Ba re re swanetše go šupa moja lefa. Bjale bahhekolo ba^{re} leya-kêla ge motho a hwile. Motho yo we ke motho yo mogolo, a še mo we le kaba go le gopola ka moja lefa. A le bone e ke le di yo molaya le nyaka gona go šala le a ba gana dithoto tša gwe. Ga le bandiši le bo magopotše. Ka moragô ga thelemo gona le ka šoma mo šomo o we. Ba ile ba le thetsa taba e we ba letela mo we ba bolabotšego. Di ile tša ba šita go rumulla.

4595 Tšhapô ya moja lefa. Ka moragô ga thelemo ke moka ba tšibišwa gore ba dirê bjala bja dipendi. Ba ile ba tšibiša ka moka ba bo leloko la mohu. Ka lona letsatši le we la monyanga ba ile ba fitša. Bjale ba tšena modirong wa dipendi le go nwa ma-

bjala. Ba ile ba tibišwa gore tihupō ya moja lefa e t̄a ba ka morwana. Tšatši le we ya ba la go nwa mabjala fêla.

4596 Ka morwana ba šupa Maruping morwa wa Matsebe. Bona beng ba ga Mohofe ba ile ba dula thopa ya bona ga mmôgô le khadi e kholo. Ba begêlana mabapi le go beya moja lefa. Mo we morero wa bona ba re re swanetše go šupa yo Maruping ka baka la gore dikhomo tša go tšeya mmagwe ke dikhomo tša go tšwa Motšatši. Ba bangwe ba ile ba gana, ba re lerotê go loma mang pele le mofipwa difeka ke mang. Ba re tšer we mohu o be a di šoma a t̄ha gopola ga boṭe. Ke moka ba t̄oga mo we thopeng ba ya kowa t̄hebo-keng.

4597 Mošupi wa moja lefa ya ba Motšatši. O ile a ema gare ga batho a ya a tswara ngwana wa Matsebe ka letsoho. A thōma go ba t̄halōretša gore nka baka lang a mo šupa. Ke mo šupa ka baka la gore ke yo a boya go ka dikhomo tša go tšwa nna. Dikhomo di ile tša thōpha ke batswadi ba mo tšeiša mmago ngwana yo. Ke lona le baka le we ke mo swarago ka letsoho. Ke moka a boela a dula fathe. Ka moka ga bona

892

K34/82

2164

ba ile ba loma the-ukô.

4598 A-beya a re lena batho le ka re thuša ka taba e. Rena re pallane re thale thopeng. Re šitwa go kwirisa ka gobane yo ke mosadi yo monyana. Taba ya bobedi yo mogolo e bile ke the tima mollô. Lebaka la bovaro mo-fi wa difeka ke yêna mosadi wa pele. Le go loma go loma bana^{ba} Maolle pele lerotê. Ka moragô gwa ba ba Matebe. Bjale lehono re makatsa ke ge ba e tisa ngwana wa lapa le le nyana pele. Ke mokhwa o we le bonago ba bangwe ba tha dumele. Bjale ke le thalošetsa gore le kwisiše. Ke moka ke feditše ge a riale a goma a dula fathe.

4599 Batho ka moka ba ile ba ba ganetsa.

Taba ya lena e ya thabiša mathong ga lena ba ga Mohofe. Zêla taba kholo le bonê gore a la aga, le lwešantše. Ka baka le we badi-mu le bona ba ta troga. Difeka ba ta loma ka mokhwa mang. Moja lefa ka molaô o tibjago ke mang le mang ke ngwana wa mosadi wa pele. Mo la mothomong e be mosadi yo we e fo ba motho fêla, gona e be re ta re le a kwala. Bjale ke ngwana wa malome wa lena. Bakeng tha dikhomo le ka no šu-

892

K34/82 2165

pa khadi gore lapa la go ke le. Dikhomo tše we tša le béréko tša boela ga moradi yo monyana.

4600 Batswadi ba Matebe, ba re le nyaka go bolaya motogolo wa rena. A še yéna yo we a lebanego go ba moja lefa. Le ga dipolabolo tša batho ba ile ba bolabola ka mokhwa o we, a ba ka ba ba kwa. Bjale batswadi ba Matebe ba ile ba re la šala la bolaya ngwana wa rena le ta teba mo la go thōma. Maolle o ile a re madimabe a ka ke tšwa naō letsweleng la mma. Bogōši a ba llele bo na le mala-pa a magolo. Batswadi ba Maolle ba re o wa kwala ngwana wa rena. Motho ke khoši ka lapeng la gwe. Taba kholo difeka o lumisē bana ba go ka lapeng la go. Ge o ka ya wa ba lumisā ka lapeng la yo we moja lefa, o ta gōlofatsā bana.

4601 Ba ile ba palakana ba letša mantha. Batho ba la ba ga Mhohofe a ba šupa moja lefa wa nnete. Ba bešitšē Maruping. Batho a ba swanēla go letša mantha, ka baka la mantha a bona, a baka badimu ka gobane le bošego ba ta lala ba bolabola. Batho^{ma} gore madibekwane wa tšhwene o bolatile rotwe a nyaka gore morwa wa gwe

892

K34/82 - 2166

a šale a ija thoto ya mohu.

H602 Maruping o ile a roba ka moteng a ya a dula ga wa gwe mmoto. A ba moja lefa wa lapa la mmagwe. Manaha a dipula ka moka papagwe o ile a mo šupa. Ngwana wa Maolle a ka a šupiwa. Ke ga ba ile ba mo šupa gore ke yêna moja lefa, a ka a e khudiša pele ga ngwana wa Maolle yo we leina la gwe ba go ba ba re ke Thibedi. Batho e be ba e wa ga gwe dikherere ka baka la go t̄eba pula. Maruping a thōma go e khudiša ka baka la batho ge ba fêla ba e ya ba mo loba. Ke ge a etheta ka gore, Ke nna Maruping t̄ha Mohofe šoboro le ôpêla koma ba-golo ba t̄ha e opele.

H603 Marupi o ile a hwa ka moragô ga mengwaga e mmedi. Ke nnete mo a be a re ba bagolo ba t̄ha e opele, ke gore yo mogolo o be a e ra Thibedi. Bjale lentšū le we le ile la t̄haba ba bo lelolo la bo Thibedi. Ke moka ba re yo monyana a ke a re go bolaya twa ebela a nêla. Monna o ile a phela t̄helemo ka t̄he thii. Ka t̄helemo t̄ha bo bedi ke moka a napa a hwa. O ile a babja letšatši ka le thii ke moka letšatši la bobedi a ba t̄ogêla. Ke moka dinaha t̄ša pula t̄ša napa t̄ša lôba, ka go-

892

K34/82

2167

bane 'e be e thale yo monyana, a the šu a šupe motho. Ke moka taba ya bona ya fêla e ta mowe. Thibedi a šala a gôta. Maruping o be a šile moratho, ba napa ka mo ganetsa go tšeya tulo ya mogolo.

4604 Bjale ka moteng wa ga Mašumu, ka lehu la Motabeya. Ka moragô ga bjala bja meriri ya go thekha dipendi. Ba ile ba tibiša batho ka le potako. Bjale khadi ya motē owe e kholo e be e dula Mašoumeng. Bjale ba bōna motho wa go ya Mašoumeng. Ba re go yēna a re go laeletšē re a go roma, o botšē Dipone ka tšatši la gore go na le tšhupō ya moja lefa. Molaeletšwa o ile a dumêla. Ka tšatši le we la go beiwa ba ile ba ya ba khobakana ka moka ga bona. Bjale monna yo mongwe a re go khobakana gōna re khobakane. Khadi ya motē e kae. Ba re mothomong o thale teleng o wa ta.

4605 Le ile la mo tibiša. Ba re re laeletšitšē Monwana-maitšeng. Le divile phōšō taba e a še yōna ya go laeletša. O be o swanetšē go romêla motho. Le ge molaeletšwa a ile a mmotša a ka the ke a khōlwa ka baka la go laeletša. Bjale mo la la the ke la bōna monna yo we, e be le ta dira bjang. Ke be

892

K34/82

ke nyaka go roma motho yo mongwe. Nka be o mo romê. Bjale re litile letsofi. Ba bôna le-
tšatši le tša-tamêla.

4606 Bjale re swanetsê go dira bjang mabapi le tšhupô ya moja lefa. Masûmu ke motho yo mogolo, ba ga Mothabe le ba Makhutsûwi e be ba tše go bôna moja lefa. Batho bona ba tša bolabolwe ba gatile khôrô. Bjale tše ana Ma-
sûmu ba ya thopeng, go rêra ka taba e. Mo-
rerong wa bona ba bôna gore modirô o ka tše ke wa khonêga ka nte le khadi. Bjale ba boe-
tša letšatši moragô. Ba boêla ba dira gore lešaba ka moka le dule fathe. Ba re go bo-
na tšhupô ya moja lefa lehošo e ka tše ke ya dirêga, ka baka la gore khadi a e gôna. Re tša goma re le tšibisa le tšatši le le tša boyago ka lona.

4607 Monyanya wa tšhupô ya moja lefa o ile wa êma ka baka la Dipone. Batho ba re le rena e be re tša maketsê ka gobane a re mmone. Ka tše ke la kwa bothoko. he-
oto a le na bothoko bothoko bo na le we-
na o tša tša diragô tša go nwa gapê. Go ile gwa ba monyanya wa mabjala. Mabjala ka buntši a ile a tšwela nte ke moka ka a nwa. Ka moragô ga mo ba nwele mabjala

ke moka ba boëla magae a bona.

4608 Molebendi a the tha diya thepogo. O ile a goma a ba tibiša ka molaô, ke gore pele ga le-baka. A ba a roma le motho go ya go Mametsa go tibiša Dipone. Ka tšatši le we ba ta tšogago ba šupa moja lefa, a fi-
tha a roballa gona. Bjale ge ba mmutšiša gore Monwana-maitšeng a ka a go bo-
tša thelo. A re o ile a bola, bjale nna ka re ke maduma. Ka gobane mo e be e le taba e be le swanetše go roma motho. Ba ile ba napa ba homola go tšwela pele le taba, ka baka la gore o ba katile. Le yêna a ka a ba le pelaëlo ka baka la gore a ba ka ba šupa yo we moja lefa.

4609 Ka moswana ba hwetšana Dipone a le gôna. Ka go tšhaba go swabiša ba gabô. Ge ba mmutšiša gore ka tšatši le la o ile wa dira keng. A re diêta pele ga ditibji. Ka moswana mo ke re ke ta re go tšoga ke te mono, ke moka bošego ngwana a thabêga. Ke moka ke lona lebaka le we la go dira gore ka the be gôna. Mo we o wa kwala ngwana ge a babja molaô a o dumele gore o be o mokhadiša diêta tše diholo ka

892

K34/82 ²¹⁷⁰

gobane a ka golêla ke maduma. Ke tše dibo-
tše mo o tšile a thabile.

4610 Ba šupa magotšane go ba moja lefa.
Ka moragô ga mo lešaba ka moka le khoba-
kane, ke moka ba dira gore ka moka ba yo
dula khorong. Ba ile ba khobakana mo we
khorong. Ke moka ba tšeya dipona tše pedi
ba di beya gare ga khoru. Magotšana a dula
gôdimu ga tše-pona tša ka tšogong la mpha-
pa. Ntholo ke ngwana wa lapa le le nyana
ke gore mmagwe o latela mmago Magotšane. O
ile a dula ka letšogong la mma-goja. Ke yêna
motseta wa moja lefa. Dipone o ile a thakhoja
a ya a swara Magotšane ka tšeata. A re le
a môna ke yêna mo wa lena yo. Ka moka
ba ile ba re thobêla.

4611 Ditayô gôdimu ga moja lefa. Motho yo
we o dutšigo naê, o tše ke wa monyatša. Ke
loua leithô le lerumu la go. Ke swanetše go
swarana ka matsogô ka mabedi. Batho ba tša
go tšompha le go go tšhaba ka baka la gwe.
Taba ya bobedi khoši a e na pelo-nkho. Ke
gore go pelenkwêla dilo tša batho. Ge o kaba
le pelo-nkho o tša šitwa go swara tšetšhaba.
Ka gobane o wa tšeba gore pelonkho e šika
le khufêgêlo. Khufêgêlo ya gore motho yo

u ka t̄he mo a t̄holêlê molato wa gwe ka baka la gore o ile a nkhona bjala. A re bjala bo fedile o mo kholê. Ke moka ditayo t̄ra go laya moja lefa t̄ra fêla.

H612 Ka moragô ga t̄shupô ba t̄haba dikhomo t̄se pedi. Morithi wa lehu o t̄ogile ke monyanya. Ba rotolêla mabjala khorong ba nwa. Dinama t̄ra a-peywa khorong ka dipitsâ t̄se dikholo. Ge di dutsi di butšwa kowa, kowa maphoko o dutša mokola. Ka moragô ga mo ba nwele mabjala, ke moka ba t̄hathamolêla dinama magopong. Ba fiwa dinama ka mephathô ya bona. Ba bagolo ba jêla mmogô. Ke moka ge ba feditšê go ja, ba bula difate. Monyanya o fedile yo mongwe le yo mongwe o e poella ga gabô.

H613 Maduma le dipegô di bigiwa moja lefa. Go t̄oga ka lona t̄šatši le we maduma ba swanetšê go afa moja lefa. Pele a swanetšê go t̄ena ga Ntsholo go bê yêna yo we a fago Magotšane. Dilo ka moka t̄ra motê ba swanetšê go bega yêna. Molaudi yo mogolo ke yêna: Ke mphaka wa go t̄hêga, e bile ke t̄helêpê t̄ha go rêma. Ma fello a t̄shupô ya magotšane.

Temana ya 2: Go t̄he be ba bagolo tabeng
ya t̄shupō ya moja lefa.

4614 Batho ba na le matepa. Matepa ke a ba-
na ba follago ba t̄ha tiya ke motho. Mmagwe
a t̄šeya ke a mo homot̄ša le go t̄šeya t̄he a re
ke a mo fa a fo t̄šwela pele le go lla. Ke
gore ngwana wa mohuta o we o na le mate-
pa. Bjale batho ba bagolo le bona ba bjale ba
na le matepa a bjale ka a bana. Ga e le
motho yo mogolo gant̄ši ge a t̄habe gōna o wa
toga a ba a swere ke t̄še di mo swerego. Dilo
t̄še bjale ka lehu le malwet̄ši. Ke dilo t̄še we
di ka t̄hokafats̄ago motho go ba mo we taba
ya t̄shupō ya moja lefa yo ba go.

4615 Triet̄šo ya motho yo mogolo mo a šitwa
go ya mo we ba m̄it̄šit̄šego. Lehu le triet̄ša
motho a šitwa go ya mo we ba m̄it̄šit̄šego.
Lebaka la go thibēla ke lehu a še taba e ba-
tho ba ka kwelago m̄thit̄i bothoko ka gobane
a dira ka kholē, o thibet̄šē ke mathoko. Go
bjale ka bjōna bolwet̄ši. Fēla makapi le
bolwet̄ši o swanet̄še go romēla motho gore
ba t̄he bōnē mo ke t̄ha bōnale ba gopola

gore ke filo dula, a ka fo dula re thagetse
ke bolwetši. Ke moka morumiwa a kitima a
ya.

4616 Monyanya o mongwe le o mongwe o wa la-
olêlwa. Molaodiwa o nyaka go kwa gore monya-
nya wa gwe o ta thepela ga bothe. Bjale mo-
tho yo we wa go twaranega o ta dia gore
tšhupô ya moja lefa e beelwe le tšatši le le-
ngwe. Ka gobane ba ka the ke ba khôna go
tšhipidiša tšhupô ka nte le yo we a the gona.
Batho ba we ba ka the ke go ba khôna go tšhipidi-
ša tšhupô ka nte le bona ke ba Khadi e kholo
le malome wa moja lefa le batho ba bangwe ba
bagolo ba leloko. Motho wa leloko mo a ka fo
dula lentšu a le hwetsane, gantsi modirô o
tšwela pele. Go a ya gwa šita ge e le yêna
yo mogolo. Ke gore yo mogolo wa go golêla maba-
pi le taba e we.

4617 Batho ba we ge ba diyo gana go ta mo we
tšhupong ya moja lefa, ba rapêlwa. Motho a ke
a fo gana kante le lebaka. O fa mabaka a
we a ganago ka ôna. Mabaka a bjale ka a:
go tšibišwa ka potako. Motho o tšibišwa e thale
lebaka. ke yêna o ta ya go laola a bônê gore
o ta ya a lohêlwa mo we monyanyeng. lebaka
la bobedi ba wkhopola lehono ka ^{ma}tšatši ba

892

K34/82 - 2174

tha ukhopole. Ke gore ba mo utshitse ka
tha ka mafuri. Bjale o gopola gore ba nyaka
go mmolaya. Lebaka la boraro ke pelo-ukho.
Ge ba ka mo kona tša goja o wa napa a
ngala. Ka goriale mo we o ta bolabola gore
ke nna wa go bitsetšwa ditaba fêla tša goja
ba ukhona.

H618 Batho ba go ^{ba gana} gana, ka mabaka a a ka
gôdimu. Ba fêla ba dira gore monyanya wa
moja lefa o fele o boêla moragô ka baka
la gore ba ka the ke ba khôna thelo kante
le bona. Bjale ka goriale mo we ba swanetše
go ba romêla motho yo mogolo go ba rapêla.
Ba ba rapêla fêla ka molomo. Wa bona
ba ntšha thelo ke ge motho yo we a ga-
na ka baka la thelo the ba kilego ba rê-
rana naê bjale ba gana go mofa thôna-
gôna ba swanetše go ntšha thelo the we
ba mo fê.

H619 Monyanya ô-na o ta le wa kante le go
šupa moja lefa. Dijô di budilê ka goriale
~~mo~~ mo we ba ka the ke ba di le thešša ba
swanetše go dija. Taba e e boetswago mo-
ragô ke ya tšhupô ya moja lefa. Yôna
ba ta letelwa motho yo we a ilego a the
be gana. Tshipi ya guta ngwe e ya

menama. Ke ge ba ile ba roma motho yo mogolo go rapela mongadi. Bjale mongadi o tshoga morumiwa. O re mola gwa the be wena e be nka thee, bjale ka go thompha wena ke ta ba zona.

H620 Bjale ka lehu la Pute. Molebendi wa motse ya ba Thepalo. Thepalo ke moratho wa mohu. Bjale Manyobofohane ke khaitšedi ya bona. Mokomêla ke ngwana bo Pute ka malapa. Matebe le Mmolawa ke bana ba mohu. Bjale mohu o ile a hwa a šiya basadi ba lesome. Ba ile ba lla thello tha mohu ka mokhwa wa molaô. Mokomêla o be a e ta maemang ka mantsatsarakwana. Ke gore o be a e ya ka poifô ka gobane o be a thoyane le mohu.

H621 Thoyano ya Pute le Mokomêla ke e. Monu o ile a lwa le kepono. Ntwa ya bona ya ba ya marumu, mo we motho yo mongwe a tha etelego yo mongwe. Go ile gwa ba thoyano ya mpja le phiri. Bjale Mokomêla a goga-na moya le kepono. Bjale ke ge ba thoma yo thoyana. A re a ke go nyake go go bona no moteng wa ka. Ka buka la gore ke wena le-nuba, o ka mpolaya. Go ya kang o kwana le motho yo o bonago ke thoyane nuê. Ke

moka mongwe a thee ka moteng wa yo mongwe. Ka gobane Mokomela o be a dula ga wa gwe mmoto. Ka baka la gore mmaqwe o ile a no bina a belégela fathe. Khanthe molato o tšwa ga mogadikane. O be a loya bana ba mmaqwe mokomela. Ke ge ba mo agêla ga wa gwe mmoto.

4622 Manyobothane ke khaitšedi ya mohu. Bjale o be a na le matepa a go silikiša. O be a nyaka go laola motšwa wa mohu. Pele ga mo we o ile a tšeya diponto tše tharo a re o lefa molato wa khomo. Ba ile ba mo adima bjale ka ge a ile ka kadimô. Bjale ka baka la matepa a gwe a ba a tena Thepalo. Ka tšatši le lengwe o ile a mo kharametša. Ke moka a tšoga ka go-ngala ge a boêla bogadi. Bjale pele ga go gopola monyanya, ba ile ba mmatsiša tšhalete ka baka la go nyaka go nyakêla dilo tša monyanya ka yona. O ile a re lenna ke lletšoe gona ke mothaku wa mogolo waka. Ba ile ba mohomolêla.

4623 Lebaka la go dira monyanya wa dipendi le tšhupô ya moja lefa ya fitša. Yo mogolo mo a gana a ke a re mmq, o fo re ke di kwile. Bjale Thepalo o ile a ba tšibiša ka moka pele ga lebaka mabapi le monyanya o we. Bathologadi ba dira mabjala ka moka ga bona. Bjale

892

2177.

K34/82

Ka tšatši le we bo nwewago ka lona, a tšeba
ga botšē gore ba tšatša bjale ka ge ba di-
te-
ba.

4624 Mohomêla le Manyobothane a ba ka ba
ba gōna. Batho ka moka ba ile ba khobaka-
na. Ba ile ba dula go letela ba ba maina
a ka gōdimu. Ka moka ga bona ba tše
ke ba bōnala. Bjale ka ge e be ba tša
dule khole, ba roma batho ba babedi gore
ba yo ba bitša. Morumiwa yo mongwe a ya
go yola yo mongwe a ya go yola. Ba ya ba
ba hwetsana ba re, re rumilwe go tša go
lebitša. Ba ile ba fetola ka gore tšhepe-
lang le ba botšē lebaka la go tša a le
gona, a ba no ba ba dira ba tša no re
botšā. Ba-rumiwa ba goma ba ya baba
botšā diphetolo tša bona.

4625 Mmolawa ke mogolo wa Matebe. Ka moka
ga bona ba tšwa ba le magadi a bona. Bo-
na ba ile ba ba gona. Ke bona ba-redi ba
moja lefa. Bjale khaitšedi ya bona o ile a
hwa. Ka lapeng la moja lefa go khonetsē a
gona ngwana wa mothankana. Bjale motho
yo we ba nyakago go moš šupa ke moledi
wa lapa le we la bo moja lefa. Thepalo o
be a no ba molebendi a tša beiwā ke mo-
tho. Bjale ditaba tša ba bipêla. Matebe a

892

K34/82 2178

re ge ba ganne a ba na molato, taba kholo
Thepalo a šupe. Ba ile ba mo ganetsä, ba re
dira mo di e tšwa dintšha ke khadi. Mphoko
wa go foka dira o tšwa ga mokhalabje. Ka
nte le batho ba we le ka tše ke la khōna
thelo

4626 Thepalo a re bokaone ke go ba romela
batho ba go ba rapela. Go boetsä letsätsi le
moragō go tša ba boima kudu ka gobane
dijō tša go dira bjo bongwe bjala a di gōna.
Le ge ba ka tše ke ba tša lehono le ka mo-
swana go lukile. Fēla e be ba swanetswe
go khopediwa gore ba tše lehono. Ba ile ba
roma bakhalabje ba; ^(a)mmaka-pela le ^(b)monna-
ahoše. Maina a we ke a dikwero mong maina
ke a: (a) Thehaloko le (b) Morapē.

4627 Barumiwa ba ile ba ya go rapela ba
gani ba go tša monyanyeng wa tšhupo ya mo-
ja lefa. Morumiwa yo mongwe a ya ga yola
yo mongwe a ya ga yola. Ba fitša ba wa
fatše ka dihhuru. Ke moka ba thōma go ba
botša ka mokhwa o we ditaba di emego ka
gona. Ka goriale mo we re a le rapela le
ke le eng lo loholla batho. Mantšū a bona
whabe e se bakeng la go tšhaba le na e

892

K34/82 2179

be re ka the e. Ke moka ba emella ba ya
le barumiwa.

H628 Dipelo tša batho di ile tša thaba kudu
ge ba bōna ba e tšwa na bō. Le ga go le
bjale ba ile ba butšišiwa gore ba o kwe go-
re molato keng. Mokomela a re lebaka ke
le. Ke ile ka thoyana le morwa rē, mo we
yo mongwe a go ba a tha tšōšetšē yo mongwe.
Bjale ka moragō ga lehu la gwe ke ile ka ta
go mmolaka. Bjale ge ke le mo thellong ka kwa
ba lla ka nna. Gore ba lla ka nna ke ile ka
o kwa mo bare o šētšē a raila maraka-
bele. Bjale ka ge moku a be a ntšhoile le
mo ke tha gate. Ke mokhwa o we ke kwile
go ka ōna. Ka baka la gore a ba nthōma,
ke ge ke re bokaone ke go e tulēla gae ga
ka. Ke lona le baka le we ke boifago go
ta.

H629 Manyobothane le yēna a bolabola la gwe
le baka. Ke nnete mo le nyaka go fe-
ba gore molato keng re tha be gona.
Makupa a ne le beng ba ōna. Nna ke
kile ka ta mo ka adima tšhalete ya go le-
kana dipanto tše tharo. Bjale nna ka tša-
tši le lengwe ke itšē ke malapeng e šu
ke a khanya, ka gobane motho yo mongwe

892

2180

K34/82

le yo mongwe o khanya ka ga bo. Bjale yo kha-
itšedi a re ke nna makêla ba the ja. Ka
moragô ga mo we a nkhametša. Ke lona
le baka le we ke tša nyakego go tša mo
go bona.

4630 Ba ile ba ba phuphuthêla gore dipolabo-
tšê ka moka di fêlê. Ge le ka dira ka
mohhwa o we le tša tšentsha diji ka gare
ga moše. Le swanetšê go swarana ka ma-
trogô ka mabedi. Goreale mo we ke gore
go kwana. Kwana a e baka diji, ka
gobane a gona yo a tša go rêpa yo mo-
ngwe. Bjale mo le tša kwane le tša tšama
le rêpana, ke moka ba-lala ba tšena ka
ka gare. Balala ke baloi. Letšatsi le re
šile, tšhupô ya moja lefa e tša ba ka mo-
swana. Ba ile ba kwana gore e tša ba
ka moswana.

4631 Ba ile ba ntšha makjala a the ma-
kae ba nwa ôna. Ka moragô ga mo we
ba ile ba palakana. ba boêla magae
a bona. Tala e apeilwe a e lewe ka
mphaka. Ke gore ka moswana yo mongwe
le yo mongwe o ile a re go troga a the
tša leta mmitšê, a kokota a libile mo
we moteng o we ba yo šupago moja

892

K34/82

2181

lefa. Ka moka ga bona ba ile ba ba gōna.

4632 Ba ile ba šupa Modula-theko. O ile a šupa ke Mokomela ka moragō gwa ba yēna Manyobathane. Batho ka moka ba ile ba thabēla taba e we. Monna ka o thii ba-re ke Mokobati, a-re go ya kang le šupa ngwana bakeng tša gore le šupe Thepalo e lego yo mogolo. O bile ke yēna moratho wa mohu. Ke yo mangwe wa le loko la bo mohu. Fela a dula mo, o dula Thegorwa^{na}. Ba ma thalošetša ka mokhwa o we ba šupilego Modula-Theko. Papagwe o lumile theetse tša mohu. Ke gore mohu o ile go bēlēga ka moragō gwa bēlēga papago yo. Ke lona le baka le we ba šupilego yēna. Ge a bōna yo o mmolabolago o re ke rangwane, yēna o re ngwana wa mogolo.

4633 Ba thaba dikhomo tše pedi. Ba ile ba ditšwiya pele ba ba ba di apeya pele ga gore ba tenē dinkhong tša mabjalla. Ka moragō ga mo ba di apeile, ke moka ba rotolēla mabjalla. Go ile gwa ba manyanya o mogolo. Ka moragō ba tša thamolla dinama tša dula ka megopo, tše dingwe ba di tšabolēla mathareng. Ke moka basadi ba fiwa tša bona dipitša. Ba di dula gōdimu. Ke gore goja! Ke mo-

892

K34/82

2182

ka monyanya wa fela o e ta mo we. Ge
letsatsi le ya madikelo ba palakana ba ya
magae a bona.

4634 Taba e ngwe ya go dira gore motho a
the ke a ya monyaneng wa tshupo ya moja le-
fa. Ke boloi. Ge motho a hwile bjale ba
re o bolaike ke mokete. Motho yo we bare
go ke moloi ke moka o rëma lešasa la mo-
khalo o šošela tela ya go ya ga bo moku.
Foreale mo we ke gore o ba thoboša gore
a ka the ke a tsoga a gatile ka mo we
moteng o we. Go bjale ka ge ba thoboša
tshemo ya moku. Ba tsogela tshemong ba ila,
ba fita ba e thoboša ka lona lešasa la mo-
khalo. Ba goga ba dihluga le matheko a
a tshemo. Ba thoboša tshemo gore mo wa yô-
na ga gona. Bjale mo thomiwa le yena o a
ya a ~~di~~ bjale.

4635 Bjale ka lehu la Makhalangake. Makha-
la^{ga} nke o ile a hwa a šiya barwa ba gwe ba
ba-raro. Bjale moku o ile a hwa ka tela e.
Morwa wa gwe Kobeng o ile a ba le diphe-
ko tša go phasa moteng wa gwe. Barwa ba
mokhekolo yo we, ba ile ba palakana ka mo-
rago ga lehu la papago bona. Bjale mokhe-
kolo a re o gana go phasa, ka gobane mo

we a go laola gona o be a the gona. Morwa wa gwe yo mogolo Khasane, a re a go na thelo. Naa o gona wa go bolaya mmagwe. Mokhehoko o ik a phasa ka baka la mantšu a Khasane.

4636 Ka morwana Makhalangake a thabêga. Dipheko tše we tša bona ba ile ba thaba khomo. Ka moragô ga mo a pharitšê, ke moka a no kwa mmele wa gwe o tha tšee ga bote ka baka la go tšhaba pefô. O ile a toga e thale ka pela. Ka morwana ke ge ba o kwa gore mokhehoko o wa ba bja. Bjale mafello a bolwetši ya ba lehu. Bjale molato a wa ka wa ba ga Makobeng. Molato o ile wa ba ga mo-gapeletši ka gobane mong wa dipheko o ile a mo kwêla. A dia gore ba yola-ola ga ngaka e we yêna a e nyakago. Ke gophasa go ile gwa phasa Khasane pele ka moragô ke mmagwe. Bjale ba re o ile a tšhela the thave ka mathatswa le thelong ka moragô ga mo yêna a pharitšê.

4637 Mohu le yêna bolwetši bja gwe, o be a re ke fo bolaya ke ngwana e le waka. Ke moka barwa le baredi ba thoya mogolo wa bona ka lona le baka le we. Go boloka mmagwe o ile a ya ka šiši. Ka moka ge

892

K34/82 2184

ba mmôna ba pheta melala. O ile a khotella go boloka yo we mmagwe.

4638 Ka moragô ga mo ba mmolukile, a šošêla tšela ka lešarša la mokhalo. O ile a dula mothopaneng wa gwe le mosadi wa gwe. Bona beng ba šala ba lla tšello tša mmago bona go botše. Ba dira bjala bja khoko, ke moka ba re ba mmitsša, a gana. Ba ile ba tšakola bana ka nte le mogolo wa bona. Ba dira bjala bja tšetšhila. Ba mmitsša le gô na a gana. Ge baratho ba laolêla tšetšhila ditaola di ile tša areya Moôré, ke khaitšedi ya bona e kholo. Ba ile ba tšôša tšetšhila ka nte le yêna.

4639 Lapa le na le moja lefa wa lona. Mogolo wa bona a napa a fetoga lešele. lešele ke gore tšimene ya go tšepela e noši. Ge batho ba tiya khophi go na le mo yo nwago gona. Bja le e ile ya ba gahantšha mo la e setše e ya dinong. Khakanêgô ya bona e bile gona tšatši la bjala bja go tšekha dipendi tša baredi ba mohu, ka baka la gore ba leloko ka moka ba swanetsše go ba gona. Bja le pele ga gore ba dirê bjala bja we bja mothahu wa mohu ba ile ba mmotšša. A re go bona go lukile. Ke ge ba dira

892

K34) 82 2185

bjala bjo we.

4640 Khasane o ile a thee mo we monyaneng o we. Batho ka moka ba ile ba ya gammôgô le malome wa bona Mpoi. Mpoi o ile a kwa mo-thang ba boloka khaitšedi ya gwe gore ba re o bolatile ke yêna Khasane. Bjale ba re go ka the ke gwa dirêga thelo le mogolo wa lena. Ba re re mmu-tšitšê o wa gana. Bjale ka goriale mowe modirô o swanetšê go tšwela pele. Malome wa bona a gana gammôgô le ba bangwe ba le-loko. Bjale go tša dira bjang ka gobane o wa gana. Malome wa bona a re šalang, ke tša yo o kwa mo ganêlê ya gwe.

4641 Mpoi a ya go bolabola le motogolo wa gwe. O ile a hwetšana yo we motogolo wa gwe a šoma mešomo ya gwe. Bjale a re go fitša a dula fatše a mo dumediša. Ke yêna a lethetšâ medirô ya ga gwe a dula fatše. A re go yêna ke tšile mo gago motogolo, ka baka la go the go bônê kowa monyaneng. Bjale ke re go wena molato keng.

892

K34/82

2186

4642 Khašane o thaloša le baka la go the be gōna. Ke sitwa go ya ka baka^{le} ba nthera ba re ke nna moloi, ke nna yo we ke bolaitlego yo we mma. Bjale ka goriale mo we ke re a ba dibōnē. Malome wa gwe a re o wa kwala motogolo. Bjale bana ba la ka moka ke bana ba go ka baka la gore ke wena mogolo wa bona. Ka goriale mo we a wa swanēla go ba ngaletša. Ge ba go rēra gore ke wena moloi, nka be o ba botšē letšwe ngaka e ta ya e le lamolanya. A re mo we di a kwala. Bjale lehono ke go nyaka howa gore o bē gona. Ke moka a tēna ka ntong a tšeya patši ya gwe apara. A re go lukile a rieng. Ke moka ba ya ka ba bedi.

4643 Dikhaitšedi tša bona tša šupa Maselo. Maselo ke lekhothwane la bona ka moka ga bona. Bjale bare bakeng tša ngwako ke mong le dibjana. Ka gobane yo le mo šupa fēla go ja motšahu wa moku. Mo we a ba ka ba nyaka go tēna. Malome wa bona a re le a bōna ba-fofologo, dilo ka moka le ka a-ba-gana ka tšona. Fēla dišego le ngwako le dibjana tše dingwe tšē dikholo di na le mong wa tšona. Bjale barwa ba moku ka moka ba na le basadi. Nna ke

892

K34/82 2187

nyaka go t̄eba gore ke mang yo we a t̄a go
boloka dilo t̄e t̄ša khait̄sedi yaka. Ba re
Maselo ke yēna yo we a t̄a e telago pele
ga dilo t̄e we. Mogolo yēna a re kw̄išiši ka
baka la gore ke yēna yo we a bolalego mma
wa rena.

4644 Khašane a re ke baka le we le bōnago
ke t̄hate mo. Bana ba ba mma ba šitwa
go lla t̄hello t̄ha mma ka baka la ka. Bjale
ka goriale mo we nna e be ke re go kaba
kaone, ge re ka ragēla taba e moragō. Re
gataneng dinaō, balamudi ba gona ba yo
re lamolanya. Ka moka ba ile ba kwa-
na le taba e we. Dikhait̄sedi t̄ša re di
gōgēla maoto moragō. Ba-nna ka moka ba
ba ganets̄a.

4645 Khašene a nt̄ša t̄šalete ya go ya
ngakeng. Ka moka bana ba mokhekolo yo we
ba ile ba t̄wa ba ya ngakeng. Malome wa
bona mpoi o ile a ya na bo. Nyaka ya
ya ya tiya Kobeng. Mabaka a go mo tiya. Mo-
nna o gapelet̄it̄še ke moradi wa gwe. A re
uka baka lang mokhekolo a baka magaba
ka lapeng la ka. O nyaka go mpolaēla bana
baka. Monna a kwa bothoho ke ge a t̄ha-
ba mmagwe. Lena le re o t̄haba khomo

fêla aowa o be a thaba le mmagwe. Ke moka ba goma ba boya gae. O ta lifiša ke mang, motho wa go lifiša a thoka.

4646 Khašane a ya a tšeya mosadi ga malome wa gwe mong wa mošaša o we. Ka morago ga mo ba tšo boya dingakeng, ya ba gona ba kwanago le mogolo wa bona. Ba loko-lla dipelo tša bona gore a yo tšeya mong wa mošaša. Kobeng yêna a ka a fetša le khwedi o ile a latela mmagwe. Kobeng o ile a hwa le bakeng la Khašane ka go-bane dira e be e le tša gwe. Ke moka ditaba tša bona tša fêla dit e ta mo we.

Temana ya 3: Mo phuthi wa kopano ya ba leloko.

4647 Molaudi wa dikopano, o dira gore batho ka moka ba leloko ba kopane, ba bee mong wa bona. Ke gore dilo ka moka tša go šija ke mohu di a-banywe. Taba e we a e fo dira ke motho, e dira ke batho ka moka ba leloko. Gore ba khobakane ba te ba bônê moja, lefa wa mošaša o we. Motho mang le mang o swametšê go tšoga mo we a

~~mo~~teba mo teba.

4648 Thepitsa ke gore ba lapa. Taba ya moja lefa a e na thepitsa ka gobane ke ya batho ka bontsi. Bjale ka mo gongodilwe ka maphepeng a ka godimu mabapi le dipo tsa bo moja mafa. Methahu le dithapo ka moka di a tswa tsa bona ke mang le mang. Ka moka ga tsona dithapo di tsewa mathong a batho. Ke gore batho ba lebeletse. A se taba ya thepitsa. Ke gore bana ba mosadi ba we ba llogo pitsa ka e thii. Tsa bona di teba ke bona beng. Wa bona di tswela khakala ke gore di ba sitile. Gona ba di tswetsa khakala ba mema ba lamudi. Bjale e, a e bjale ke ya monyanya ya batho.

4649 Batho ba we ba kopanago go tlo beya moja lefa ke ba: Bagolwane, baratho ke bana ba mohu. Baratho ba mohu, dikhadi le bo morwa-ragwe mohu. Ke bona ba we ba ya go ba gathana ba rera ka taba ya moja lefa. Motho yo we a ya go a dirisa gore ba khobakane ke moratho wa mohu. Le baredi ba mohu ba swanetse go ba gona mo we morerong o we. Ke bona batho ba we ba ka felago ba e ba le

pelaêlo ge ba t̄ha ka ba ba gona môrerang
wa moja lefa.

4650 Motho yo we a swanets̄ego go b̄ona gare
t̄hello t̄he fedile. Ke ȳena yo we a set̄se-
go a lebelet̄se bathologadi. Bjale ka ge go
ngoditwe gare kudu ke moratho wa mohu.
Ka gobane mo a lebelet̄se basadi ke ba
ga gwe ka gobane ke ba gat̄sa mogolo wa
gwe. Ke ȳena yo we a t̄a go bit̄a ba-
t̄ho gare ba khobakane, go šupiwê moja
lefa. Motho yo mongwe le yo mongwe yo we
a ilego a ba le melato le mohu, o swane-
t̄se go ya go ȳena moja lefa. Ke ȳena yo
we a swanets̄ego go lefa melato e we. Le
melato ya mohu e e nego gare ga batho,
ke ȳena yo we a swanets̄ego go e r̄era.

4651 ~~Ke~~ ȳena yo we a swanets̄ego go t̄e-
na ka dithibeng, a ba t̄helle mabêlê. Ba
dira bjala. Bjale ka moragô ga mo ba bola-
bot̄se, ba yo ja t̄a goja. Ka moragô ga
dijô t̄se we, ba fit̄iša t̄a goja ka bja-
la bjo la. Ke gona ba ija mot̄haku wa
mohu.

892

K34/82 - 2191

H652 Ntona e kholo mo e hwile, molaō ke
 ōna. Motho goba moratho wa gwe ge ba du-
 tšī ba thalla lehu. Ke yēna yo we a swa-
 netšego go bōna dilo ka moka. Thello ka
 moka the laola ke yēna. Go laola ga the-
 llo, ke go bōna batho ba bagolo ba we ba
 tšilego thellong gore ba fepiwe ga bote. Ke
 yēna yo we a ka e telago mothologadi wa
 moja lefa go ya naē ka dithibeng go ntšha
 mabêlê a mothahu gore ba apeeê batho ba
 we. Bjale ke yēna yo we a swanetsēgo go
 ba khobakanya gore ba tše ba rēê taba
 ya moja lefa. Ke yēna yo we a swanetsē-
 go gore a ba fē mabêlê a mothahu gore
 ba dirêlê ba rapiwa bjala. Dintona di
 a rapiwa tša mebotō e mengwe gore ba bē
 gōna mo we moerong. Kudu ge ba thā rē-
 ra ka thegae, a ba na taba na bō.

H653 Dintona le batho ba bangwe ba bitšī-
 wa. Wa bōna ba bitšī mantona le batho
 ba bangwe gore ba bē gona mo we moerong
 wa bona wa ka gae, gona le phapana. Ba
 dirêla gore batho ba we ba ba thūšē pele
 ga gore e keve ke lešaba. Batho ba we
 o swanetsē go ba lukišetša tša go ja. Ka
 moragō ga mo dipolabolo di fedile, ke moka

892

K34)82 2192

ba jê ba bee ba nwê. Ke ôna molaô wa go swara batho o we.

4654 Batho ba šele le mantona ba khora. Ke gore mo memi o swanetšê go ba apeela. Ge ba boêla gae, ba the thaya go tswenya basadi ka go nyaha tšê go ja. Go fitša gae ke go tšêna ka ntong ke go roballa. Madireng ba ša tšoga ba mmutšiša ka moswana. Ba ša mo anêga gore motho yo la o na le the-ata. Ka moswana mo o babitšê tšê taba e ngwe ba ka the ke ba gana. Ba ša diyo ša ba kitima ba gopotšê mokhorro wa tšatši le la. Monna wa bôna a the khošê ba rapiwa, o laola ke basadi. Basadi a ba nyakê go rufa mašilê. Ba ve naa ba tšwa temeng o diyo ba fago ka mokhwa o.

4655 Motho yo mogolo mo a hwile, thello the gwe the tšeya lebaka le letelele. Bjale ka ge bagolo-golo e be ba the bale ka dikhwedi, bona e be ba bala ka thelemo. Motho o lélwa thelemo ka moka. Ka thelemo the bo bedi ke gona ba ka šupago moja lefa. Ka mabêlê a la ba go thobôša tšemo ka ôna. Khale khoši e be e tšeya mengwaga e medi. Ke gore ka ngwaga wa bobedi, e be

892

K34/82 2/193

ba bolotša kōma ya banyana fêla. Kōma e we e tše thellong tša mong wa bona. Ba be ba tša apare mokhosê. Kōma e tšeya ngwaga, ya khōna e ya loga. Ntona e kholo ke ngwaga le dikhwedi tše ditselago.

H656 Ngwana wa khoši o dula tulong ya papagwe ka moragō ga mengwa e mmedi. Ka ngwaga wa boraro kōma e a lugile. Bjale ge ngwana e le yo magolo ba mmeya tulong ya papagwe. Ge ngwana e tšale yo monyana gōna ba beya moledi wa gwe. Ke gore ka moragō ga mengwaga e we. Ke gōna mafelong a tšello tša khoši. Motho fêla moja lefa o dula ka tšelemō tša bo bedi o bjale ka borammotwana. Ntona e kholo ya go tiya kōma, tšhidi ya kōma e ya gwê. Tšello tša gwe tše fêla bjale ka tša khoši, ka gobane le yēna kōma e swanetšē go tša maemong.

H657 Motho yo ba phakišago ba mmotšā ke molebendi. Moledi o beiwa ka moragō ga mo tšello tše fedile. Ba bōna gore ngwana wa moja lefa e tše bošego. Molebendi yēna o beiwa mothang baemedi ba leloko la bo mohu ka tšogago. Ba swanetšē go dula thopa ya bona pele ga gore ba palakane. Ba rērē gore mo-

892

K34/82

2194

tswandi wa lešaka le mmolai wa di-nōga e ʔa-
ba mang. Ke moka ba bolē yo e ʔa ba go yēna.
Bjale ke moka ba mmotā gore o šale o lebele-
tšē batho ba. The ʔhengwe le ʔhe ʔhengwe re
ʔa kwa ka wena. Bjale molebendi ke yēna yo
we a ʔa ba botšago dilo ka moka. Khobakane
ya bjala bja ʔhetšhila le tšhupō ya moledi go-
ba moja lefa. Ka moragō ga mo ʔhello ʔhe
fedile.

4658 Tšhupō ya molebendi le moja lefa. Molaudi yo
mogolo ke molebendi. Molebendi ke yēna yo
we a ʔa lebelago dilo ka moka tša monyanya
o we wa tšhupō ya moledi goba moja lefa.
Maduma ka moka a tēna ga gwe bjale ka
ge a be a ʔha lebeletšē. Maduma a fēla
ka moragō ga tšhupō ya moleben moledi goba
moja lefa.

4659 Bjale ka Mageketa o ile a hwa a šiya
basadi ba ba bedi. Mosadi wa mokokotšelo o
ile a napa a dula le barwa ba gwe. Go bo-
lwabolwa ka barwa ka baka la gore o ile
a dula le mogolo. Mogolo a tšeya mosadi. Ke
moka a mothanošela a dula le moratho. Ke
mohwa o we go tšwego barwa. Ka moragō
moratho a tšeya mosadi. Mosadi yo la ke
moka a ʔhala moratho a kēla le naga,

a šiya barwa le moredi gae.

H660 Ngwana-mpomo o ile a ba le barwa
ba bararo. ke khotwane la bona a tšwa
ka moteng a ya a dula ga wa gwe mmo-
to. Bjale ka moteng gwašala mogolo le mo-
ratho. Mogolo o ile a tšeya mosadi ngwana
Thobetsane ba re ke Makubii. Ka moragô ga
mo a na le ngwana ka o thii wa mathanka-
na a hwa. Gwa šala moratho a tswere
mofe. Moratho le yêna a be a na le wa
gwe mosadi ngwana Raganya yo we leina
la gwe e be ba re ke Khasa le mpholwane
le yêna Palabadi ya banna. Ke pokolo ya
mathaka e ile ya ya le mathaka. Mofe ke
ge o swere ke Mageheta.

H661 Ka moragô ga lehu la Mageheta. Mo-
lebendi go ile gwa ba Mabjale morwa wa
Ngwana Raganya. Ngwana wa ngwana Tho-
betsane e be e thale bošego. O be a fo
ba mo we ka baka la bolebendi. Monna a
ile mèla ke tša mofe. Ka moragô ga khwe-
di tše tharo a ra ba lelako gore ba khoba-
kane. Ba rêrê mabapi le bjala bja tšetšhi-
la. A ba ka ba mo ganêla. Go ile gwa
ba bjale ka mokhwa o we yêna mong a
gopotšego ka gona. Bjala bja tšetšhila
tšetšhila

bja diriwa ka taêlo ya gwe.

#662 Mabjale o wa swa a na mo we a ka tšhabelago. Ka moragô ga khwedi tšhe tharo gape a dira gore ba khobakane, ba tšhe ba rere ka monyanya wa tšhupô ya moja lefa. Ka goriale mo we ke gore tšhello tšha mohu tšhe fedile. A dira gore ba dirê bjalananya bja gore ba ta ta ba tima le tora ka moragô ga mo morêrô o fedile. Monna o ile a boifa go ntšha mabele a mokhahu gore a diê ka ôna. A ra moradi wa gwe gore a ntšhe a gwe a dirê ka ôna. Moradi wa gwe o ile a dira ka mokhwa o we monna a mmutsi-tšego ka ôna.

#663 Morêrô wa moja lefa wa boetšhwa moragô. Mo we kopanong ya bona le khadi ya mate o we e be e legona. Bjale a re le bitšha ke nna goriale ke Mabjale. Ke re tšhello tšhe ndilwê ka goriale mo we ke re a go boniwe mabaka a bjala bja dipedi. Pele ga gore banna ba bolabolê go ile go thoma khadi. A re le a nthodiya, a še mo we la go ba le gopola moja lefa ga na bjale. Mohu le go bôla e šu a bolê. Thobošo ke ya ka moragô ga tšhelemo. Banna ka moka ba ile ba êma le mor-

892

K34782

2197

khadi. Ke moka mo-rêrô wa boêla moragô.

H664 Kôpano ya bona ya ka moragô ga thelemo. Ka moragô ga thelemo thela ba go the rera ka kopano ya pele tha fitha. Molebendi a goma a ba bitša gape gore ba kopane. Ba ile ba gathana bjale ka pele. Bjale Mabjale a re ke bôna e ke le baka le la le fithile, ka goriale mo we e be ke re bana ba thoboswe. Ke moka a fetša polabolo ya gwe. Khadi ya re ke ditaba lehono, e be re gana maloba. Ditaba o kwa ke le na banna. Banna le bona ba re lehono gona go a kwala, a go be bjale ke ge go bolabotswe. Khadi le molebendi le bathologadi ba tšena ka dithibeng ba phakalla mabele a go dira bjala bja thoboso.

H665 Nweô ya bjala bja thoboso. Ka morago ga matsatsi a the ma-kae ba goma bo boêla, Bjale ke monyanya wa mang le mang. Ba ile ba khobakana mo we, ba-thologadi ba thekhiwa dipendi tša bona. Ka moragô ga dipendi ke moka ba bulêla mabjale a naleng. Naleng ke gore a go rekišwa. Mabjale a we a nweve fêla bjale

ka bjala bja thetšhila. Batho ba šele ba ka bo rêka, fêla kudu bo rêka ke beng ba bo leloko la mohu. Batho ba šele ba ʔa ʔa la ba rêka ka moragô. Ke monyanya wa go nwa mabjale fêla. ʔe e le tšhupô ya moja lefa goba moledi e ʔa ba ka morwana.

H666 Mabjale a goma a šupiwa go ba moledi. Ka morwana bja re go ʔha ba troga ba khobakana. Ke le baka la gore bana ka moka ba mohu ba ʔebe madulo a bona le yo e le go yo mogolo. Di a kwala, di ka kwa ke yôna khadi ya motše o. Khadi ya re nna ke re ke a leya leya ke bôna ka mo we laping le le-golo e ʔhe bošego. Bjale ka goriale mo we ke re Mabjale a swanêla go ba molebentšê go ʔoga lehono, o swanetšê go ba moledi. Ka moka ga bona ba ile ba kwana le polabolo e we.

H667 Moja lefa ke Teka. Bjale e ʔhale yo mo-nyana ka goriale mo we wena o swanetšê go ba moledi wa gwe. Wena o moledi fêla mong moja lefa ke yo. O ʔa re mo a gudile ke moka wa boêla moragô. ke gona o swanetšê go re tibiša. Moliti wa mogo-wa rotwe o letšê a ija mabotša.

892

K34/82 2199

Ge e le mago a na le mong wa ôna. Ke moka Mabjale a šala a lēla morwa rragwe.

H668 Mabjale o ile a lēla moja lefa ga botē. Teka o ile a ba a tšeya moradi. Bjale ke monna o tene dikomeng tša banna. Bjale ke moka Mabjale a dira gore ba boē, a tē a fē moja lefa madulo a gwe. A botšā Ma-kubu gore a dirē bjala o nyaka go bitšā batho. Bjala bjo we ke bja gore ba theke ba tšā ba bolaya ke tšala. Mmago Teka o ile a dira bjala ka taelo ya moledi wa moja lefa. Bjale a dira ditšibišo tša go ba tšibiša gore ka tšatšī la gore ba nyakega. ke-baka le ba nyakegago ka lona ke la go beya moja lefa madulong a gwe.

H669 Teka a dula tše poneng tša gwe. Ka tšatšī le la a go ba botšā gore ba tē ka lona ba ile ba fitšha ka lona. Bjale Mabjale a re lebitšā ke nna ba bina tšou. Ke bōna gore ngwana o gudile. Bjale ka goriale mo we ke nyaka gore ngwana a dule madulong a gwe. Ke yona taba e we ke lebitšē-tšago yona. Ke moka a goma a dula fa-tše. Ba ile ba re o wa kwala. Go na le mo we moledi a go ba a dira phošo. Phošo

892

K34/82

2200

a ya ka ya ba gona. Bjale ke moka ba mmeya
 the poneng t̄ha gwe. Ke moka taba ya f̄ela
 e t̄a mo we. Bjale ba melato ya go šiya papa-
 gwe a ka e r̄era. he ba we papago ȳena a hwile-
 go a be a t̄se-re di lo t̄ša bona, ba t̄ilo mor̄era.

4670 Pele ga t̄hup̄o ya moja lefa. Batho ba
 t̄hepela ba ngunanguna ka t̄hephiring. Ba ba-
 ngwe ba re moja lefa ke ngwana wa mokete.
 Ba bangwe le bona ba r̄epana ka gore ke wa
 mokete. Taba ya mohuta o we ke yona e we
 e bakago t̄hekišano. Le mothang ga mor̄era
 wa go šupa moja lefa ba t̄ilo fapana. Mo-
 lato ke mangunanguno a la a bona.

4671 Dithekišano di gōdimu ga batho ba:
 Khadi, malome, ba ngwanabo mohu le
 barwa ba mohu. Matho mo a na le ba-
 rwa, barwa ba we a ba nyake ka moka
 ga bona. Go bjale le gōdimu ga basadi
 Mosadi yo mongwe e t̄a ba ma-moratwe.
 Ka goiale mo we ngwana wa gwe o
 t̄a morata go feta bana ba mot̄e ka
 moka ga bona. Ngwana yo we wa mam-
 ratwe o t̄a fiwe dilo t̄šē dihholo. Bjale
 ke moka b̄a la ba re yo mogolo ke go, ba t̄a

892

K34) 82 2201

le bona ba ngangela kowa. Go ta ba gwa ba
taba. Mafello a taba e we ke go khobakana
na go batho ba lamolaya.

H672 Dithoto tša go šiya ke mohu. Di-
thoto tše we le tšona batho ba ya ba di
bakana. Kudu taba e ya mmakano ya
dithoto tša mohu, e dia ke monna wa ba-
sadi. Bjale barwa ba mohu ba bakana
mothahu o we wa mohu. Bo mmago bona
le bona ba swanetše go tšoga fatho.
Moradi yo mongwe le yo mongwe o ema
le ngwana we gwe. Bo malome a bana
le bona ba tenela mo we tabeng e we
ka baka la go rapiwa ke batho ba togo-
lo ba bona.

H673 Moja lefa le ge a ka beiwa, dithoto
tše a ka the ke a di bona. Dithoto tše
bjale ka dikhomo, dipudi le dinku. Di
ka the ke tša le bana moja lefa aowa
ba ka the ke ba dumela. Morwa yo mo-
ngwe le yo mongwe o ta re le nna e be
e le papa, ka goriale mo we le nna ke
swanetše go hwetšana yaka kabêlo. Bo-
mmago bona le bona ba ta bolabola gore
ka moka e be re matsolêla. Mothahu o we
wa go šiya ke mohu ba swanetše go

892

K34/82 2202

ba abaganya. Yo mongwe a swanêla go fitiša yo mongwe. Ge e ngwe e ka êmêla go šele, ba swanetše go e bolaya ba ba abaganye e le nama.

H674 Bjale ka moragô ga mohu Madome. O ile a hwa a šiya basadi ba baroro. Bjale ka šakeng a šiya dikhomo tše mabala-a-ukokotwana le dipudi tše thano. Khomo e ngwe e ile ya mmoloka, bjale ya bušupa ba thoboša bana kayona. Dikhomo tša šala ditšhela. Bjale ge ba dutši ba lla thello, khomo e ngwe ya twala. Ba ile ba tšwela pele le go lla thello tha mohu.

H675 Tšhapô ya moja lefa. Lebaka la tšhapô ya moja lefa ya fitha. Ba ile ba šupa moledi ka gobane mosadi wa moja lefa o be a thana le ngwana yo monyana. Moledi ba šupa kosana. Bjale moverong wa bona ba re mothahu re thabile go lekane. Taba kholo re swanetše go abaganya bathologadi mothahu o wa monna wa bona. Ba ile ba kwana mabapi le kabaganyo ya mothahu wa monna wa bona.

892

K34/82 2203

4676 Mothologadi yo mongwe le yo mongwe a bēlwa kubēlo ya dikhomo tše pedi le pudi. Bona beng e be ba hwetsana e ka ba khonnē. Ka moragō ga mo we ke moka ba re go khomo e la ya go šala le dipudi tše pedi ba re ke tša mosadi wa moja lefa. Bathologadi ba ba bedi ba re taba e we e ka the ke ya dirēga. Maušwa e be re tšola ka moka ga rena. Dipudi tše we le khomo e we di swanetše go bolaiwa. Di a kwala di ka bolaiwa bjale ngwana yo wa moja lefa o ta šala a fēpa keng. O ta fēpa ke dikhomo tša go fiwa mmagwe bjale ka ba rena bana. Ba rena bana le bona batwetše ke yēna mohu.

4677 Ditaba tša begelwa banna. Ba ile ba palakana ba tha kwana mo we thopeng ya bona. Bjale ba fitša gare ga batho ba ba botša phapano ya bona. Re fapane kowa thopeng, ka baka la thoto ya mohu. Mohu o šile dikhomo tše di šupago le dipudi tše thaano. Bjale bakeng tha moledi wa moja lefa re o kwane. Phapano ya rena ke ya kabaganyo ya diruiwa. Re itše mothologadi yo mongwe le yo mongwe a fete le dikhomo tše pedi le pudi. Bjale

khomo le dipudi tše pedi ra re di ta fe-
ta le moja lefa. Bjale ba gana taba e we.
Ke mokhwa o we re palakanego re tša fe-
tša dipolabolo.

4678 Malome wa moja lefa, a dumelana le gore
difiwê khaitšedi ya gwe. Tshwene tšogo e tiê-
la ga gabô yona. Ba bangwe ba kwana le
gore di bolaiwe. Buntši bja batho ba kwana
le polaô ya diruiwa tše we. Malome wa moja
lefa, a re taba a re fo gobella bjale ka
bodikana bo le ka morothong. Go gobella
mo we ga lena ke go gapisana mogofe. Ta-
ba e kwala ka mabaka. Ka goriale mo we
ke le khopêla gore le bolabolê mabaka a
lena gore taba e o kwalê ga boṭe. Ge a
riale a dula fathe.

4679 Mabaka a ba we ba dumelago polaô
ya diruiwa. Rena re bôna gore ke tswane-
lo ya gore dikhomo le dipudi di abilwe ga
boṭe. Bjale mo we diruiweng tše we tša
go sala di swanetswe go bolaiwa ka ba-
ka la gore e be e le basadi ba gwe ka
moka. Maušwa e be ba fo sala ka go
lekana. Ke yêna moku mo a be a e tšwa
le tšhekobêla o be a ba fa ka go lekana.
Ke moka ke ôna mabaka a we re a bôna-

go.

4680 Dipolabolo tša malome a moja lefa. Nke le mpotšeng gore le kwana le gore ke yēna moja lefa. Ba dumelana le taba e we. Bjale lehono le fo gana fēla bakeng la diruiwa tše we. Ba dumela. ke nkarabeng ke nyaka go le butšiša diputšišo. Ke mang gare ga lena yo we a swanetsēgo go lefa melato ya mohu. Putšišo e we e ile ya bipela banna gammōgō le bathologadi. go o kwagala gore a ba ka ba phakisa ba e araba. Mmutšiši wa potso a goma a ēma a re nkarabeng ke tša khona ke butšiša e ngwe. Ye a riale a goma a dula fathe.

4681 Mmakoma ke yona khadi e kholo ya motse o we. Dipolabolo tša ka keile ka bolabola ke kowa thopeng. Bjale e be ke tša nyake go bolabola. ke tša bolabola ka baka la gore ke no bōna ba tša nyake go araba. potso. Moja lefa o ja tša go tšefa le gobaba. Ka goriale mo we ke yēna yo we a swanetsēgo go lefa melato ya mohu ka gobane o dutšiši tulong ya mohu. Ke moka a fetsa dipolabolo tša gwe. Bjale mmutšiši wa putšišo, a re, mo le gana melato ka moka ya mohu le tšo fo lefa ka go

892

K34/82

2906

bokella dilo tša lena ka moka ga lena.

H682 Diruiwa tša mmakano tša feta le moja lefa. Ka baka la diputšišo tša malome wa moja lefa, ba dira gore diruiwa tše we di fete naê. Ba ile ba hwetsšana gore diputšišo di a okwala. Malapa a manyana ka moka a tša boêla moragô melato ya mohu ka moka ga yona e tša swala ke yêna. Bjale ke moka taba ya ngangano ya fêla e tša mo we.

H683 Dithoto tša mohu tša bongaka tša mo bathong. Bjale barwa bare gona le dithoto tša bongaka bja mohu mo bathong. Bjale tšona di tša ana mang. Dithoto tše we ka moka ga tšona ke tša moja lefa. Fêla ge di bonetše o tša lešupa. Le modirô o we le nyakago go dira ka tše thengwe ka thona, a ka tše ke a len utamêla o tša le botša. Go wa swana le ge mohu a ka hwa a thena lefa, ge mohu a ka beluêla ke yêna moja lefa a swanetšego go bôna molato o we. Lena o tša na le botša bja-le ka ge e le molaô wa gore a tše ke a le utêla taba. Ge yo mongwe wa bo lena a swere ke molato a ka mothuša

892

K34/82 2207

ka the thengwe tha dilo tše we. Tabakholo e tšwa kwanong. Ke moka ditaba tša bona tša fêla diefa mo we. Mothantudiši wa ditaba ke Lozana.

#684 Batho ba ba nago le maata a go bolabola mapi le tšhupo ya moja lefa. Bjale ka ge go ngodilwe matheko ka moka a ditabeng tša tšhupo ya moja lefa gore motho yo a ukuwago kudu ke moratho wa mohu goba moholo yo we a bitšiwago gore ke khadi. Ke yêna yo we a re go ge a bolabola a kwiwa kudu. Ke moratho wa ~~ke~~ monna wa go mama letswela le mohu le yêna o wa kwiwa. Barwa ba mohu ba ka no bolabola empa mantšu a bona a ka the ke a tšena bjale ka ba ba ka gôdimu. Morwa wa mohu ge ba mo xupa boledi bja morwa ragwe ba bone botho bja gwe le bogolo bja gwe. Ke gore mengwaga.

#685 Moratho wa mohu a ka ba moja lefa. A ka ba moja lefa ka mokhwa o, ge mogolo a ka hwa e thale khopê. Lona mo we moratho o swanetše go tšeya madulo a mogolo ka gobane o hwile e thale khopê. Ge e le gore o ile mo a e hwa a šiya a lošitše mosadi. Moratho wa mohu o swane-

892

2208

K34/82

tše go tšeya mosadi yo we. Mosadi yo we ke mogatsā mogolo wa gwe, bjale ka baka la gore o hwile a the šu a mmeke ke mosadi wa moratho. Ke yēna mosadi yo mogolo wa moṭe o we.

4686 Moratho o tšeya mosadi ga malome wa gwe baheng ṭha mogolwane. Mosadi yo we a tswalago moja lefa moṭeng ke ngwana wa malome wa go. Molaō wa malome wa bana o tšeya ke morwa yo mogolo. Moṭhang ba mmekego mellō ka moka e ya timiwa, ka moka ba swanetšie go rumaša ka ga gwe. O bitšwa gore ke thetima mollō. Bjale ke yona tšhupō ya gore ke mosadi yo mogolo. Ke yēna yo we a ṭa go tswala moja lefa. Bjale ~~maja~~ matsatšī a bo lehošo a go bjale ka gobane moratho o wa tšeya ngwana wa malome wa gwe. Mogolo a tšeya moṭhara šele.

4687 Boima bja ṭa-e, be molomong. Bana ba moratho ba ka the ke ba kwišiša go loma ka lapeng la gwe, ka baka la gore ba ka ṭaēla. Ba mogolo bona le go likiša gona ba ka the ke ba likiša. Khale taba ya mohuta o we e be e the gona. Mogolo a ṭhoka go tšeya ga malome wa gwe, moratho o be a ṭhae. Ka baka la go tšhaka ōna mob-

892

K34/82 2209

mo le gore bana ba mosadi fêla ba ka the ke
ba buša ba ngwana wa malome.

#688 O ba lumiša ka lapeng la gwe ka thephiri.
Molomo o dira gore bana ba the ke ba thama-
tsega. Bjale ke baka le we mosadi wa malome
wa lena ge a bōna gore ke tiere ke moratho,
① lumišago bana ba gwe pele ka thephiring. Ge
mosadi yo la wa mogolo ge a yo ba lumiša
ka moka bana ba moše, bona ba lumile pele
ba fo ya fêla go nwa molomo o we. Bjale ke
bona bana ba we ba tago ba ba le dipha-
pano bakeng tha moja lefa. Ka gobane
bana ba moratho ba ka the ke ba bō-
na ba mogolo ka baka la gore ke batho
fêla.

#689 Bjale ka Mokoma le Nhhukhu. Mokoma
ke mogolo, Nhhukhu ke moratho. Ke bana-
ba mosadi. Hohwane ke ngwana wa lapa
le lengwe empa ke bana ka poo. Bjale
moja lefa ke Mokoma. Ka moragô ga lehu
la papago bona, go ile gwa šupiwa yêna
Mokoma. A gwa ka gwa ba le yo a be-
laêlago. Ka moka ba leloko ba ile ba
kwana le tihupô e we.

4690 Mokoma a tšeya Motsatsi ka taêlo ya papagwe. Papagwe o ile a loša mosadi pele ga gore a hwe, a ba a monyala. Bjale o ile mo a bōna gore bjale magwêra mogolo o ragêla go tōga, a bitša basadi ba gwe. A ba laella dilo ka moka. Bjale a re go morwa wa gwe, o swanetše go tšeya mosadi yo la. Ka morago ga ditaêlo tše we ke moka a hwa. Lentšu la moku a le nyatsiwi. Mokoma a ya a tšeya mosadi. Mosadi yo we a peela Mokoma a ja a hora. Bjale mmagwe a mmotša gore thepela o tšeya mosadi ga malome wa go. O ile a ganêla mmagwe. Bjale a mmotša gore yo ke mosadi wa go šiya papago bjale o be o swanetše go tšeya the tima mollô. A ka a dumêla go tšeya the tima mollô.

4691 Mphukhu a ya a tšeya ngwana wa malome wa gwe. Mmago bona a re go bōna, gore mogolwane a gana go tšeya ngwana wa malome wa gwe, ke ge a bolabola le moratho. Moratho o ile a likiša gore o wa gana. Bjale mmagwe a re ke nyaka gore dikhomo tša bana ba ka dijê ke khaitšedi ya ka. Ka morago ga dipolabolo tša mmago bona, ke ge moratho a lokologa go tšeya mosadi ga malome wa gwe. Leina la mosadi ba re

ke Mamogōši.

4692 Moratho o ile a khuduga pele gwa šala mogolo. O ile a khuduga a šiya bana. Bana ha moka ba thale ka fathe ga taolo ya Mokoma. Mosadi wa Mokoma o na le bana. Bja-le ke yēna yo we a fago bana difeka. Le ge moratho a be a thha phela e be go le bja-le. Fela Mamogōši o be a dira mapotwana a gwe e thale bošego, ge letšatši le thaba o feditše go apeya. Ka ya go lumiša bana ba gwe. Bana ba gwe ba ja difeka pele ga bana ba mogolo. A ba ji ba boniwa ke batho. Modirō o we o be o diviwa ka thephiring le rakhadi wa gwe. Motšatši mo a šala a dira tša go lumiša bana, bona ba lumile khale. Go loma la bo bedi ba fo iša moano.

4693 Ka moragō ga lehu la Mokoma. O ile go hwa ba lla thello ka mokhwa wa molaō. Mankhapana ya ba letšatši la tšhupō ya moja lefa. Bja-le batho ba thōma go tšama ba ngunanguna. Re ta bona gore ke motogolo wa mang yo we a ta go go ba mong wa mošasa o. Khaitšedi ya Mokoma le Mhukhu ke Nkadimeng. Hohwane yēna ke wa lapa le le nyana.

H694 Tšhupô ya moja lefa. Ka moragô ga
 mo thello the fedile, ke moka ba khobaka-
 na. Bjale ka ge ba ile tšatsi le we ba ilego ge
 ba palakana ba ra Hohwane gore a šale a
 lebeletšê mote. Ke yêna yo we a ba bitsitšego.
 Le bitša ke nna ba bina tou. Ke re ke bôna
 gore thello the fedile bjale ka goriale mo we
 ke re a go bê tšhupô ya mong wa the thopa
 tšê. Batho ka moka ba ile ba ntšha mathô ba
 lebella Mhadimeng le yêna Hohwane. Bjale
 khadi ya re go mo-lebendi a šupê. Bjale
 yêna a re a go šupê wena. Khadi ya šupa
 ngwana wa moratho. Bjale ba nyaka gore ho-
 hwane a bolabolê goba go mo tšatsa. Yêna
 a re nna ke nna ngwana monyane, ga na
 mo we a šupilego o wa rereša. Fêla ngwa-
 na wa mogolo o gona.

H695 go ya kang go šupiwa ngwana wa mo-
 ratho. Ka goriale ba butšiša khadi. Khadi
 ya ba thalotšša ka mokhwa o we a šupilego
 moja lefa ka gona. Mmago ngwana yo, ke ngwa-
 na wa malome. Ke yêna the tima mollô. Ke
 baka le we ke mo šupago ka lona. Mo-gatša
 mogolo yêna o swanetšê go emiswa kae.
 Mogolo wa rena o hwile a the na mosadi.
 Mosadi yo we a go ba a dula naê, e be e

892

K34/82

2213

le mosadi wa papa wa mokohotêlo. Ka baka
le we a badiwi mo.

4696 Bjale ditaba di fapane. Batswadi ba
Motsatši ba re, taba e ya kwala, a e kwa
-le. Re re a ekwale ka baka le. Bana e
be ba e ta ba loma mo lapeng le ka baka
lang yêna e le yo monyana. Ba be ba e ta
ba loma mo lapeng le ka baka la go late-
lla yo we mogolo wa rena. Bjale le hono pha-
pano heng, ka gobane mogolo wa lena o
hwile o šile bana. Tšê we tša mararamko-
di a ke dikwe. Nna mo we ke bolabotšego
go fedile goriale ke khadi. Ke moka batho
ba palakana ba tša kwana.

4697 Ba ile ba nya dikhorro tšê pedi. Ka
moraga ga dipolabolo tšê we tša go gahana,
ba palakana ka moka ga bona ka nte le
go ja dijô. Le go tšaba a gwa ka gwa tša-
biwa tšelo. Motsatši a tiya moše wa gwe a
ya a dula ga wa gwe mmoto. Mamogosi le
yêna a šala a toga a ya a dula go wa gwe
mmoto. Ke moka yola ke wa khoro ya moko-
ma. Ba moratho le bona ba ba khoro
ya Nkhukhu. Hohwane le yêna a tiya tša
ga gwe dintô le yêna a bona wa gwe mmoto

892

K34/82

2214

a dula. Ke moka ditaba tša bona tša fêla
ka go palakana. Yo mongwe le yo mongwe o
lumisa bana ba gwe mothopaneng wa gwe.

4698 Morêrô wa tšhupô ya moja lefa, a še ma-
rêro wa motho ka o thii, ke morêro wa batho.
Morêro wa motho ke morêro wa manna wa
mosadi wa barwa. Gona motho a ka botša
bo ngwanabo gore le tebe mogolo wa lena
ke yo. Ka moka ga lena le mo tebe gore
ke yêna papago lena. ke mothompkê. Gona
mo we a gona yo a ka belaêlago ge taba
e ile ya thepela ka molaô.

4699 Motho a ka the ke a bitšwa mabapi
le tšhupô ya moja lefa. Motho yo we ge e le
wa leleko wa bôna ba tša mmitšô mo we ko-
panong ya go šupa moja lefa. Motho yo we
ke gore ke yêna moloi. Go ya kopano ya
motho wa geno ke go rapiwa. Ge o ka fo
o kwa ka matheko gore gona le taba ya
gore wa ya wa geno, ba tša go botša, o ka
the ke wa khôna goya. Letšema le a ra-
piwa go e leletša ge o bolabola. Bjale ge
o tša rapiwa wa fo ba maldi ma e kho-
gometsa o tša ratule. O a tšiša go boya
le nku e tšwilwê. Ke gore ba tša a tšiša

892

go go bolaya.

K34/82 2215

4700 Khadi goba rakhadi. Batho ba ba-
golo ge ba e ra khaitšedi ya bo moku ba
mmitšā gore ke Khadi. Bjale bana ba
moku ge ba mmitšā ba re rakhadi. La
mathômō ge ba tša bolabola ditaba tša
bona, a ba mmitšā. Ba fo rera ditaba
tša bona kante le yēna. Go mo lebala
gona ba tša mo lebala. He baka la go
mmitšā le ta ba gona. Bjale mothang
taba e swanetše go dirēga ke tšatši le
we a swanetšego go ba gona. Pele ga go-
re taba e tšweletšwe pele ga batho, ~~ba~~
ba swanetše go mmitšetsā thopeng ke
moka ba mo tšalošetše tše we ba ilego
ba tše rera.

4701 Rakhadi ya bona mo a na lepelaē-
lo. Ba swanetše go boēla gapē thopeng
a yo ba tšalošetša pelaēlo ya gwe. Ba
tša leka ka maata go tšatholla ka mokhwa
o we ba ilego ba rera ka ōna ba latela-
na. Ka goriale mo we ba mo šupa gore
ba kwane mo we morerong wa bona. He
yēna o tša na bolabola mo we pelaēlo ya
gwe e lego. Ke moka ba tshidišane naē,
ba khonē ba palakana ba yo tšalošetša

batho the we e lego thona.

4701 Mothinyi wa molaô a tene morerong wa tihupô ya moja lefa. Motho yo a nyaka go go šupa motho yo a tha lebanago. Ba mo raka go re a the ke a ba tamêla. Go bjale ke yêna rakhadi wa bona. Batho ba we ba rakiwa ka baka la bokwelepa. Bokwelepa bja bona e le bja go ba lwešanya. Taba ya mohuta o we, ba ka ba ba dira gore ba iše khorong. Bjale ba khoro ge ba kaya ba hwetsana gore ke nnete ke dikwelepa. Ba swanetše go ba lifiša. Ke moka ba dumelle gore taba e êmê mo we ba kwanago.

4702 Lebaka la go raka ^{ra} mogolo gobayo mongwe wa teloko. Ke gore ge ba rerile gore taba e swanetše go thepela ka mokhwa o, ba kwana. Ke moka yêna o fo ngangêla go šele. Bjale ge ba mmutšiša mabaka a khone go ba thalōšetša mo we ba swanetšego go the mo kwīšiše. Le motho^o a go nyaka go utā dilo tša mohu. Kāgo-bane mohu ka metha o fêla a e hwa ka lapeng la mamoratwê.

892

K34/82 2217

4704 Ge motho wa go dira mo-fereferere a ka hwetswa, o swanetse go beiwa molato. Motho o beiwa molato ke ba ka gae. Bjale ba ka gae ba ka the ke ba mo lifiša. Taba khola ba fo nyaka mo a e tsola. Ge a ile a gana go e tsola, gona o swanetse go gomela go dira mofereferere. He bona ba ta mo thokomologa. Motho o rata gore mo a dira khane ya ba o dirêla nneteng, gona a ke a beiwa molato. Khane ya maaka e iša motho kholegong. Bjale ba khoro ba mo tiya ka khati e khola ka baka la khane ya maaka. Khati ya gwe e ka ba dipudi goba khomo. Ka goriale mo we ba malathiša khane ya gwe. Tefo e we ba khoro ba mo lifišago ka yōna, a e fiwi motho yo mangwe e lewa ke khoro. Ka gobane ke yōna e ba la mo letsêgo motho yo we wa manganga le khane ya go ruta.

4705 Khoro e ka laêla gore a rakiwe moteng. Go rakiwa ga gwe mo we moteng ke ge ba bōna gore a the neele. He gona o ngangiša batho ka moka ba leloko bona ba eme felo go thii. Bjale yēna a fo e tša tšhwe-ne ya lešele. Bjale ka goriale mo we o swanetse go tšwa ka mo we moteng. A ka ruta butri. Menagano ya bona ba ta mo naganêla gore ke mmolai, ka morwana a ka

892

2218

K34/82
 boloya ngwana yo, ka baka la gore a rate
 mo go e ba yêna.

H706 Bjale ka moragô ga lehu la ~~Zane~~ Monna
 yo o hwile a na le basadi ba ba bedi. Mora-
 di wa pele ke Marwale le Lekhadimane. Mo-
 radi wa boraro ke moradi wa mogolo wa
 gwe, o ile a šala a mošegetsê heina la
 moradi yo we ke Matou. Khaitšedi ya mohu
 ke Mampheng. Mogolo wa mohu ke Serisi. Mo-
 hu e be e le molimi yo mogolo. Ka mabele
 a gwe o be a rêha dihhomo ka masaka. Ma-
 saka a mararo o be a rêha khomo. Khomo a
 e fulelwe le ge e le namane e be e tšeya
 masaka a mararo. Ba be ba ũha e tšê paka-
 eno, ba fitišanyaga ka go ya ka bogolo le bo-
 nyana. Batho a ba swane ba bangwe e be
 ba rêha ka ditšhalete.

H707 Mohu o ile a šiya thoto e nšhi ntši. Bja-
 le pele ga gore a hwê, o ile a khobakanya
 basadi ka lapeng la Marwale gammôgô le yo
 la wa mošegêlwa. O be a bitšitšê khaitšedi
 ya gwe Mampheng a le gona ka mo we mo-
 ũeng. he yêna a dira gore a be gona kopa-
 nong. O ile a ntšha tšhalete ka bo-leke. Ge
 go badiwa ba hwetšana gore ke masome a ma-
 raro a diponto. Bjale a re go basadi ke tšwe-

892

K34/82 2219

nya ke mahudu, bjale ka ge le lena le bōna ka
 ka mathō a lena. Mabati a robilwe. Ke tšhaba
 go e êpêla fathe ka baha la gore le ka šala
 la the bōnê. Ke moka basadi ba dumelana naê.
 Ke moka a fa Mampheng tšhalete a re thepela
 a mpelokêla yōna. Mampheng o ile a toga le
 tšhalete a ya go e boloka.

4708 Mohu a thinya ditaelo tša gwe go a lekha-
 ufri le go hwa. O be a babja a le ka lapeng
 la lekhadimane. O ile a bitša Mampheng le
 monna wa gwe ga-mmôgô le monna o šele ba
 re ke Mamonokele. Mamonokele ke monna wa
 moathudi wa khoro ya Makhutšwi. Basadi ba la
 bangwe ba the ke ba ba gona. Bjale a laêla
 bona batho ba ba ka godimu. Mamonokele
 e ile ya ba mongodi. Bjale mohu a laudiša di-
 taelo tša gwe. lengolo le ile la ngwadiwa di-
 taelo ka moka. le lona le ile la fiwa Mampheng
 a ya a dula nalo.

4709 Ka moragô ga mowe ke moka a hwa. Ke
 moka ba boloka mohu. Ka moragô ga mo ba-
 thologadi ba roba ke meriri, Theriri a dira
 gore ba ênê mmela. Ba ile ba dira bjale.
 Mothang ba ômêlago, o ile a ba tšibša ka
 moka ba bo leloko la mohu. Ka tšatši le
 we bjala bja thetšhila bo nwewago ba

892

K34/82 2220

ile ba ba gona. Ba ile ba šoma modiro wa go phalola ba-thologadi. Ka moragô ga phalole ba nwa bjala bja meriri. Ba botša ngaka gore e robale, e ta tšoga e foka dithapô le mothahu wa mohu. Ngaka e ile ya robala mo we ba lala ba bina malopô go fithêla boesa.

4710 Ngaka ya foka dithapô le mothahu. Ka morwana mo bosele ba khobakanya dilo tšela ka lapeng la Marwale. Monna wa ngaka o ile a di foka. Ka moragô ga mo a difukile, a topa the thengwe tha dithapô a dula theko. Bja-le ba lebella gore bana ba mohu ba topê. Pele ga gore ba topê, Theridi a tšeya dithapô ka moka a re ke tša gwe ka baka la gore ke tša ngwanabô. Batho ka moka le barwa ba mohu a bakka ba bolabola, ba ile ba fontšha mathô ba mo lebella.

4711 ~~Mota-le-pula~~ a butšiša thoto ya papagwe. Mota-le-pula ke ngwana wa Marwale wa pele. Bja-le ka lebaka le ke monna o bile ona le bana ba ba bedi. O ile a raka ke papagwe ka moteng a ya a dula ga wa gwe mmoto. Ke gona batho gammôgô le bathologadi ba bangwe le yêna morwa wa gwe ba tebago gore go ile gwa ngodiwa le ngolo. Mampheng a re mo le nyuka go teba mabapi le thoto, thoto ka moka e ngodi-

892

K34/82 2291

lwe. Lengolo le we le kae, goriale ke morwa
~~wa~~ Marwale. A re le kowa que ga ka. O dire-
 tieng mo o thae ta na lo. Motho yo a nyaka-
 go go kwa ditaba tša lona a te.

4712 Lekhadimane a ba fatha. Ba ile ge ba
 t̄ha bolabola ka lengolo, ke moka a re go bona le
 t̄ebeng gore nna ke a t̄šwa mo moteng ho dula le
 Mampheng. Ke taelo ya mohu oile mo nka hwa
 o è o dule le yena. ke ka mo we lengolo go
 ngodilwê. Ke moka a fetša dipolabolo t̄ša gwe
 a homola. Ba ile ba mo fetola ka gore lentšiu
 lago lehono a le kwale, ka gobane e we ke
 taba ya meriri ya mafello. Lehono re t̄hale
 mo t̄hellong. Theriri a re ke nnete mo we mohu
 a bolabotšego, o swanetše go dula ga khai-
 tiedi ya rena. Ke dikhopolo t̄ša lena t̄še we
 rena a re mo we, rena re nyaka go t̄eba fela
 ka baka la thoto ya mohu. Tang le bale lengolo
 ke lona le t̄a go le botša.

4713 Theriri a namela gōdimu ga n̄to a tiya n̄to
 ya Lekhadimane. A gwa ka gwa ba le motho yo
 a mmolabudišago. Ke moka a ya a imo agêla
 ngwako ka n̄te ga legora la ~~mo~~ mot̄e wa Mampheng.
 Batho ka moka ba re, thoto di utile ke
 ba bala. Ka goriale wena Moša-le-pula o
 swanetše go phikhitha mañhō diname^{ns}. Ke gore

892

K84/82 2222

o swanetš'e go bōna taba. Ka n̄te le wena a gona yo we a ka dirago thelo. Ke moka lešaba ke moka lopalakana.

474 Mota-le-pula a ya ga Mampheng go bala borifi. Rakhadi ke tile mo mabapi le taba ya lengolo. Ke nyaka gore o t̄e nalo kowa gae ga ka ka t̄at̄i la gore, gore le t̄e le badiwe. A re m̄nyaka go lebala bokaone ke gore o lebale ga na mo. Kowa gae ga go gona n̄ka the t̄e. Bjale monna a khone go bala. Ke moka a nyakisiša banna ba go khōna go bala. Ke ge monna a gopola go t̄ilo bitša nna Motantane Mothabe. Ke ile ka ya naē ka di 7-5-52.

475 Lengolo le ngodilwē ka mokhwa o wa ka fa-
the. 16-7-51 Ditaēlo t̄ša Fane Malesa. O dula polaseya ya Metz. Mampheng o dula sekororoš (Lorab) mmotong wa Matomelong. Ke a babja bjale bolwit̄i bja ke bōna ē ke bo ka the ke bja mphidiša. Fēla ge modimu o ka mpitša. Mampheng o t̄še lekhadinane o ē o dulē naē. Dikhomo t̄še nne ke t̄ša Bobete o t̄a t̄šeya moradi ka t̄šona. Dikhomo t̄še pedi di šaheng la bo le-
khadimane, t̄še pedi di ga na mo gae. Ke mo fa le dinku t̄še pedi le p̄udi ka e thii. Bjale le-
khadimane yēna ke mo fa dikhomo t̄še nne. Le t̄šona di le šaheng la batwadi ba gwe. Dikhomo

tše pedi ke tša Lekhadimane o direkile ka mabele a gwe. Ge e le Moša-le-pula yêna a na taba ka gobane ke mo tšeišitšê mosadi ka lesome la di-khomo le dipudi tše mabala-a-nhohotwana le diponto tše ditselelago tš. Ke moka ke nna Jane Malesa.

47#6 Ka moragô ga mo lengo^{lo} le la ka gôdimu le badilwe, Moša-le-pula a butšiša diputšišo tše: Dinku le dipudi mo di e tša^{mo} di tile di kae. Dikarabô di a rabiwa ke Tšhetheme yô we a dulago le Mampheng. Dinku di be di le nnê le dipudi tše pedi. Bjale di tile mo ka baka lang wena Theriri. A re a ke tebe. Bjale Tšhetheme a mo thalošetša. A re di tile ka baka la go latella modiši. A re o tše ke wa mo tšwêla, e kaba khomo o ka mo tšwêla. Ge ba e ya ka šaheng ba hwetšana gore dipudi ~~di~~ dinnê, dinku di tšhaano. Bjale tšee. A re ke bane ba tšona.

47#7 Mohu o wa bile ka phošo goriale ke Moša-le-pula. Dipudi di tšwa di kae goba go rekile mohu. Ka moka ga bona ba ile ba šitwa go mo araba. Le ya kwa ge ke re o wa-bile ka phošo, mohu dipudi le dinku a na tšote ~~dinku~~. Ka moka ga tšona ke tša Bobete. O ile a diša dipudi tša Malope^{mohu} a tha pela a mofa pudi ya madiši. Pudi e ile ya tšwella ya dira dipudi.

Tahete a khathha ke pudi, ke moka a e rēha ka nku. Dilo tše we dingodilwego ka moka ga tšona ke maaha. Ga ke ganetšē moku ke ganetšā lena ba ngodi ba borifi.

H718 Moša-le-pula a re thoto ka moka ya moku ke ta e a-baganya ka boswa. Ka moka ga yona ke nyaha gore e khobakane kowa gae ga ka. Theriri a re o ka tše ke wa dikhona, ge o ka re o wa digapa ke ta go tiya. Lapa a le ji lengwe le wena o na le tša lapa la go. Ke thoto ya go šiya papa bjale ka goriale mo we e na le beng ba yona. Ge e le Mampheng yēna o swanetšē go laola tša bogadi bja gwe. Khati ya monna ke molomo, bjale ke go butšitšē diputšišo a wa nkaraba. Khati e we o ta go ntiya ka yona ke e fe. Ke iša taba banneng. Ba re go yēna tšepela.

H719 Moša-le-pula a iša molato khorong ya ga Mothabē. Mampheng le Theriri ba ile ba bitšwa. Bjale Moša-le-pula a laudiša ka mokhwa o la a go ba botša ge ba tšale gae. Theriri a fo bolabola gore ke dilo tša manyanyana waka, o file lekhadimane. Mampheng yēna a re nna ke bogadi wka tše ke ka di teba. lengolo le la le ile la badiwa. Theriri a butšišwa gore na o be o le gonana

892

2225

K34/82

A re o be a the gona. Bjale ke mang yo a go ba a le gona. Maina a batho ba ba go ba ba le gona ke ba: Lekhadimane, Mampheng Tshetheme le Mamonokele. Ditaba tša boe-tšwa moragô ka baka la go nyahisa batho ba we ba go ba ba le gona. Ba re le fa boya ka morwana.

4720 Ka morwana ba boëla khorong. Bjale khorro ya butšisa batho ba we, gore le kile la bonang goba go kwang ka ditaba tša mohu fanene. Mampheng le Lekhadimane ba homole. Re nyaka go kwa Tshetheme le Mamonokele.

4721 Dipolabolo tša Tshetheme. Re ile rabi-tšwa le ~~morena~~ moradi wa ka Mampheng. Ge re fithile ke moka mohu a re bitšetša ka lapeng la ~~Lekhadimane~~ ke ka mo we a go ba a baba a le ka gona. Ke ge a e ra Mamonokele gore a ngwale tše we yêna a fa go dibolabola. Ke moka ke ge a ngwala tša tše we tša ka borifing. Ke moka ~~ke~~ ke mo we ka go bina gona.

4722 Dipolabolo tša Mamonokele. Morena lekhofa la ba bina fou. Nna ke ile ka bitšiswa ke Tshetheme le moradi wa gwe. A ka

892

K34/82

ka ha gana ke ile ka ya na ba. Pele ga gore
 ke e, ba ile ba nthalōsetsā, gore ba bitsa ke
 mohu yo we ka mabapi le ^{ke ba ganyo} kabele ya dithoto tša
 gwe. Ge ke fithile ke ge ba nkhopêla gore ke
 ngwale bjale nna ke mōke ngwala. Ke mōha ke
 mo we ka go kwa gona. Ge a riale a boêla a
 dula fathe.

4723 Khoro e ile ya bōna Theriri phošā gammōgā
 le banna ba babedi. Banna ba ba bedi ke ba
 we dipolabolo tša bona dingodilwego ka mo gō-
 dimu. Banna le bogale bjang le ka fo tšwela-
 go la beya ka-nya meluō ka moteng beng ba
 motē ba tše gona. Ke lena ba tšinyi ba ma-
 lapa a batho. Nhabe le ganê le re bana ba
 go le basadi ba kae. Le swanetsē go ntšha
 pudi pudi le gafêlê Theriri molato wa gwe. Ba-
 nna a ba ha ba ba le manganga ba ile ba
 dira ~~ba~~ mokhwa o le-khoša le bolabotšego ka
 gona.

4724 Theriri a ntšha khomo ka baka la khane
 ya gwe. Ka moragō ga mo banna ba la ba lifi-
 le, ba re go yēna o na le molato ka ka-ka
 la go tšêla ditaba o tša di tebe. Taba ya
 bo-bedi wa šitiša bathologadi go lla tšello
 tša mo-gatša bona. Monna a gana molato
 ka gore nna ke šetsē lentšū la mohu moragō.

Naa dipudi tše we di lego ga Mampheng ke tša mohu. Nna ke riale bjale ka ge mohu a diabile. O the ke wa re bjale ka ge. Bolabola nnete ya go. Ke no bōna e le dipudi. Moṭa-le-pula o wa mo ganetsā mo ure ke tša Bobete. Mo we nka the ke ka di tšeba. E pōnè phošo. Monna ke ge a e pōna phošo. Bakeng tša pudi tše pedi, o swanetsē go ntšha khomo. Ke ge a ntšha khomo ke moka molato wa fēla. Dilo tše we ka moka ke tša khoro.

#725 Khoro ya lokolla Moṭa-le-pula gore a yo gapa thoto ya papagwe ka moka. Ba mmotšha gore o ē o ba ba-ganye ka mokhwa wa molaō. Ke moka a ya a dikhobakanya, a ba a bitšha ba leloko ba tša go bōna mo a ba abēla. Dipudi le diinku di ile tša dulēla thoko ka gobane dine le mong wa tšona. Dikhomo naha lesome le tšha tše pedi.

#726 Marwale a fiwa dikhomo tše tharo. Lekhadimane le yēna tše tharo. Matou a fiwa tše pedi. O fiwa tše pedi ka baka la gore ke mošegelwa. Khomo ka e thii ke ya Marwale e ile ya adima ke mohu. Dikhomo tše pedi ke tša lekhadimane tša mabele. Bjale gwa šala go eme khomo ka šaheng. Ba ile ba re e tša ba ya tšhobošo. Bakeng tša tšhalete

892

K34/82

a bal ka ba e šala moragō. Theriri a tiya Ngwako wa gwe a ya a dula šaleng. Ke moha molato wa bona wa fêla o e ta mo we. Mampheng o ile a laêlwa ke ba khoro gore hekhadi-mane a boêlê bogadi bja gwe. Merifi a e khurumetšane. Ke gore moradi a ka the ke a robala yo mongwe moradi.

H727 Batho mo bajlla ka motho yo mongwe. Mamondi o swanetšê go ntšha tšhalete ba ya ngakeng. Bjale ngaka ke yona e we e tayago e ba lamolaiya. Ba thōma ba tšwa ka the ga e thā bona. Ka morago ga mo e tšō tiya yo mongwe wa bona. Moteiwa ge a phekha gona ba swanetšê go tšwa ba le khorong.

H728 Mamondi ke yēna yo we a swanetšêgo go iā ~~ba~~ khorong. Ba khoro ba ka the ke ba e ^{athola} ~~atholala~~ ka baka ia gore a gona bothatse. Ngaka le yona a e gona. Motho a ka the ke a rumiwa mo we ga ngaka e we go tšeya bothatse. Taba kholo moteiwa o swanetšê go ntšha thā ga gwe thetseka ba yo tšama ba o kwa. Kowa ngakeng ya pele a ba thā boêla, baya ga e ngwe. Ba ya le diṭebe tša khōri. Motho yo we e le go diṭebe tša khōri, ke yēna thatse. Diṭebe tša khōri ke yēna yo we ba swane-

tšego go mo theletša kudu dipolabolo tša gwe. O thaloša ka moka the we ngaka e the bolabotšego. Ke gona bakhoro ka ta butšišago moloi gore o the phekha. A dumêla phekha a ka no goma a ntšha the go boêla. Ge a re a the phekha o wa lifišwa.

H729 Go rapiwa ga batwadi ba basadi. Pele ba fo tšwa ka the-gae the boua. Bjale ka morago ga mo ditaola di tšo boye le yo mongwe. Yo we ditaola di tšo boyago naê. O swanetše go tšiba batwadi ba gwe. Bjale ge a phikhišā gore yêna a še moloi, ke gore ba swanetše go tšwa gapê. Mong wa moše o swanetše go tšiba batwadi ba ~~basadi~~ mosadi yo mongwe le yo mongwe gore ba yo bōna bana ba bona. Motwadi yo mongwe le yo mongwe o swanetše go ya le ngwana wa gwe. Ka gobane yo a yo phepelago a tšiwī.

H730 Moloi yêna ka nōi a ke a e tumêla gore ke nete ke moloi. Ge batwadi ba basadi ba thaya, go the behilwe mogwapa. Ka gobane ditaola ge di ka ya tša tšwa ngwana wa bona, mothang batwadi ba tago. Ke moka ngwana wa bona o ta ganetša gore nna a tša ntšya. Ke gona mo we o kwago ba re go na le go bêka mogwapa. Ka gobane batwadi le bona ka ta nyaka go

892

K34/82

2230

o kwa botoi bja ngwana wa bona, ka baka la go gana ga gwe.

Temana ya H: Khobakano ya go šupa moja lefa.

H731 Monyanya wa tšhupō ya moja lefa. Batho a ba e ka go lekana. Ba bangwe ba bolaya khomo ya tšhobošo ka morwana ba troga ba šupa moja lefa. Ke gore ka tšatši le le-
ngwe, ba tšhaba khomo ya tšhobošo ka lona le-
tšatši le we la monyanya wa ^{bjale bja} meriri ya dipedi. Ba bangwe ba troga ba šupa moja lefa ka morwana. Ka moragō ga tšhupō e we ke moka ba tšhaba khomo. Ba we ba go troga ba šupa ka morwana ke bakhuri, ka gobane ba tšhokile tšhe-baka ka bakeng la ganna.

H732 Dikhomo tše di yago tša tšhaba ka moragō ga mo motho a hwile ke dikhomo tše tharo goba go feta mo we. Go ya ka go khora ga batho. Badidi bona ba fo lathiwa bjale ka dimpja. Khobakano ya batho a e be e ntši ka gobane a gona tšhe we batho ba ta fiwago tšhona. Dikhomo tše we di bolwabolwago ke tše: Khomo ya go felegetša

mohu. Khomo ya thobošale khomo goba tše pedi tša go palakanya batho.

4733 Khomo ya go felegetša mohu. Khomo e we e lewa ka tha-thamuši. Ke ya go felegetša mohu, ka theko e ngwe ke ya go thapitša banna. Banna ba swara modirō o mogolo wa go ēpa lebita. Bjale ka goriale mo we ba swanetswe go thapišwa diata ke mong wa mohu. Motho le mo a no hwa e le mpja, fela ba swanetswe go thapiša ba buluki ba mohu ka dikhogo tše pedi goba tše tharo. Barbuluki a ba swanela go ja tša go ja pele ga gore ba iše mohu ga gabō. Basadi ba motšegammōgō le ba we ba agišanego nabō, ba tsola maušwa. Ka moragō ga mo ba bulukile mohu, maušwa ka moka a bokellwa khorong ke moka a lewa ke banna. (Diphiri.) Ke moka modirō wa phelegetšo o fedile.

4734 Khomo ya thobošo. Thobošo ke ya go thoboša bana ba mohu gammōgō le batho gore ke moka motswadi wa lena le ka thetha mmōna. Ba thoboša ka bjala bja Tšhila. Bjala bjo we le bjona bo tšhediwane meeti ge ba ka kwa bo tefa. Batho a ba swanela go tagiwa ka baka la gore ba the mothelong. Bjale go fagiwa mabêlê a mohu

892

K34/82 2939

a we a bitšiwago gore ke mothahu. Ke moka
ba šeba nama ka bjôna.

H735 Melaš ya malapa a e êtêlane go ête-
lana batho. Batho ba bangwe ba a-baga-
na khomo e we ka ditho. Ke gore ba abêla
bana ba mohu ka goriale mo we. Bantši ba
we e lego beng ba naga, a ba diri ka mokhwa
o we. Bona ba tšeya mphapha o mongwe ke
moka ba o ripella. Thôgô le yôna e ya peiwa
ka lona letšatši le we gammôgô le dibêra. Mala
le mogodu le tšona di apeiwa. Ka moragô ga
mo dibudule ke moka di a lewa. Ba dirêla
gore yo mongwe le yo mongwe a țogê a llê.
Ke mo we o kwago bare, butši a butš buji
bo ja mabuka. Mabuka ke gore manthatha-
na.

H736 Batho ba ya ba rwele diphafana bjale^{bjale}
thetšhila, ba bangwe ba rwele mabêlê¹ ka di-
rotwana. Mphapha o mongwe wa khomo e we
ya țhobošo, ba o ripaganya ba dira digobana
gobana. Bjale ba ndiša beng ba diphafana le
dirotwana ka tšona. Ga ba butšiši gore țhe
țhetswana ke țha mang. Ba fo fakêla di
ța bôna ke beng ba tšona ge ba tšeya di
twana tša bona. Dinama tše a še tše dikho-
lo, ke dirokolo. Dirokolo ke gore tše dinyanya-

nana. Nama a ba galle go galla moloi. Ke gore
motho yo we ba bônago a galla ba-re ke moloi.

4737 ǀo ka ba tšhupō ya moja lefa ka lona le-
tšatši le we la tšhobošo. Ba ka diva go šupa moja
lefa ge ba ka-re morerong wa bona ba kwana.
ǀo ka šita fêla ge ba ka tše ke ba kwana.

4738 Khomo goba dihhomo tše pedi tša go pa-
lahanya batho. Bjale ka ge go ngodilwe maga-
to a we batho ba ya go ba khobakana ka
ōna. Bjale khobakano e ya le lebaka la bora-
ro ke ya mafello. Ge e le bodikana ba ya go
latha dirogo ka morwana ba aloga. Ke lona
letšatši la go lēma dinakorotswana.

4739 Tulo ya legogong goba tšheponeng. Tšhepo-
na tšhe a fiwa, a tše fo dudiwa gōdimu.
Ka tšatši le lengwe o ka-re ke a thakho-
ga ke moka wa thakhoga na-tšo. Khale di-
pona e be ba tše natio. Ka goiale mo we
e be go adiwa magogō. Mo we go tšago du-
la moja-lefa go adiwa mokhopa wa tau.
Moja lefa o dula gōdimu ga ōna. Ba we
ke bana ba magoši le duto tše dihholo.
Ba lata ke moka ba dula ka mathoko

a gwe. Bjale mošupi wa moja lefa o ʔa
 êma gare ga ʔhe-boka, a ê a mo sware
 ka letsogo. A botšhe lešaba ka moka gare
 ke yêna mong wa lena yo. Batho hwang
 batho šalang. Ka goiale mo we mahu o
 hwile bjale o šile morithi wa gwe.

H740 Ba we ba boleloko la bo moja lefa,
 ba ʔa êma ke moka ba tiša dipolabolo
 tša khadi le tšhupô. Batho ba bjale ka
 bo xrangwane, bo mowa ragwe le bongwa-
 nabô mahu ka malapa. Ba mo šupa di-
 khopolo tša bona di feletšoe. Ke maha gwa
 fêla go'e ʔa mo we. Ba thôma go mo laya
 ka mokhwa o we a swanetsêgo go swara
 batho ka gôna. Mefulukwane ke me fulu-
 kwane. Ba khani ke ba khani, ke lethabô
 le legolo.

H741 Khomo goba dikhomo tše pedi di ʔhabi-
 lwe. Khomo goba dikhomo tše we, ba di
 ntšha mathakori a yo dula ka ntong ya
 moja lefa. Thehuba goba dihuba tša tšona
 le tšona di latêla mathakori a la. Dihuba
 ke gore dikhekha. Bjale buntši bja nama
 bo we ripaganywa ka moka bja a ʔe'wa
 khorong. Mathari le dikharebê ba faga

mašwa. Mašwa a we ke a mabêlê a la a tšhemo ya mohu. Ka gobane a, a gohwa a šiya a ũa ba a feditšê ke ge ba dira kho-ko le thetšhila. Bjale a we ke a a go limiwa ke batho mo ba yo thoboša tšhemo. Ke mabêlê a a bitšiwago a thoboši.

4742 Molaš wa go ja dijô. Batho ba bolla, ka goriale mo we baro na le mephathô ya bôna. Ba ntšha mogopo wa nama le bušwa ka theroto ke moka ba bitša leina lamphathô. Ke moka mphathô o we o tšeya. Ke moka ba dira bjale bjale go fithêla ba ba e-netša. Basadi le bona ba fiwa ka mephathô ya bôna. Batho ba e thenago ba naga e, bôna ba bitšwa ka khoro ya naga e we. Bjale ka ge ba re khoro ya Makhutšwi.

4743 Molaš wa go nwewa ga mabjala. Mašwa le dinama di liwile, ba aletšê mabjala. Ke gore motho o swanetšê go ja bušwa pele a khônê a e nwa bjala. Ke mo we go thwego o wa letšê bjala. Bjale bjala le bjôna ba bo nwa bjale ka ge ba ija tšê go ja. Ke gore ba bitša ka mephathô ke moka mphathô o we ba u šupa pitša e yo o lebanego. Ba dira bjale bjale go

892

K34/82

2236

fithêla ba felêla. Bakhalabje ba nwa le mo-
ja lefa ka lapeng la ngwako wa gwe. O tha
laiwa melaô. Butsi bja batho e thale ba mmô-
na kowa ba mo šupa. Ke moka a thana mpha-
thô.

4744 Morwa wa khoši mola a beiwago thepo-
neng, a thana mphathô. Ge a dutsi le ba-
khalabje ka kowa, ge a e nwa bjala o wa
retwa le go mo dumetša ga a e nwa. Ka mo-
ka ga bona ba rotše mašēše ba beile fa-
the. Mašēše ke gore e be e le yōna mengatse
ya khale. Ge a e nwa ba fêla ba re, thōbê-
la, a di fologêlê madibeng a bo tšona. Wena
wa go golêla ditou. Ba bolabola ka mokhwa
o we le metšo le lengwe le le lengwe. Go ho-
mola ke ge a feditšē go nwa. Go thoka mpha-
thô ke gore le bakhalabje o fo roga. Ke
moka bona ba mo fetola ka gore thō-
bêla.

4745 Bothaka bo fedile ga ba-gwêra ba
gwe. Bagwêra ba gwe ba ka the thare
thaka. Ba ka dira thaka ge ba le ba
babedi. Ge a ka dira go na le bakhalabje,
o na le molato motho yo we. Le baka ke
gore o wa monyatša. Ga ba mo a thodiši
kathola ya gwe ke go fo tēma. Bjale o

892

K34/82

2237

swanetše go ntšha pūdi molato wa gwe o khōnē o fēla. Go šothana botswala le gona go fedile.

4746 Bjale ka Mothakhatshi. E be e le motswala wa khoši. Bjale a êtēla mošate, a hwetsāna mabjala. Morena Thekwai a mo thabēla kudu. O ile a mo fa bjala ka mokhwa o we a ka khōnago ka ōna. E be e the mogwēra wa khoši e be e le yo monyana. Le go bolotšā o be a bulutšitše ke yēna. Bjale a thōma go nyaka go ba a keyana le khoši ka mašotha. Bjala a bo tswale le bjega. Bakhalabje ba leka ka maata go mokhala, a the ke a ba kwa. Mafello o ile a tena khoši, ke moka ya ya ka gae. Le yēna a mo sala moragō. O ile a gafēla banna gore ba mo tēmē. Ba ile ba dira bjale ka taēlo ya khoši.

4747 Batswadi ba Mothakhatshi ba tšoga ba ntšha pūdi. Mmati wa molen motēmiwa a kitima a ya go tibiša batswadi. Ke tšilo le botša gore ngwana wa lena ba mo tēmile. Molato keng. A se a ke tšebe. Ba ka the ke ba fo mo tēma, a wa lēba le a mo tšeba. Bjale ba kitima le bošego bjo we go mo rapella molato wa go tēmiwa. Ba hwetsāna e le go-

K34/82

re khoši e robetše. Bjale Molamo-moso ke yêna motseta wa khoši, a re gomang le ta boya ka moswana. Ke ge ba goma, yêna a šala a temilwe. Ka moswana ba boêla, ke moka bantšha pudi. Ba khôna ba mo temolla. Molato wa gwe wa fêla o e ta mowe.

H7H8 Khoši a e na khošana. Mang le mang o ile a o kwa, a ba a bôna ka mathô mothang o we a beiwago. Le ile la kwa mothang o la khadi e khowella, e re mong wa lena o hwile, o šile thepuwe tha gwe. Bjale ka goriale mo le lebele thona. Thepuwe the we the gudiri-tšwe ka lona letšatši le la. Ngwana wa lena o ile a roga khoši ke baka le we a ilego a temiwa ka lona.

H7H9 Khadi e kholo le khatsana. Mogolo wa mohu ke khadi e kholo. Ge mohu ana le mogolo le moratho ba basadi. Yo mogolo ke yêna maêpa-uthwe (khadi e kholo.) Moratho wa mohu ke khatsana. Bjale mo tabeng e ya tšhupô ya moja lefa mosadi yo we ba mo theletsago kudu ke maêpa-uthwe. Ka gobane yêna a bolabola dintšwa di a hwêla. Ke gore batho ka moka ba re morena. Dipolabolo tše dintšwa a ka noba na tšo goba a the be na tšo gôdimu ga moja lefa le

bo ngwana^{bô}. Ditago tše dikholo di tšwa magangong a bo ngwanabô moku ba laya bana ba moku.

4750 Dilo ka moka ba di beya gôdimu ga moja lefa. Khoro e ngwe le e ngwe e na le moja lefa la yôna. Ditaba di tšwa di le ka lapeng. Ke gore ba khoro e we ge ba na le taba ba swanetše go khobakana ba bolabola. Ke gôna ba bolabola ka thegae tha bona. Theema, bana ba tšhingwane ba lotana. Ke gore bana ba mpa ka e thii goba bana ba pôô. Pôô e ya tšeya basadi. Bjale bana ba ka fapana ka malapa a bo mmago bona fêla ke bana ba pôô. Bana ba ka mošate goba ba ntona tha bona theema ke the: Bana ba kômana boloto bogôzi ke go bopana.

4751 Thathollo ya bana ba kômana boloto bogôzi ~~ke~~ go bopana. Kômana^{ke} mošate wa ka mošate o mogolo. O bapola^{ke} ke banna ka buntšii. Ba o bapola nakeng ya phôôrô. Ka mabanyana o wa swadiwa o išiwa gae. Banna ba yo lala ba gobella kôma e malešapane. Ge meso e nkha malešapane o boêla ga gabô phororong kômana e šala ka gae. Ga go manna yo a swanetše go khomêla bošego bjo we ka baka la gore ~~ke~~ kôma e ka the

892

K34/82 2240

gobellê ke motho. Ka baka le we kôma e ka ja ke dimpja. Bana ba khoši ba swanetše go bopana bjale ka lengata la dikhone. Ke thôna theema the the-golo tha go fiwa moja lefa le balatedi ba gwe.

4752 Bjale ka lehu la mothabê. O be a na le bana ba ba bedi ba mpa ka e thii. Go ngwadiwa fêla bana ba lapa ka lethii, ka gobane ke lapa la boja lefa. Bjale mmagô bôna o ile a bikiwa a na lempa. A re go tēna bogadi a bēlēga Madomē. Ka moragô a imiša ke mong monna wa gwe a bēlēga Mogōši. Ka moragô ga mo bana ba gudile ke moka papaga bôna a hwa.

4753 Madome o ile a ratiwa ke papagwe ka baka la medivô ya gwe. Mogōši a ratiwa gare ga batho. Monna yo mongwe le yo mongwe ge a na le mosadi, o fo nyaka mosadi mo a fo bēlēga madi a gwe. Madi a monna yo mongwe a nyakege. Ka molaô wa moja lefa wa mōšate ge a ka ima a thale ga gabô, a swanêla go bikiwa. Madome o ile a thoiwa kudu, a phōšwa le ka diša. Mogōši a kariwa ke papagwe. Madome a ba a thalefa a thoiwê ke papagwe. O be a ~~the~~ the-na mo a ka tšhabēlagô. O ile a khotē-

Ha difaišego tše we a dutši a re molato ke wa mma.

4754 Diloba tša Madome ka moka o be a efa papagwe. Ka moragô ga mo Madome a gudile e le lesogana, a tšena letsolong la batrumi. Ge a dutši le banna khorong a fêla a re Madome ke monota. Mogoši ke mong madi aka. Bjale banna ba mmotša gore tšogêla lentšu la bonota. Wena mo o be o tša nyake mmagwe bakeng tša go tshinya ga gwe, uka-be o mo lethetše wa tše ke wa mmeka. Bjale ka gobane o nyetše o bile o mmihile, Madome ke ngwana wa go yo mogolo. Le wena monna ya go tswetšego a o motšebe. Ta-ba kholo ngwana o wana dikhomo e tšheng madi.

4755 Mathabê o be a-bêla madome manong. Lehufa le legolo gôdimu ga ngwana wa monota le gôdimu ga papagwe. Le ga go le bjale ke lehufa la botšêla, ka gobane ke yêna ngwana wa moradi wa moja lefa wa pele. Ba we o šalago wena mong o ba bêtê-ga ke baratho ba gwe. Difeka go loma yêna pele, madi a go a šala a gôra mogopo. Bjale bokame ke gore re balaeng. Bakhalabje ba ile ba gana ba re yo we a tšago go

892

K34/82

2242

go phutha a o mok̄ tebe. Manong a ile a gana go ja madome.

#756 Batsumi ba fa Madome mōkhopa wa nkwe. Ka tšatši le lengwe batsumi ba bolaya nkwe. Bjale morerong wa bona bare re swanetše go tumiša ngwana wa khoši. Ba ile ba kwana mo we tabeng e we. Ba iša mogobō ka khorong ya mošate. Ba apesitše yeña ngwana wa khoši. Basadi mefulukwane ya ba mefulukwane. Ba khana le khoro ya mošate. Ba fitša ba bega khoši, gore ngwana wago o bolailē nkwe. O ile a galifiša ngwana yo we wa mokot̄ monota ka dipudi tše thaa-no. Ke gore o ile a ba thabēla tšōna. Morê-rō wa polaō wa tima gwa fetologa gore ke mogale.

#757 Madome a bolaya tau. Ka tšatši le lengwe batsumi ba ntšha letsolo. Ba ile ba tanya tau, ya tanya ke monna yo mongwe bare ke mokopu wa ga Thekhobēla. Bjale bare re swanetše go diya bjale ka pele. Motanyi wa tau a nyaha go khōkhōna. Ba mmo-tša gore papago o dula mōkhopeng wa tau e le morwa mang. Re gudiša ngwana wa khoši ya rena. Monna o ile a phakiša a ba kwa, ka baka la gore mathō a bona a

892

K34/82

2243

be a fetugile e le a mahubedu. Ba ile ba go-
ba mogobô ba u iša mo-šate. Ka tsatsi le we
go ile gwa khana le mmagô ngwa^{na}. Bakhalabje
diata ya ba botšekotšeko. Ka tsatsi^{lewe} ile a
thaba khomo le wku. A mmitša gore ngwana-
ka o wa khone dithata wa rēma go bedi
le thetša. Ke moka madome a lethetša go tro-
ma.

4758 Badimu ba mo êtela bošego, ba mofa ma-
naka a manê. Ka bjōna bošego bjola, a lora
a na lepapagwe le batho ba gohwa. Ba moŋu-
pa manaka a mantso. Ba ile ba mo šupa le
ka mokhwa o we a swanetšego go dišwa
ka ôna. Papagwe a fêla a mmotša gore o
wa kwa ngwanaka. Ngwana a re ke a dikwa.
Ka moswana ge a troga a hwetšana mana-
ka ka mathogong a gwe. A ya a botša pa-
pagwe.

4759 Mothabê a ya a bōna, ke moka ya ba
ke lehu la papagwe. O be a gopotšie go ũa
šupa Mogōri manaka a we ka baka la gore
ke mong madi a gwe. Monota o be a gopo-
tšie gore o ũa feta le bogolo fêla. Ka
moragô ga mo a bone manaka a la, ke mo-
ka a thabêga. Fêla lentšu a mmotša gore
o šale o wa twere ka mokhwa o we badi-

mu ba go butšišego ka gōna. Ke moka a hwa taélō e the gōna.

4760 Ba boloka mohu ka mokhwa wa molaō. Melaō ka moka ya lehu ba e diva. Bjale batho ba thōma go ngunanguna, ka bakeng the ditaélō gore e ka ba ke mang yo we a laetšwe-go. Buntši bja batho ba gopolēla madi a gwe ka baka la gore yo we mongwe o be a mmitšā monōta. A-retse re tša re ke dipitsi re tša bōna ka mabala. Ke gore go to bōniwa tšatši la tšhupō ya moja lefa. Manaka ala le dithapō ka moka tša bokellwa ka ngwa-kong. Ka lona letšatši le we dilo ka moka di tšilo fukiwago, ba tša bōna yo we a ka tšeyago.

4761 Bjala ba thetšhila bja diriwa. Batho ba ile ba rapywa go ba gōna. Batho ba ile ba ba gōna go bōna monyanya o we wa thello. Dithapō tša mohu di tša fukiwa ka morwana. Lehono ke tšatši la modirō wa ngaka. Ngaka ya diva modirō wa yōna. Ke moka ba tēna makjaleng ba nwa. Ka moragō gā mo ba nwele, ba bula difate. Bjale taélō ya re le the ke la le bala le tšatši la ka morwana. Yo mongwe le yo mongwe a leke go swara kho-

892

2245

K34/82

go molomo. Ke gore ba tlogêlê ka gobane dithapô di fukiwa e sale ka moswanyana. Ba ile ba dira bjale.

H762 Dithapô tša beiwa gôdimu ga legogô lapeng. Ka morwana ga besele yo mongwe le yo mongwe a kokota a libilê moteng wa mo-hu. Bjale ba re go bôna gore ka moka ba khobakane, ke ge ba ala legogô gare ga lapa. Ka moragô ga mo we ba nšha dithapô ka moka ba dibeya gôdimu ga legogô. Ke moka ngaka ya di foka. Bjale yo mongwe le yo mongwe a topa tše we a tše nyakago. Madame o ile a tšeya mokhopa wa tau a puthêla wa nkwê. Ke gore o ile a napa a e tšeya bedi ga yôna. Manaka ara mmagwe gore a bolokê. Ke moka modirô wa fêla o e tša mo we.

H763 Tšhupô ya moja lefa. Ba ile bakhobakana ba leloko la ga Mothabe. Pele ga tšhupô ya moja lefa ba ile ba dula thopa. Mo we thopeng ba rêra ka moja lefa. Ke mang yo we e tša ba go moja lefa Madame le mogosi. Re nyaretša potso e we ka baka la gore Madame a se ma-di a leloko la gešu. Ka baka le we mo-hu a ka tše ke a mo šupa tšelo. Ga

892

K34/82

2246

na mo we morerong wa bōna ba ile ba ba dithōpha tše pedi. Khadi ya éma ka letsohong la Mogōši.

4764 Le ya bōna taba e boima, ka baka la gore moratho a ka the ke a lomêla mogolo di-feka. Taba e we ile ya šita mong mohu. Pele ga gore a mmeke, mosadi a i-ma. Bjale a i-kiša go pheta molala, molaō wa mo phetolla molala. Molaō o we ke wa gore monna a swanêla go thala mosadi, ka gobane a mothala o ta loba dikhomo. Ke moka a ya a mo tšeya. Bjale ke yêna ngwana wa gwe wa maetsibulo. Mohu o ile a leka gore a mo iše ka fathe, ra mosola. Mogolo a ke a e ba ka fathe ga moratho di a ila. Ba ile ba dumelana le tšhupō ya Madame ba letša mantsha.

4765 Madame a beiwa gōdimu ga thepona the papagwe. Ka morago ga mo ba kwane ka dipolabolo tša tšhupō ya moja lefa, ba tōga mo we thopeng ya bona. Ba ya ba dula ka lapeng la bo moja lefa. Bjale ka mo we ba botša mmagwe gore ngwana yo a swanetsiēgo go ba mong wa khoro ke yo. Bjale yêna a na lentšu, lentšu la gwe ke gore di teba ke lena ba bina tōu. Lešaba

892

K34/ 82 2247

ka moka le bohane khorong. Le letetše fêla go tlo bona mong wa bona.

#766 Khadi ya ala legogô khorong, gôdimu mokhopa wa tau. Ya goma ya boêla ka lapeng, ya letša mphulukwane. Ba tšwa ka moka ka lapeng. Ba ya ba dula khorong. Bjale khadi ya ba bitša ka maina a bona, a šupa madulo mo we ba swanetšego godula. Madome a dira gore a dule gôdimu ga mokhopa wa tau. Bjale a dira gore batho ka moka ba homolê mašata. Go ile gwašwa bjale batho ka moka ba loma the nkô, ba lebeli khadi.

#767 Madisane a šupa Madome. Madisane ke yêna khaitšedi ya mohu. Pele ga tšhupô o ile a thôma go bolabola pele. A re le ntheleng ba bina tšou. A gona motho yo a tša ntebe go. Ba we ba tša ntebe go le hono ba ntebe. Ke nna Madisane khaitšedi ya mohu. Bjale ke tšerwe khole magakala. Mong wa lena o hwile le šetše le the thoweng. Lehono le phumulwa megôkhô ya lena. Mohu o ile mo a e hwa, a šeya phôta bjale phôta e gudilê. Ke yôna e we e tša ba go le gatong la papagwe. Ke tša mo šupa ka go mo swara ka letsogo. Ka moragô ga mo we yo

ke ʒa boēla ke dulê faṯhe. Ka goiale mo we ke diēla gore yo a nago le pelaēlō a ēmē a bolabolē. Ke moka a ya a dumedišā moja lefa ka letšogo. Ke yēna mong wa lena yo. Ke moka a dula faṯhe. Pele ga gore a dulê faṯhe ka moka ga bona ba-re thobēla.

4768 Pelaēlō a ya ka ya ba gōna. Banna ba bo leloko la mohu ba ēma ka go latelana ga bona. Bjale dipolabolo tša bona ya ba tša go tatša khadi mo we e bolabotšego. Ba ile ba le-boga kudu go bōna mong wa bōna yo morwa. Lesāba ka moka ke la gogoba ka gore morena. Bōna a ba na mantšū a ba ka a fakē-lago, ka gobane bana ba kōmana ba bopagane.

4769 ~~Madisane~~ a goma a bolabola. Ke lekwilê kwilê di-nonyana tša mathomo le mogōzi. Ke bolabola ka mokhwa o we, ka baka la gore la the šale la lwešanya bana ba. Na ke dula kholē, tša ka mono nka the ke ka dibōna. Fēla ka ditēbē tšōna ke ʒa di kwa, ka gobane ba ʒipidi a ba ʒhoke. Ke tweletšwe mo nageng e, magakala ke ile ka dikhomo fēla. Ke a le ʒeba le na ba ga moʒhabē le a ʒhaba. ʒe nka o kwa le ʒhabile ngwana yo wa khaitšedi ya ka le

892

K34/82 2249

ta ba bōna magadimana, ^{ke} magadima ntweng
ge ba ija a ba gadimi

4770 Dinonyana tša mathomo le mogoži: Matho-
mo tšufi le boroka la ifala pula e yana. Mo-
goži the goka ba limi le mothwa pula enele.
Mamathomo ke mmago Madome le mogoži. Ke
bolabola marêta a batho ba we ka baha la
boima bjo we ke ilego ka bo hwetsana mo.
Moⁿna le tēbē o kwile, go phula khudu ka
mpeng nka the ke ka phula. Ngwana wa
khaitšedi ya ka bogožhi ke batho. O sware le-
šaba le, ke lešaba lago. Motho a na le tša-
ola. Ngwana yo mongwe le yo mongwe mo a e
tšwa alla, o mo swara ka le-trogo, o mo phumu-
lē megôkhô. Ka moragô o ta go botša molato
wa gwe.

4771 ~~Pelo~~ ya ka e dutši ka the lumi tšoto, tša
matheba theba. Sele sele ke a selekwa ke
seleka ke ntši mafsing. Ke bolabola mathô
a ka a le gôdimu ga wena Madome. Dipola-
bolo tše we ke dibolabotšego ka moka ga tšo-
na, o di bee pelong ya gago. Go bolabola nna
vakhadi ya go. Ngwana ge a tšale pope-
long ya mmagwe, o wa theba theba, ke gore
o wa bapala. Mmagwe a mo fa dijô tša
go the loke, o wa selekwa. Go bjale o

monna le wena o thepele le banna ba ta go
botša molaô wa the-nna.

4772 Lena bana ba khaitšedi yaka ka moka,
le tšebe gore lehono motho yo ke papa lena. Ke
riale ka gobane le a mo tšeba ke mogolo wa
lena. Bana ba monna ba bjale ka dingata tša
tša dikhone. Ge le ile la ba bjale a gona mo-
tho yo a ka tšenago ka gare ga lena. Le wena
mogolo o tšebe ga boše gore ke bana ba go
bjale ka ge papa lena a hwile. O ba tšeiše
basadi. Motho yo a na go le molato wa mohu
a fê ngwana yo. Ge mohu a na le molato
wa motho yo mongwe, motho yo we o swane-
tše go ta ga yo nō. Ke moka dipolabolo tša
ka ke feditše ba bina tou. Tswarêlo baka-
ng tša go bolabola mo go telele, ke baka la go
dula kholê.

4773 Pôpêla malome a bana. A re thepipi-
mpi sa apa khôô-mêla khuta marama re-
hwa nayô. O ntheletše motogolo fêla wa the
ke wa iša pelo ya go kholê. Rakhadi ya go
o bolabotše melaô ka moka a the na the-
khupi. Thekhupi the we the nago gôna ke
tša go tšhaba go phula khudu ka mpeng.
O hwetsane gore mo, molaô ore ngwana
o wana dikhomo. Ke nnete ge rakhadi a

892

K34/82 2251

go a re monna o thepela le banna ba tsa molaya
melaô. Ke ba ga mothabê ba thaba. Ke mang yo
we a kilego a gaša phodi ba tsoga ba e kha
morogô. Bjale ba ba gaša ka motswana ba tso-
ga ba e kha morogô. Ke moka ke mantšu a ka
motogolo.

4774 Wa bona letsobe le tharwe motane o ka
gare ga letsobe. Ke monna yo mongwe wa
lekhothwane la bo moku. Moverong wa thopa
ya bona o be a eme le madome. Nna ke
nna the fetsana tha bana ba Mamathio-
mo. Dipolabolo tša khaitšedi yaka ke
di kwile kudu. Bjale ka moka garena
mo re ka dišala moragô, re tša tšhuba
mollô wa tšaka. Ra dihuralla di llo di tša
ba gona. Ke thôkômêlê mo tane o we
ke o bolabotšego. go toga lebono motane
o hwe ka gare ga letsobe. Ke moka ke
feditšê.

4775 Dipolabolo re di kwile ba bina tšu,
le tšatši le fetsa gôdimu. Ka goriale mo
we ke gore modirô wa tayô ya moja lefa
a e fêlê. Rakhadi ya bana a êma, a bo-
tša bana ba khaitšedi ya gwe gore ba êmê.
Ke moka ba dira ka mokhwa o we. A phu-
tha magogô a iša ka gae. Ke moka modi-

rô o fedile. Moja lefa a ya ka gae gammôgô le ba leloko. Bjale ba bolabola ka the we the twenetsêgo go thabiwa. O ile a ba botša gore ba thabê dikhomo tše tharo.

#776 Ba ile ba thaba dikhomo tše tharo mo we monyanyeng wa go phumula batho megôkhô. Nama ya ba nama, bušwa ya ba bušwa. Nama a e khorwe ka tsatsi le we nama e ile ya khorwa. Ka moragô ga mowe ba llê tša go ja mabjala a rotolêlwa. Dija gobe di ile tša šitwa go nwa mabjala ka baka la go khora tša go ja. Mpa a ena bošitelo. Ba we ba go the jê tša go ja ka mata ba tēna modirong wa go nwa bjala. Ba ile ba nwa go fithêla letsatsi le dikêla. Ka moswana le gōna ba fo troga ba thana. Ke moka monyanya wa bone wa fêla o e ta mo we.

§ 2: Madome o ile a rwala ngwa, wa bobedi a toga.

#777 Batho ba lebala mohu ka medirô ya gwe. Tebatšo gôdimu ga thešhaba ke go neša pula. Ka ngwaga o la a go dula theponeng ka šona go ile gwa ba molaô. Ka baka le we batho ba lebala mohu. Ka goriale

892

K34/82

2253

mo we ba ile ba mo tumiša. A ba a ra-
twa ke batho. Fêla ka mong khorong ya
gabô e be gona le meetwa.

#778 Madome o be a tha kwane le moratho.
Moratho o be a bakiša mogolo mogopo. Gwa
tholwa molato gwa ~~lhwa~~ tšwa pudi ya
go tswalla khoro. O be a fo tšeya mola-
mo a e bolaê kante le taêlo ya mogolo.
Bjale mogolo mo a re o wa bolabola. A
mmotša gore o bolabola o le morwa mang.
Lentsu le we morwa mang, le šupa gore
mo a na le maata ba ka lwa. Bjale a fo
tšwela pele le go dira mokhwa o we. Bjoko
bja pudi bolewa ke yêna. Ge a mokhala
o mo fetola ka gore o morwa mang we-
na.

#779 Madome a lahêla taba banneng.
Bjale banna ge ba nyaka go tšeba gore
o dira ka mokhwa o we a gopotšeng. Ke
moka o ba fetola ka gore go swanetše go
dira mang. Mogolo wa go o gôna. Ke morwa
mang yo we mogolo waka. Wena o morwa
mang. A re ke morwa Mothabê. Bjale le
bona ba mmotša gore ke morwa Mothabê.
Le ga go lebjale a ha a kwišiša. Banna
le bona ba the be le maata a go mo a-

892

2254

thola. Dikhopolo tša bona tša ^{K34/82} re wa hwetša-
na bana ba monna ba e^{le}wa the ke wa tē-
na ka gare ka moswana di ka feta nago.

4780 Madome are Mogoši šala o bōna bana
ba go. Ditaba tše tša morena Madome dingodilwe. Bjale lehono dingodiwa ka baka la madi
a šele. Moradi o nyaka ngwana wa mo-^{ta}bo go.
fitiša wa manna wa gwe. Mmagwe a mmotša
gore ngwanaka thōgō ke tšhemo ba thagolēla.
Tha gago the-ra the fedile. Ba nyaka go
go bolaya. Bjale ka goriale mo we rwala
manaka a go o beya mo we wena mong o go
tebago. Thopana utswikitsiwiki ya teya mmé
o wa menama. Re tša bōna mo ba tša šala
ba rotēla.

4781 O ile a uti manaka a gwe phororong ya
nokeng ya theduma. Ke lebaka la mathōmō a
thelemo. Ka lona letšatši le we a utago, gwa
na pula e kholo ya go thiba maoto a gwe
a mo a yo uti manaka. Ka moswana wa
mo a uti manaka, a laēla mmagwe. Mma-
gwe a-re go lukile ngwanaka. Tabo kholo
o tše ke wa the tšiša gore o mang mo we
o ya go. O fetogē mahapa. Bona ka nōi
ba tša šala ba go gopole. O tša bōna ba

892

2255

K34/82

tšama ba go tšama bjale ka wena phôlôfôlô.
Ke moka ke ge a tšoga a yo dula Nareng.

4782 Matshangwane e be e le khoši ya Makhutšii. Ke gore ka lebaka la mo Madome a tšoga, khoši ya Makhutšii e be e le yêna. Ka yôna pula e we batha ba lema matemo a bona. Ka moragô ya gona yana, mabêla a go-la-ya ba letsogo. Ke moka gwaphapa gwa ba mahômêla. Ke gore letsatsi la fisa bjale mabêlê a thôma go hwa. Keheya lona ka moka ga lona lahwa gwa šala go kha teleše lotšâ le mabêlê thoro. Bjale batho ba lla ba libile ga Mogoši. Mogoši a the ke a dira thelo. Matshangwane le yêna a ta ka dillô ga Mothabe. Dillô tša gwe e tša ka tša phumulwa.

4783 Ge naga e hwa e ya laolêlwa. Bjale ge ba tšama ba laolêla, ditaola tša ntšha ba we ba ga Mothabe gore ba rakile khoši, e tšugile ka the khame. Bjale badimu le bona ba tšugile. Ka nte le gore lommitša a gona the we le ka the diyago. Bona beng ba ga Mothabe ba ka the ke ba mmitša ka go gopola gore o tšugile ka baka la bona. Ke ge morena Matsha-

ngwane a mmitša. A ka a nyatsa khoši
e we ya makhutswi, o ile a tša.

4784 Madome a neša pula letsatsi lefisa.
A re go fitša morena a re o bitša ke
nna thobêla, ka baka la go hwêla ke
mabêlê. Ke ge a laêla morena gore go
nyahêga khomo le nkt. Morena matshangwa-
ne a nyahêla diruiwa tše we. Di ile tša bo-
laiwa the fatheng tha malobê. Bjale yêna
a feta a ya ka nokeng ya theduma phoro-
rong. Ke mo we a gore mo a tšoga a beya
manaka. A fitša a dira ka mokhwa
o a tebago. Pula ya napa ya thôma go
na letsatsi lefisa.

4785 Gwa dira thetho mo we thefateng.
Marapô a nku le khomo ba ile ba a
khobanya fela go thii. Ba tšeya matapa
ba a khatêla le mathare. Ba ile ba ja
nama ba eme ka maoto ka baka lapula.
Dipelo tša batho di ile tša thaba kudu.
Ke yêna madome yo we a go ba laêla
gore ba divi bjale. Ge a tšob bo ya ka
phororong a hwetšana gore ba dira ka
makhwa o a ba laetsêgo ka ôna. Bja-
le a re šalang le naga ya lena, nna
ke boêla ga gešu. Bjale morena matsha-

892

K34/82

2257

ngwane a mo thibêla. Madome a boêla a dula tulong ya gwe. Batho ka moka ga-mmôgô le manaba a gwe ba fêla maato. Ge e le Mogôri thêta e hwile le moludi.

#786 Madome o ile a e thêta pele ga banna ba têtšê. A re ke nna Madome swa khone dithata, ka rêma ga thii ke a letho. Ka tšeya thoka ke hulere, dimpja di šala di wetšê kwaleng. Ba fêla ba re e ya šiba šiba kolobê ya thoka mathau a dimpja e ya ya. Khomo še ka mo šakeng la botopadimê, e lemile dinaka mampôhōpôkō kēmanô a go khetha dingwê melala. Nna ke boêla molapong wa tswela wa malala mabe a mokwala a go kwala bopedi le tsakwe.

#787 Diphala di ile tša lla, banna bakhanna le meboto. Kowa gae basadi mekhōi ke mekhōi. Khōi e e têtša ke bakhalabje. Pula e gae e ya ba nêla. Ke makhura a khōi, a thiba maato a khōi. Ke moka a fitha gae. Mmagwe o be a fêla a re, a boya ge, madi a manaba, e be le re a ka the ke a boya. Mogôri a thompha mogolo wa gwe ya ba pja mpepu thewe le

thewelana. Batho ba la ba go ba ba eme le Mogōši, yêna Mogōši ka nōši a ba thōya. Ba ile ba ba bana ba komana boloto.

4788 Ngwana wa pele ke pheko. Ngwana yo we le ge e the mong madi a go, a gona taba ke ngwana wa pele. Ngwana a ane madi o wa ana dikhomo. Bjale ka baka la kano ya dikhomo ke yêna molumi wa difeha. Madi a go a ta šala ka moragō. Thefoka ke yêna bjale ka ge a belegile pele. Ke mo we o kwago ba fêla ba re bogōši a bolwe. Ke gore ge ba ile ba monyatsa, ge e le ngwana wa motho a fo dula a homolê. go ta ba le mo go ba šitago ba moq gopola. Bjale ka ge go šetšê go ngodilwê ka mo ditabeng tša ka gōdimu.

4789 Madi a šele a swanêla go ba moja lefa. Ke gore mosadi wa moja lefa ge a ka ima a thale ga gabō. Ge monna a tha nyakane le taba e we, taba kholo ke go mo thala. Ge a ka mmeka gona a go na tela e ngwe, ngwana a ba mothankana ke moka ke yêna moja lefa. Bjale molaō wa mo nageny ya gešu, o buima kudu gore monna a thale mosadi ka baka la tshinyo e we. Wa re o wa mo thala dikhomo o ka thefke wa

892

K34/82

2259

di bōna. Moluō o o tilego ke gwe monna a lifišē moinyi. Ge e le moradi yēna o mo tšee Bjale ka baka le we bana ba mohuta o we a ba ke ba a tšiša go phela. Ka baka la go the qrete madi a manaba e ba bo moja lefa.

4790 Dithapō le mothahu di a-biwa ka moragō ga tšhupō ya moja lefa. Ka moragō ga ma moja lefa a šupilwē, mothahu we mohu o swanetšē go bōniwa batho ba leloho la bo mohu ba tša khobakane. Dithapō tšē la tša go šala ge ba topa tšatšī lela la bjala bja tšhila le tšona di ga-felwa moja lefa. Dithoto ka moka di a badiwa. Gamogō le tšewe di ilego tša a dingwa ke batho. Le melato ya mohu e we a e dirilego bathong.

4791 Dithoto tšē we di badiwago gore ke tša mohu ke tšē ditiyago tšhōgō ya gwe. Ge e le tša baredi ba gwe, a di badiwi ka gobane di na le malapa a tšona. Tšona di bōna ke barwa ba malapa. Bjale melato ya mohu ba tša ntšha mo we thotong ya mohu ke moka ba lefa melato. Bjale tšē we di šalago ba tša šala ba abagana tšona. Mothologadi yo mongwe le yo mongwe o swane-

tšetšre go hwetsana kabêlô. Tše we ke taba ya monna wa basadi. Monna wa mosadi ka moka thoto e swanetše go lebella ke moja lefa.

#792 Monna o swanetše go tšeiša barwa ba gwe basadi. Bjale ge a ka hwa a tšeišitše mogolo mosadi. Mothahu o we wa gwe ba swanetše go tšeiša baratho basadi ka ôna. Moja lefa a na taba naô ka gobane o mo tšeišitše mosadi. Taolong gôna di swanetše go laola ke moja lefa. Mothahu wa mabêlê, ba swanetše go abêlana.

S 3: Phapano ya lehu la monna le mosadi.

#793 Lehu lona ka nôši a le na phapano. Phapano ke ya dithapô. Monna ge a tšeya mosadi, a tšee thôgô, o tšeya dinoka. Tšona a ka tiya ka mokhwa o a ka khônago ka ôna. Thôgô e na le beng ba yôna. Ke gore ge a ka hwa, o ka the ke wa mmoloka ka nte le batswadi. Batswadi ke bona ba we ba swanetšego go tlo boloka thôgô ya bona. Bakhonyana ba tšibiša batswadi ba mosadi, gore rena ka mono a ra diša. Ka goiale mo we ke

892

K34/82

2261

gare thōgō e la ya lena e re togetšē. Bjale ba leloko ba swanetsē go tibišana.

4794 Dithapō di iwa go bega lehu ka khomo goba pudi. Ka moragō ga thello, bakhonyana ba swanetsē go tibiša batswadi ba mohu lehu la ngwana wa bona. Ba roma thebaka the rwele the rotwana tha mohu. Ka gare ga the rotwana ba fahēla ditšwano, diphele, dikobō tša mothegare, le kobō ya bošego gammōgō le legogō le a go ba ala. Ge makhonyana a na le dikhomo, o ntšha khomo ya go iwa dithapō tša mohu. Ge a ~~the~~ thena khomo pudi le yōna e lukile. Bjale ba mmotša gare the-pela o botša ba ga makholo gare malapa a huile. Kudu bare go ba thobōša go hwa ga lapa.

4795 Muniwa o ya go thobōša batswadi ba mohu. A no fitša a bolabola ka noši, aowa gona le thebaka the ba go ba ba tēna ka thōna. Bjale o re go fitša a tēna ka thōna the-baka the we. A mmotša gare thepela o tibiše ba ga makholo, ke rumile ke ba ga kete, ba itšē ke tšē di thakola tša ngwana wa bona. Ba re a ra diša ka khomo goba pudi ya go tša dithapō tša ngwana wa bona. Ke moka thebaka tho ba botša.

892

K34/82 9262

ke bona a gona lentru le ba ka le bolabola-
go. Go bolabola ke ge go na le pelaêlô ya
gore ba diyo moloya. Ba amogêla dithapô
tša ngwana wa bona.

4796 Go beula mokhonyana ke ba ga makholo.
Ka moragô ga mo go ile tša go thobo-
ša batswadi ba mohu, mokhonyana o swa-
netšê go boêla ga makholo wa gwe a gapa
khomo. Khomo e we ke ya gore ba ga ma-
kholo wa gwe ba mmeulê. Modirô o we o
divêga ka moragô ga mo thello the fedile.
Ba ga makholo ba swanetšê go mo thakola
megôkhô ka go mo šupa mosadi wa the
bula-nto. Mosadi yo we ke yêna yo we e
tšilo go ba moja lefa wa dithoto tša mohu.

4797 Dibjana le tšhemo di fiwa the bula-
nto. Mola mohu a diyo hwago, ngwako wa
gwe ke moka o wa tswallwa. Dithiba le tšona
di bjale. Monna o tša no fêla a bula go
thôkômêla fêla gore mothwa wa the ke
wa thinya dibjana gammôgô le dišego.
Mothang o we ba yo ntšhago mothaku wa
mabêlê. Khaitšedi le mammuwi wa di-
khomo o swanetšê go ba gona. Monna a ê
a khiullê nto e we ya dithiba. Ke moka

ba ntshê mabêlê. Modirô wa ôna ke go dira bjala bja thetshila. le bjôna bjala bja dipeudi.

4798. Go bikiwa ga the bula-nto. The bula-nto the twenetsê go ba ngwetsana. Ke gore o behelwa ka lapeng la mosadi yo mongwe o rutwa tsa bogadi a le ka gona. Bjale mothang ba mo thateelago tsa gwe dipitša, ke gona ba mo supago thoto ya mohu. Dibjana, mahudu, lwala, disêgo le tše dingwe. Ge a ile a hwa e le moopa, dikhogo le diruiwa tše dingwe ba mo supa. Dilo tše we ka moka ga tšona ke tša gwe. Ke moka ba yo mo supa tšemo ya mohu gammôgô le dirapana tša mothaka.

4799. Go gana le mmula-nto. Wa bôna batswadi ba mohu ba tša nyake go fa mokhonyana wa bona mosadi wa the bula-nto, gana le pelaêlô ya gore ba diyo bolaya ngwana wa bona. Ba swanetsê ba fapane pele ga go isa mohu ga gabô. A ba ndisana thello ga bofe. Mokhonyana le yêna o tša sitwa go bega ba ga makholo wa gwe lehu la ngwana wa bona. Go bega makholo wa go lehu ke go ndisana ga bofe, le bona ba tša khô-

892

K34/82 2264

na go amogela dithapô tša ngwana wa bona.

4800 Taba e fetša ke go ya dingakeng. Ge batho ba lebellana ka mathô a mahube-du, ba swanetše goya dingakeng. Dingaka ke tšona di ʒa ba lamolanyago. Ge ba ʒha ka ba dira bjale gôna ke moka bogwe ba hwile. Makhonyana o ʒa mpa a tšeya yo mongwe mosadi. Dithapô tše dingwe tša mohu a ka ʒhe ke a di šumiša ka gobane a tša mo lebana. Dilo tše a ka a tšišago go di šumiša ke lwala le lehudu. Buntšhi bja di-bjana le dišego, ge yêna monna a khôna a ka direkiša. ʒoba a ka fo di leʒhetša tša tša bolla ka mo we ngwakong wa mohu. Mosadi yo we o swanetše go mo agêla wa gwe ngwako. Ngwako wa mohu ôna ba ʒa fo o leʒhetša o le bjale.

4801 Ngwana wa mohu ke yêna a ka lotago dithapô tša mohu. Ngwana yo we ke yêna yo gwe o ʒa šala a lota dithapô tša mohu. Ka gobane bona ba-gôgadi le ba khonyana ge ba fapane, bagôgadi ba ka ʒhe ke ba ya ba tšeya ngwana yo we wa mohu. Moja lefa wa thoto ya mosadi ke mosadi wa ʒhe bula-nto. Ngwana wa gwe le yêna ke

892

K34/82 2265

moja lefa bakeng t̄ha mmula-nto. Ke yōna t̄hu-
pō ya boja lefa b̄a thoto ya mosadi.

4802 Bjale ka Moraba le Saai. Moraba o be a
t̄ere Ngwana Saai. Bjale mosadi a hwa a na
le mpa. O ile a fo babja mats̄ats̄i a mabedi,
ka ts̄ats̄i la boraro ke moka a ba toḡela.
Motho o wa okiwa gore lehu la gwe l̄e t̄ibiwe
ga boṭe. Bjale batswadi ba mohu ba re le
bolail̄e ngwana wa rena. Bahhonyana le bona
ba re ke lena le mmolailego. Go ile gwa fo
ba khopa un̄e. Ba boloka th̄oḡo e we ya ga
Saai ba gerulana. Batswadi ba mohu ba
ile ba khotella go alama lehu la ngwana wa
bona mats̄ats̄i a mabedi. Ka lets̄ats̄i la bora-
ro ba ile ba toga kante le go lāela. Mola-
o motswadi wa ngwana o swanet̄se go diya
beke goba t̄e pedi.

4803 Moraba a diya gore a t̄iwe le ba ga ma-
kholo wa gwe. O ile a roma t̄hebaka t̄haya
ga makholo wa gwe. Thepela o bot̄sa ba ga
makholo a ba ntidiš̄i ga boṭe lehu la mosadi
waka. Ka goriale mo we ke nyaka go
gatana nab̄o dināo. Ke nyaka go o k̄wa
the we the l̄lego mosadi yo we. Thebaka
the ile t̄ha fithet̄sa mant̄su a we. Bjale
ba ga makholo wa gwe ba fetola the-

892

K34/82 2266

baka ha gore a go be bjale. Tha goma tha ya
tha ba batsa gore go lukile.

4804 Moraba o ile a tšwa le ba ga makholo wa
gwe. Ditshinyagallo di ile tša ntšha ke mokho-
nyana. Bjale ditaola tša ya tša boya le khoro
ya ga Telane. Ngaka ya re le fapana ka ma-
aha. Mohu o bolaile ke go tšhekha ga gwe.
Go hwile motho khorong ya ga Telane. Bjale
ba ile ba tšwa ba ya ngakeng. Ngaka e
we e ile ya mo tiya. Bjale mamondi a re
go thwa ke bolabola a ke go nyake. Ke ge
a khopela peko ya go thinya lebita la mo-
hu. Ngaka e ile ya mo fa pheko e we ke
moka a thinya. Mohu yo we o hwile ka ona
makhwa o we. Ke moka ba boya gae, batswa-
di ba mohu ba goga modutsa.

4805 Moraba ke moka a the tha kwana le
ba ga makholo wa gwe. Ka moragô ga mo ba
tšo boya dingakeng, ba lelako la bo Moraba,
ba mmotša gore a iše dithapô tša mohu go
batswadi ba gwe. A re go bona nna nka
the ke ka tentšha maoto ka le gapeng
la makholo. Maloba ba ntšhitintšhitše go
lla lehu la mogatsaka ba re nna ke diyo
bolaya. Bjale lehono khane e ba letše.
Ka goriale mo we a ke tha nyaka le

892

K34/82 2267

go gata ka lapeng la bona. Ke ʒa mpa ka dula le bušuwana bja ka.

4806 Maata a monna a fele ke a thakadu. Bjale ba leloko ba dira gore ba khobakane gammogō le mamuwu wa dikhomo. Khobakano ya bona e be e le ya go ʒa go bolabola mabapi le go loba ga dikhomo. Bjale le bitša ke rena mabapi le ngwana yo. O gana go iša dithapō tša mohu. Ke yōna taba e we re lebitšetsago yōna. Bjale ba mmotša gore lehua ba thale. A re nna lehu ke a thala. Bjale ka goriale mo we o wa ʒeba gore, o ka ʒhe ke wa bōna ʒela ya go nyaka dikhomo. A re dikhomo di no bolaya ke bolwetsi bja tšakwane lešaka la šala le omile. Fêla ge motho a phela o ʒa no goma a thosa tše dingwe. Ka goriale mo we ke ~~goma~~ maata a monna a fele ke athakadu the epa mabita.

4807 Dithapō ka moka tša mohu o ile a di rekisa gammogō le mahudu. A re go bolabola gantsi ke go baka ditopō. Bokone ke go rekisa dilo ka moka. Ka goriale mo we ke gōna ba ta bōnago gore dilo ka moka tše we ba dibolabolago ke lefêla. Ka nnete o ile go dira ka mo-

892

K34/82 2268

khwa o we dipolabolo ka moka tša fêla. Ke moka bogwê bja hwa ka mokhwa o we.

4808 Mothahu wa mohu o ile a o falatsa ka moka. O ile a o falatsa ka bjala bja thitshi-
la le bjala bja dipendi. Bjala bja thitshi-
la o ile a dira maduta. O be a dira ka
mokhwa o we ka baka la gore a nyake go
šala a tša bōna the thengwe tša mohu.
Ka bjala bja dipendi gōna a napa a ro-
thotha the-šego ka moka. O ile a dira
ka mokhwa o we gore gwa the ke gwa
šala thelo. Ka baka la go tšaba gore ba
ka šala ba moépa ka mothahu o we wa
mohu.

4809 Molaô wa mothahu wa mabêlê. Mabêlê
a go šiya ke mohu, a we a bitsiwago mothahu
wa mabêlê. Modirô wa ôna ke go fagêla
batho ge gona le khomo ya thobozo. Ke go
faga ge ba beya moja lefa ge ba ile ba
tšaba khomo ya go phumula megôkhô ya
bana ba mohu. Mabjala ka moka a mola-
ô wa lehu, ba dira ka ôna. Ge a ile a
šala, bana ba mohu ba swanetše go a-
ba-gana. Ke ôna molaô wa mothahu
wa mabêlê. Ngwana wa mohu a swanela

892

K34/82

2269

go belaêla mothahu wa go siya mmago bo-
na.

#810 Ntefane o be a na le basadi ba bararo. Mosadi wa moja lefa a na le ngwana ka o thii wa mothankana. Mosadi wa bobedi a na le bana ba ba thaano ba bathankana. Wa boraro o be a na le bana ba batshe-têlago ba bathankana. Ge bana ba le gona moteng papagô bona a tha phela, o ka thehe wa teba gore mogolo wa mothe o we ke mang mo ba-rweng. Zêla ba we ba dulang khaufsi na bô ba ta di teba ka baka la mo ba loma ngwaga o moswa. Ke yêna yo we a lomago pele ba-latêdi ba gwe ba sala ba loma ka morago. Le ge ba le mphathong ba tija ka gobane yêna o swanetse go dula ka mathong bona ba dula ka nthago.

#811 Ka moragô ga lehu la Ntefane. Baleloko ba ile ba khobakana go rera ka tshupô ya moja lefa. Mamotshabô o ile a bitšwa gore a be gona. Ke yêna khadi ya mothe o we e kholo. Bjale morerong wa bona ba re moja lefa ke madome. Ke ngwana wa mosadi yo la wa go fa bêtêga ngwana wa mothankana ka o thii. Bjale ba bangwe ba re leithô ka lethii le thole ke the labi. Ka goriale

mo we goa swanetshe go supuwa ngwana wa
lapa la bo bedi.

4812 Ba ile ba ganetsana mo we morerong wa
bona. Madame dihhogo a tsa fologa, ke gore
ge e le dihhomo a di gape ka moka. Ke gore
a thalefa ke lebelana. Le ga go le bjale
a ba ka ba dumela. Ba ile ba re khoši a
e thalefe go thalefa balata. Mamotsabo a re
moja lefa ke madome. Ge le ka gakantsiha mo
we le tebe, gore le dirile phoso. Ke mogolo wa
bona ka gobane le difeka e be go loma yena
pele. Butsi ka moka bo sala bo goa mo-
gopo. Ka moka ga bona ba ile ba kwana
gore madome ke moja lefa.

4813 Tshopo ya Madame go ba moja lefa wa
mote wa Thebaie. Ka moragô ga mofeditse
morêna wa bona, ba boela ka lapeng. Ba
ntsha legogo ba le ala lapeng. Batho ba ile
ba bitšwa gore ba ba tamelê. Ba ile ba
têna ka mo we lapeng. Bjale ba dira gore
moja lefa a dulê godimu ga legogô. O ile
a dula. Bomowa ragwe ba we ba mola-
telago le bona ba dula ka matheko ga
legogo. Ba dula ka go latelana ka mokhwa
o, ba dula ka go latelana bjale ka ge ba
loma molomo. Ke gore moja lefa mo a loma

892

K34/82 2271

o šielā bana ba mosadi wa bobedi, le bona
ba šielā bana ba wa boraro.

4814 Mamotšhabo a swara Madome ka letsogo.
Pele ga go moswara ka letsogo, o ile a kwata-
ma pele ga bana ba moku. Batho ka moka e
be ba humutsitswe. Bjale a re nna a ke na
mantšu a mantši. Mong wa mošāša o, o hwile.
Bjale lehono ke letšatši la go šupiwa morwa
wa gwe. Ke yēna yo we a ta šalago a lebe-
letsē motē o. Bjale le na bana le a okwa
papago lena o hwile. Lehono papago lena ke
ngwana yo, mo ariale a mo swara ka letsogo.
Ka moka batho ba re thobēla. Le mo tšebeng
ke mogolo wa lena e bile ke papago lena. Le
swarane ka matsogo le e tše tšefēnēfēnē ga
the tšela noka tše lomanago ka methela.
Je yo mongwe a na le tše tše mo tšwenyago a
botšē yēna. Je e le taba ya go tšwenya le
nna le mpošē a ka ile go tšeiwa le nna ke
nna mong wa motē o. Ke moka ke feditšē, ke
šutella ba bangwē.

4815 Dipolabolo tša Mogotši gōdimu ga bana ba
moku. Ke nna rangane ya bana ba. Ka go riāle
ke tšwanēlo ya gore ke bolabolē. Le a nkwa
bana papago lena o hwile, o itše le tšwa tšwa
šala le dibōna tša tšela kholo ya lehoto. A

892

K34/82

2272

re le ʒa šala le bōna tša makhura, o ra gwe
 le ʒa šala lethaka. Go ʒhaka a go ʒhake hō-
 ma fēla le motho o wa ʒhaka. Go ʒhaka ga mo-
 tho go baka ke go ʒhe kwe ga gwe. Ke nna pa-
 pago lena, bjale ka ge mogolo wa ka a hwile.
 Bjale go ʒoga lehono papagwe rena ke Madome.

4816 Dinonyana go ʒhalefa mafoto, tše dikho-
 lo ke bokapara ʒhōgō. Lefate le leswa le tiya
 ka le letala. ʒe gona le taba e e go imēla-
 go o mpotšē ke ʒa go imulla yōna. ʒe e šita
 melomo ya banna ga e rekwe, ba ʒa imulla bo-
 ima bjo we. Tswala banneng a e farelwe. Taba
 e we rakhadi ya lena a e bolabotšego le ēlē
 ʒhokō. Ke nnete ke yēna mong wa moṭe o. Ke
 thabile kudu ge ngwana wa mogolo waka a
 dutšai mo tulong ya go-šiya papagwe. Ke nna
 rangwane wa lena ke re riala. Monna mo a
 ʒa swara moṭe tše dintšai o di dula ka maragō ka
 gobane ditopō tša moṭe a difele.

4817 Yo mogolo o na le ba^{go}gotšetšai ba mollō. Ke
 tšōna ditopō tša moṭe tše we. Papago o hwile
 a ʒhešu a ke a dula ka khoro. Ke wena ga-
 mmōgō le bo ngwaneno e ke le ka ba bjale
 ka papago lena. Ke šetše ke bolabotšē ditopō
 tša moṭe, bjale ke diṅhaloša ka go latelana

ga tšona. Bolwetši bo nya ditopô. Lehu le nya ditopô, dintwa tša bana dinya ditopô. Go the thô-kômêlê taba go nya ditopô. Ke tšona ditopô tše we ke dibolabolago, ba-golo-golo ba be ba re ke dikaga mote. Ditopô tše we ka moka ga tšona o di amogêlê fêla keletšo o ta e hwetsšana ba-khalabjeng.

4818 Mogoti a tšwela pele le go laya bana ba mogolo wa gwe. Bana ba khaka ba bitšana ka meludi ba yo botšana ditaba. Bana ba motho ba tsošetšana, yo we a letšego a tha robala ga bo-
te o ta bolabola. Lena baratho le swanetše go mmotša the we the le tswenyago. Banna diphala, reya ka mothane, mothane wa thoka, mphatha o wa lla. Ke molaô le bolotše ka ôna le a o teba. Ge le ka dira bjale gôna le ta tšhuba mollô wa tuka. Ke moka nna dipolabolo tša ka di êma fa we.

4819 Batho ba bangwe ba ile ba êma. Ka moragô ga mo rangwane a feditše ditayô, batho ba ile ba êma. Moya komeng tša bana bangwe o ya a swere thagwe the lejana. Ke gore ba we ba ilego ba êma, ba ile ba la thêla lentšu. Ka moragô ga mo we ke moka ba tšatša dipolabolo tša diboledi tše pedi tše we di šetšego dibolabotše ka mo maphepê-

ng a ka gōdimu.

4820 Morêrô wa go t̄haba t̄ha go palakanya batho. Ka moragô ga dipolabolô t̄ša go laya bana ba mohu, ba tswalla modirô. Bjale ba ya thopeng ya go bolabola t̄he we ba t̄a go t̄he t̄haba. Bjale ka šakeng e be gona le khomo e kholo ba re ke pentšhe. Mohu o be a e beile go ba mong wa lešaka. Go beya khomo go ba mong wa lešaka ke go e beya ka dithare. Bjale ba kwana gore go swanetše go bolciwa yōna. Mohu o hwile a e t̄eba. Bjale a ka ba a e gopola, ke moka a ba a re t̄entšhets̄a p̄hefô. Ke moka ba t̄oga thopeng ba ya ba t̄haba khomo e we.

4821 Ba phakolla mothahu wa mabêlê, ba šila. Ba apeya t̄hōgō le dibêra ka moka le mala. Mphap̄ha o mongwe le ôna o ile wa apeiwa. Basadi kowa ba šila maušwa a go šeba nama ka ôna. Ka moragô ga mo nama le maušwa di budilê ke moka ba t̄t̄ena moheteng wa go ja. Ka moragô ga mo ba fedits̄e go ja ke moka ba rotolêla mabjala. Pele ga gore gonwe-we bjala ba ile ba re, ka moswana re t̄a t̄roga re bōna melato ya mohu gammōgō le ba we ba nago le dilo t̄ša bona gōdimu ga mohu. Ke moka ba t̄t̄ena mabjaleng. Ba ile

892

2275
K34/82

ba a rotolêla ka dipitša tše dikholo. Madi a khomo ba ile ba bega mohu khomo gammôgô le modirô o we ba goba ba o swere.

4822 Ke moswana ba tsoga ba bala melato ya mohu. Bjale ka moswana bja re gosa bona ka the lapa the bona ba khobakana ka lapeng la bo moja lefa. Melato ya mohu mo bathong e ya tšija, ge e tšiswa e ka badiwa. Re nyaha go e kwa re the khobakane. Melato e we e badiwa ke bathologadi. Molato wa ga gwe ke wa mothogo. O ile a tšeya mothogo wa lekhadi-mane ba kwana ka nku. Bjale o hwile a the šu a o lefe. Ke molato wa pudi wa Thekhobê-la. Dikhomo di ile tša ja mabêlê, bjale mong wa tšhemo a re a lefê ka pudi. Ke yôna melato ya gwe.

4823 Melato ya ga gwe e batho ba ilego ba adima dilô gôdimu ga gwe. Ke wa khomo. Matsetse o ile a tiya mosadi, a ta adima khomo a ya a lefa molato o we ka yôna. Molato o mongwe ke wa dipudi tše pedi. Di tile tša adima ke Mogoti a-lafiša mosadi wa gwe. Yêna ka noši o be a le gôna. A re lapa a leji le-ngwe molato o we ke a o teba. Ke wa khomo le nku. Di ile tša adima ke makhwale ka baka la go lefa molato wa maphowase wa

892

K34/82

2276

ngwana nkhala. Molato o we o ile wa lifiwa
khorong ya Makhutsiwi. Ke moka ke e we re e t̄eba
go. Melato e a go ba a t̄ha re botš̄e yōna re
ka t̄he ke ra e t̄eba.

4824 Melato e t̄ha t̄ibiwigo e t̄a no nyarēla ka
ditela t̄ša yōna. Ka moragō ga mo ba feditš̄e
go bala melato ya mohu, ba thōma go bola-
bola. O wa kwa Madome, melato e we mohu a
e š̄ilego a t̄he-š̄u a e lefa, ka moka ga yōna
e swanetš̄e go lefiwa ke wena. Melato ya dia-
dingwa ke batho. Ke wena yo we o swanetš̄ego
go r̄era batho ba we. O ka re bitš̄a go t̄ilo
go kwiša molato wa motho yo we a ganago go
lefa.

4825 Dilo ka moka di bolwabolwē ka gobane re a pa-
lakana. Basadi ba bangwe le dikharebē ba š̄ila
mauš̄wa. Nama e apeilwē. Bona beng ba mot̄e ba
t̄ha bolabola t̄ša mot̄e wa bona. Wa e kokonē-
la t̄hong o t̄a e la t̄ha le dinama. Lena bara-
tho ba Madome, ge le mmotš̄a taba a t̄ha
le theletš̄e. Le swanetš̄e go re botš̄a, la t̄he ke
la t̄haba go re botš̄a, le re ke yo mogolo. Yo
mogolo o sola ke batho. Go t̄he theletš̄anē
go baka ditopō. Ngwana yo we a dirago mo-
ferefere, le phakiš̄e go t̄ibiša. Ge le ile la
re le ya mokhala la bōna a t̄ha kwe. Leho-

no re boêla magae ga rena. Ra thekê ra
kwa di šele. Bana ba pōō ba bopana. Ke moka
ba tōga mo we thopeng ya bona.

4826 Ba ja dijō. Banna ba ya ba dula khorong.
Basadi ba rwala tša go ja ba ya ba ba fa.
Ke moka ba tēna modirong wa go ja. Ka moragō
ga mo ba feditšē go ja dijō, ba bitšwa ka
lapeng la bo madome. Ba ile ba bohana ka
mo we lapeng. Ba kakolêla phithō ka pitša e
khola. Bjale lentšu la re, le bitšwa ōna moēta-
na o. Ke re lebolabotšē kudu, megōlō ya lena
e na le makhwai. Bjale ka ōna ke re fitišang
tša go ja. Ka moka ga bona ba ile ba re mo-
rena. Ke moka ba thōma go nwa. Ba ile ba
nwa go fithêla merithi e sokologa. Go laêla
ga bedi ke maano a tala. Ka moragō ga mo
ba feditšē pitša ke moka ba palakana. Ke
mafella a taba ya tšhupō ya madome ya boja
lefa.

4827 Monna wa mosadi. Ge pupagō bona a
hwile. Taba ya bona a e twenye, ka gobane
ke bana ba mosadi. A še taba e we e khoba-
kanêlago ke lešaba. Batho ba ka khobakana
fêla ka baka la bohumi bja mohu. Zona ba
leloko la bo mohu ba ka ya ba khobakana ba
latella go ja nama le go nwa. Ge lapa le

we e le mašuwaneeng gōna go noya rangwane le khadi. Ba yo bontšha bo ngwanabō, gore ge papago lena a hwile, papago lena ke mogolo wa lena. Mogolo wa bana ke papago bana. Ke gore baratho ba gwe ka moka ba ka fathe ga gwe. Mafello e khobakano ya tšhupō ya moja lefa.

Temana ya 5: ʒo gana boja lefa.

4828 Motho o wa gana boja lefa, ka go furiwa ke batho. Magani gantšai a fe mabaka, ge batho ba nyaka go tšeba gore o ganelang. A ka fo fetola ka gore a ke rate, yaba ke moka o homotšie. Tha ka pelong ya tswaledi tše tšeba ke yēna mong tswaledi. Bja-ke dikhopolo tšau batho di tša thōma go gopola. Digopolēla gōdimu ga mmago ngwana, malome wa gwe. Mothomong ba ile ba kwa goba go bōna.

4829 Mmago ngwana le malome wa gwe. Ke bona ba we ba ka rego ge ba butšitšie ngwana a napa a o kwa tope-tope. Tope-tope ke gore motatšai tšebē. Ke ba bago-
lo ba bone. ʒo tše phele ga bo moja lefa. Taba e we ke yōna khologadi, e dirago gore motho a game tulong ya go šiya

892

K34/82 2279

ke papagwe. Lehu a le nyake ke motho, le diyo gōrōga le tha bone ke motho. Gore ke nnete moja lefa o gantšhitše ke bona, o ta no kwa ka dipolabolo tša malome wa moja lefa.

H830 Moja lefa wa nnete o wa gana tulong ya boja lefa. Monna o tšeya basadi ka dikhomo. Dikhomo di hwetswa ka tela tše pedi. Dikhomo tša dikhaitšedi le tša maata. Bjale dikhomo tša maata di feta ke tša dikhaitšedi. Gare ga dikhomo tša dikhaitšedi dikhomo tše dikholo ke tša ngwana wa pele. Bjale bogolo bja tšona bo fêla bo boêla moragō ka baka la gore papago bona o fêla wa di tšeya a tšeya mosadi ka tšona. Morwa wa gwe a fiwa tša moratho a tšeya mosadi ka tšona. Mosadi yo we ke yêna a swanetšego go bêlêga moja lefa. Ke yêna ngwana yo we a lebanego go ba moja lefa. Bjale ge ba nyaka gore a bê moja lefa a gana

H831 Moše a o ke o thoka moja lefa. Bona ge ba bōna gore o wa gana, ba swanetše go šupa yo mongwe bakeng tha gwe. Ge a na le moratho ba šupa yêna. Mothomong ba šupa wa lapa la bo bedi, ge moja le-

fa a tšhena moratho.

4832^(a) Bjale ka moteng wa Mašumu. Mašumu o be a na le basadi ba ba bedi. Ngwana wa lapa la pele ke mamotetwa. Wa lapa la bo bedi ke Mamogagare. Bo mmago bona bedi ga bona ba tšerwe ka dikhomo tša dikha-itšedi. Mosadi yo mogolo ke wa pele ka gobane ke yêna yo we a ilego a utšha Mašumu thakeng. Bjale mosadi wa bo bedi e be e le moloi, a loya bana ba lapa le legolo. Thentotolwana the Mamotetwa, mo the tšo phela, o ile a khowêla. Basadi ba mote ka moka ba khobakana khorong. A ba botšha gore ngwana yo waka, yo a mmolayago le yêna o tša mo latêla. Ba ile ba tšhoga ba lebala ngwana a phela.

4833 Mašumu o be a dula ditaba gôdimu. Ke gore bana ba lapa le lenyana bona e be ba phela bjale ba le legolo ba e kwa. Bjale a di dula gôdimu ka maragô. O be a tša nyake go tšama a o kwa the we the bolayago bana. Go dula gôna o be a tša dule, o be a tšama a laola a di e kwa. Ge a dikwile ke moka ke tša gwe a le nōsi. Batho ba ka lla le go nyaka go kwa thehu. Bjale mong wa mote mo a tša nyake

go kwa. A gona tela e ba ka ténago ka yóna. Ke morarô o mogolo wa le tšikulugô wa kêpêla le foro. lefate le šimula ke mong mo e-pedi.

4834 Mašumu a kwa. Ke moka ba ga Mašumu ba khobakana ba iša motho wa bona lebiteng. Ba ile ba thaba khomo ya go mmoloka. Ka moragô ga mo we ba lla thello tha mohu ka mokhwa wa molaô. Ka bjala bja thētšhila, ba thobša bana ba mohu ka khomo. Bana ba khoši re loba ka moka yo we e ta ba go khoši a tebe ke motho. Ka moragô ga ngwaga ba dira bjala bja dipedi. Ka tsatsi le we la go nwewa ga bjala bja dipedi a ba ka ba rê-ra ka moja lefa. Modirô o ile wa ba wa go nwa bjala. Batho ba ile ba tšibšwa gore tšupô e ta boniwa ka tsatsi le le ngwe. Ka moragô ga mo ba nwele ba palakana.

4835 Morêrô wa moja lefa. Ka moragô ga matsatsi a the makae, ba goma ba khobakana. Bjale ba thôma go rêra ka moja lefa. Morerong wa bona ba re Mamotetwa ke yêna mong wa mošaša o. Bjale ba dira gore le yêna mago ngwana a tebe. Mmago ngwana a re nna wka the ke ka mmotša le-na ka noši mmotšeng bjale ka ge e le monna

A re botšhe ngwana yo we re tšibisê yêna. Di
a kwala. He nna a ke bolabole la bo-khopô, ke
no~~re~~ ra gore ke monna o gaidilê. Ka goriale
mo we le swanetšhe go mmotšha.

H836 Mamotetwa o ile a bitšwa a thalošetswa.
O bitšha ke rena, ka baha la taba ya moše. Ta-
ba ya gona ke e. Papago o hwile. Bjale ka
goriale mo we, e be re rêra gore mong wa mo-
te e ta ba mang. Moverong wa rena ra hwe
tšana gore moja lefa ke wena. Ka gobane mma-
go ke yêna yo we a ntšhitšego moho papago tha-
keng. He laile la mpošha pele ga tšebaka. Taba
e we a ke kwane nayô. Môya waka o e tšhaba bo-
šego le mošhegare. Ba ile ba leha go mo iša mo
le mo a napa a gana.

H837 O ile a napa a gana le mabaka a, a ka
fathe. O wa tšeba gore ke wena yo mogolo mo
gare ga ba bo mowa rago. O ile a dumêla.
Bjale o gana ka lefe lebaka. A re ke môya o
waka o wa gana. Ge le dutšhi le loma dife-
ka e-be go loma mang pele. A re ke nna.
Bjale lehono o nyaka go šala o loma ka
moragô. A re ga gona taba tšhe we ke ta no
di bôna. Ba re o ta di bôna bjang. Ke ta
lumiša bana ba ka ka lapeng la ka. Bjale ba
la bona ke ba mang. Go ya ka magôro a

še go tšwana. Ke moka o ba tswaletše a ba
 tša na tše we ba ka tše bolabolago. Ba mmotša
 fêla gore wa tše ke wa ba le pelo-nkho. Ke ge
 ba sokolla ba re, motše a o ke o tšoka yo mogo-
 lo. Ba re Mamogagare o swanetše go ba moja
 lefa.

4838 Letsatši la tšhupō ya Mamogagare go ba moja le-
 fa. Ka moragō ga mo ba pallane le Mamotetwa,
 ba beya letsatši le we ba tša tšago ba šupa ngwa-
 na yo we wa lapa le le nyana. Letsatši le we le
 bile la fitha. Bjale ba ile ba khobakana. Ba
 ile ba mo šupa a dutši khorong. Ba ile ge ba
 botša moradi wa bo bedi mabapi le boja lefa
 bja morwa wa gwe. Yēna a ka a gana o ile
 a re di tšeba ke lena. Bana ba we ba mohu
 ba ile ba dula khorong ga-re ga lešaba gammō-
 gō le yo la wa go gana. Ke moka khadi ya šu-
 pa Mamogagare.

4839 Dipolabolo tša Makoma mabapi le tšhupō
 ya moja lefa. Makoma ke yēna khaitšedi
 ya mohu. Bjale o tšalošetša batho ka mo-
 khwa o we ditaba di thepetšego ka gona.
 Le tše ke la makala ba bina tšou, ge le
 bōna re šupa ngwana wa lapa le le
 nyana. Molato a še wa rena, ke wa gwe
 ka baka la Khanō ya gwe. Re likile ka

maata go mo sokolêla kowa le kowa a napa
a gana. Ke mo re bôna gore bokaone ke go
šupa yo no. Mo la a be a na le moratho e
be re ta beya yêna.

H840 Ke the ke la bolaya ngwana yo. Ke ri-
ale ka gobane dikhopolo tša lena di ka
the ke tša khôlwa mo we ke šetšego ke
thalušitše. O wa o kwa wena Mamogagare
bakeng tša papago le hono ke wena. Bana
ba o dutsigo na bo, le hono ke bana ba
go. O kwe thello tša yo mongwe le yo mo-
ngwe. Dilo ka moka di gōdimu ga go. Wa
the^{ke} wa ba le lehufa le bjale ka la mosadi
wa diva pudi mothao. Ke lena le mmônê
bjale ka ge e le papago lena. Papago le-
na o hwile le ka the ke la troga le mo-
ne. Lehono le le belle yo no ke yêna papago
lena. Ke moka bana ba kaitšedi yaka ke
feditše tša ka dipolabolo. Ge a riale a twalla
molomo wa gwe.

H841 Dipolabolo tša Ntšisi. Ke rangwane wa
bana ba we. Ke maswabi empa maswabi a
ka ke a lefêla, ka gobane ngwana yo wa
mogolo wa ka o diyo gana ka noši. Pelo
ya mosadi e le thakoring la thetshadi, fêla
ke e thata. Wa o kwa a re mankobô a

892

K34/82

2285

ji, ke nnete a ji. O ta ba a ya le biteng
a tha ji. Bjale ya monna ga e bjale. Mankobô
lebaka le lengwe o wa nona. Wa the ke
wa bôna mo o nonnê wa re o wa ja. Ke
bolabola ke le bjale mathô a ka le khopolo di
libile ga mogani ga mmôgô le mmagwe le
malome wa gwe.

4842 Malome wa mogani o swanetše go êma
a tswa tha ka ganong ga gwe. Ka moragô ga
mo ke feditše dipolabolo tša ka, ke gona ma-
lome wa ngwana a ka êmago a bolabola. Le
tebeng gore thobêla nama e la e budule e
ya tefa. Motho yo we a hwilego e be e le
mong wa rena. A thola melato ya rena, e re
mo e mo šitile a khônê a iša ga Mothabê.
Bjale lehono wena mogani o molata, le mo-
rwa wa ga go o ta fo ba molata gammôgô
le ditšogwana tša go. Re the ke ra kwa
o na le malala-mabe. Ke moka ke feditše tša
ka dipolabolo.

4843 Dipolabolo tša Thekwane. Ke yêna ma-
lome wa ngwana. Ke morupi wa the tšhoga
the tšhoga maeba, ge e le dikhaka wa o kwa
dilla di bone. Bjale ke bolabola mabupi le tšho-
go e ya motogolo. Ke monna a e sale ngwana
bjale ka ge a na le lapa la gwe. Ka goriale

mo we yêna mong o bone. Ge la e be e le yo monyana gôna e be re ʒa mo zopolêla gore ka moswana a o ʒa tswenya. Bjale ga go bjale. O wa o kwa motogolo, nna ke re modula theko e poloke, gare go dula dikokota. O the ke wa troga o tihelše pelo ya go ditšhila. Bogōi bja motho bo tšwa diateng. Ke moka he feditše, o thomphê moja lefa.

4844 Lešaba ka moka le ile la re morena. Ka moragô ga dipolabolo tša malomê aⁿgwana, ka moka lešaba le we la go ba le gôna la re morena. Ke unete baroka ge ba re bana ba khoši re loba ka moka ka gobane yo we e ʒa ba go khoši a tibji. Rangwane wa bona a re, ditaba ka moka le di kwile. Ba re morena. Bjale le mmône gwana yo we a šupilwego, ke yêna mong wa lena. ~~Yo~~ mongwe le yo mongwe mo a e tšwa a lla, a ê ga gwe. Yo we a nago le molato le mohu, a tē ga gwe. Melato ya mohu mo batho- ng moxeri ke yêna. Ke moka modirô o fedile. Ba re morena.

4845 ʒwa ʒhabiwa dikhomo tše pedi tša go palakanya lešaba. Ka moragô ga tšhupo e we, bona theana Mašumu ba ile ba ya thopeng go go rera the we ba swanetšego go the ʒhaba bakeng ʒha monyanya o wa

892

K34 / 82 2287

tšhupō ya moja lefa. Ke ge mo we morerong wa bona bare go swanetše go thabiwa dikhomotše pedi ka gobane thuri e utile. Ke ge go thabiwa dikhomotše we pedi.

H846 Go ile gwa ba monyanya o mogolo. Dinamatša apeiwa ka buntši khorong. Basadi ka mala-peng ba faga maušwa. Ka moragō ga mo di-budulē ba di tšabolēla. Basadi ba tšša maušwa a banna khorong. Ba wēla gōdimu ga dijō. Khomo ya dumēla mogala. Ke gore burušwa mo o šeba ka nama, a bo bete, bo phakiša bo feta mogolong. Ka moragō ga mo ba feditšē tša go ja, gwa kakolēla mabjala ka buntši. Mogōlō wa thōma go bolabola. Polabolo ya mogolo ke ge motho a enwa bjala goba meeti: ge bo feta mogolong o kwa bore kwira kwira, ke gore bo feta mogolo bo fologēla ka teng. Ke moka ~~ke~~ mafellō a tšhupo ya Mamogagare ba-keng ~~the~~ Mamotetwa.

S. (b) Motogolo o lwēla ke malome wa gwe go hwe-tšana boja lefa.

H847 Māta a ngwana o fa ke malome wa gwe. Ge o bōna ngwana a thang nyake go diya ma-ata, maata a gwe a roba ke mmagwe le malome wa gwe. Motho mo a kare a troga boše-

go a ba le molala. Batho ba mo tšhaba. Ka go tšhaba mo we, o tšeya le tie di tša mo lebanago. Ka gobane ba tšhaba go hwa. Ga gona khomo e e ka latrwago nama^{ne} ya e ngwe. Khomo e ngwe le e ngwe e la tswa namane ya yōna.

4848 O ka bōna ka basadi goba re ka re mosadi. Mosadi a ka ba le bana ba bathankana le ba-setšana. Baredi ba gwe ba bikiwa. Barwa ba gwe ba beka basadi. Baredi ba gwe ba ba le bana. Basadi ba barwa ba gwe le bona ba ba le bana. Betši ba gwe a ka tše ke a ba rata bjale ka barediê. O ta rata barediê go fitiša basadi ba barwa ba gwe. Go bjale le gōdimu ga bana, go ta ratiwa bana ba barediê. Bana ba mowa rrago le ba-togolo bona, dijô ba fiwa ka letsoho la mphapa. Ke gore le mogopolong a ba tene. Fêla ge ba fapane le motho o šele, gōna mogopolo o wa felêla gōdimu ga kemello.

4849 Mamotetwa o e phile madimabe ka noři. Madimabe a gwe a bile a gōdimu ga ditogolo tša gwe. O ile a bêtêga ngwana wa ngwanenyana wa go swana naê. Monna o ile a thaba kudu, a re ke e pelege. Nhabe e be mothankana leina la gwe e be e ta ba mamotetwa. Khanthe mo a riale ke moka o mo

K34/82

retš'e leina. Nguwana o ile a gana maina ka moka a we ba mo rēlago. Khanō ya nguwana maina ke go lala a lla bošego. Bjale ge ba tsama ba laola, ditada tš'a re mo releng leina la papagwe. Ke ge ba mo rēla gore ke mamotetwa. Ke moka mollō wa nguwana wa fēla.

4850 Mamotetwa o ile a tšeiwa ke Marebole.

Marebole ke mohumagadi wa khōrō ya ga Mothabe. O filo mo tšeya fēla, e tšhe nguwana wa khaitšedi ya gwe. Bjale ka ge e le mosadi wa pele ke yēna yo we a swanetšego go tō latēla nguwana wa khaitšedi ya Marebole, ge a ka ya a mo tšeya. Fēla a tšhoka go mo tšeya gōna ke yēna yo we a swanetšego go tswala moja lefa. A ka a ya a mo tšeya.

4851 Mosadi wa bo bedi a tšeya Mokhadi. Mokhadi ke mosadi wa Mamogagare. Bjale ba ga Mašumu ba re, ga go kwale gore a kare a tšere yo la lehono a nyaka yo. Mamotetwa le Mamogagare ke bana ba pōō. Bjale baredi ba bona ba ka tšeya ke motho ka o thii bjang. Mamogagare a re mogaba wa tšefa re ēpa le ka medi. Ka goriale mo we o tšefetš'e ke mogaba o. Bāna ba bōna ga bōte gore taba e dirile ke yēna. Ba ile ba mo homolēla ka tšheema tšhe. Thegōdi gomēla mokwē, o raka bjang ngwa-

nenno. Ke moka Marebolê a napa a tšeya Mokhadi.

4852 Ngwana wa tadi re mmôna ka mereto. Ka moragô ga mo go bikhilwe Mokhadi, bana ba Mamotetwa ba thôma go hwa. Bjale batwadi ba Mamotetwa ba re, re bolabotšê gore go-ya kang lehono o tšere ngwana wa rena, o nyaka le wa Mamogagare. Bjale wena wa fova forantšhetšôa ke yêna, wa ya wa tšeya moredi wa gwe. Bjale o wa bôna teng ya ngwana wa rena e ya fêla e fella fathe. Mamogagare a fêla a ya ga marebolê go dira bokwêlêpa bja gore, mosadi o diyo ba le bolwetsi bja lekone. Ka goriale mo we o fifatšôa marebolê pelo ya gore a tše ke a gopola go ya dingakeng. Bjale batwadi ba Mamotetwa ba re, ka gobane le bolaya madi a lena, a gona taba. Ge le ka bolaya ya wa rena ngwana, re tša lesana tša go fiša.

4853 Lehu la Marebolê. Marebolê o ile a ba a o kwa bothoko bakeng tša mahu a bana ba Mamotetwa. Bjale a dira gore ba swanetšê go tšwa ba yo tšama ba o kwa mahu a bana. Mamogagare o ile a leka ka maata go thibêla taba e we, empa a ka a dumêla. Bjale a bôna ga botšê gore ngwana wa

892

K34/82 2991

gwe o šala khakala. Ke ge ba loya Marebo-
lê. Tela ya go ya ya thoka ka baka la gore
mong wa mote o wa babja. Ka moragô ga bolwe-
tši ke moka a napa a hwa.

4854 Mamotetwa o be a šetše le ngwana ka o
thii yo we leina la gwe e lego Lee. Ke ngwa-
na wa mothankana. Thaga a e swe legokong.
Ba ile ba leballa ngwana yo we. Batswadi ba
Mamotetwa ba mmotša gore o thōkōmēlē the
tontolwana the we. Ka moragô ga thello o bō-
nē wa ga go mmoto o dulē. Bagoši a ba lele.
O leke ka maata go laya ngwana, gore thōgō
ke tšhemo ba thagolēla. A the ke a khatha
ke go tšama a ija tša go ja malapeng a ba-
tho. Ba ile ba laya bo kwago.

4855 Mokhadi o be a na le bana ba ba thano
ba bathankana. Mokhadi a makatše boloi bja
gwe ba tšwa le-tsweleng la mmagwe. Bjale
Mamogagare le yēna o mamile letsweleng la
mmagwe. Bjale ba dirile gore bana ba Mamo-
tetwa ba the ke ba phela, ka baka la
go nyaka gore batogolo ba gwe e be bona
bo moja lefa. Ke gore yo mongwe wa mofo-
golo wa gwe. O bōne ka yēna ka mokhwa
o we a ilego a hwetsana boja lefa ka
gona. Ka nnete go ile gwa ba ka mokhwa

o we a gopotšego ka ôna.

4856 Morêrô wa moja lefa. Ka moragô ga mo thello the fedilê, ba ile ba bitšwa mabapi le morêrô wa moja lefa. Ba ile ba bitša le bo malome ba bana. Bjale bafthôma go bula morêrô. Le bitša ke rena mabapi le go eletšišana ka yo we a ũa go šala a swere khoro e. Ke bolabola ka mokhwa o we ka baka la gore mohu o hwile a theša a tšeya mong mosadi wa go bëlêga moja lefa. Basadi ba we a ba šilego e no ba basadi fêla. Gare ga bona mosadi wa go ũa pele ke Mamotetwa, o na le morwa ka o thii. Mosadi wa bobedi ke Mokhadi, yêna o na le barwa. Ke yôna taba e we le bitšetšwago yôna. Ge a riale a goma a dula fathe.

4857 Mamogagare o bakêla motogolo wa gwe. Ka moragô ga mo mmudi a bolabotšê, banna ka moka bare moja lefa ke ngwana wa mosadi wa pele. Ba ile mo la ba šetšê ba o kwane mo we morelong o we, ke moka Mamogagare a thinya. A re ke nnete molaô ôna o bjale. Bjale mo basading ba ba bedi ka, ba fapane le molaô o we. Ka baka la gore le tšere mogolo le moratno. Ka goriale mo we mogolo ke Mokhadi. Ngwana wa Mamotetwa

a ka the ke a golêla ngwana wa Mokhadi. Ke moka ke mo we ka go ba ke nyaka gore le o kwe. A dula fathe. Re ka kwa malome a kee gore yêna o reng.

#858 Dipolabolo tša malome wa kee. Morena lekhota. Ke re lekhota ka gobane banna ge ba khobakane ke lona lekhota. Taba ya šita mo ke moka e išwa banneng ba melomo ya dikwabêlo. Ke êma fêla go ganetša yo morwa rrê, bakeng the bogolo. Nna ke nna mogolo wa gwe. Bjale go ile ka moragô ga lehu la papa, ba re ke be moja lefa. Nna ka noši ka gana ka baka la gore ngwana ka lapeng le-šu ke be ke le noši. Mma a ka a tšwafa go bêtêga, o ile a bêtêga ba e hwa. Bjale nna ke ile ka gana go ba nna moja lefa, ka baka la gore the go ja bongwaneno ka moswana the ja wena. Ka mathô le a bôna, Mamotetwa o belegile bana ka moka ba ile fathe. Bjale go filo šala thôna the-lo the thethii the. Di teba ke lena ba bina tou. Thobêla, a dula.

#859 Mamogagare a goma a bolabola. Morena ba bina tou. Ke êmêla go fetola mmodabudi yo a the tšwago go bolabola ga na bjale. Ge motho a ile a gana bogolo, bjale bogolo bja gwe bja fiwa moratho. Bjale gare ga bona yo mo-

gdo ke mang. Ba mo feto^{la} ka gore yo mogolo ke yo no la ^ama go gana boja lefa. Ka baka la gore o bone letsatsi pele. Wena ke wena yo mogolo fêla gôdimu ga dithoto. Wena o ka e tella pele go phasa badimung ka nte le ^{ye} a go go bêtêgêla pele. A re ga e le nyepô ke nyepile. A di feleng le dirê ka mokhwa o we lena le gopotôe-go.

4860 Kômana dula o bapilwe, motha wa diva ga go tibi. Banna ka moka ba ile ba ganetša mamogagare, le ga go le bjale mathô a gwe a ile a fetoga ka moka ya ba a mahubedu. A ba ka ba di šala moragô. Morêrô wa bôna wa fêla ka gore moja lefa ke ngwana wa Mamotetwa, ka gobane ke yêna moradi yo we a tilego pele mo khorong ya ga Mothabê. Monna yo mongwe a re, ra šhe be re e phora ka pudi ya lengoai. A re kweng gore yêna ngwana o reng.

4861 Lee a ba ganêla. Ka moragô ga polabolo ya khopolo ya go nyaka go kwa moja lefa. Ba ile ba diva gore a bitšwe, ke ge ba yo mmitša ke moka a ša. O bitša ke rena. Re go botša gore ke wena yo we o lego mong wa khoro e. Ngwana a re di a o kwala, bjale ke a šitwa go ba mo we tulong e we. Ke

šitišwa ke taba e. Mma o be a na le bana ba bantš'i, bjale ka moka ga bona ga ba gōna. Ka lona le-baka le we ke šitwa go dula mo tulong e.

#862 Le di bone, ge e le phuthi e tsogetš'e moragō, a ya tšogēla di-elong. Bjale ngwana o bōna gore go řa dirēga bjang. A re mo we lena le ka bōna gore le ka dira bjang. Rena a gona mo we re ka go bōnago. Re bōna gore ke wena yo we o swanetš'ego go ba moja lefa. Malome wa gwe, a re ngwana o wa o kwala. Bogōši a ba llele. Leithō ka lethii le řhoile ke řhelabi. Re be re kakatēlana thapo e ngwe mo. Thapo e we a ya khaoga re dutš'i gōdimu ka maragō. Dirang gore moja lefa e be ngwana wa lapa le lenyana. Banna ba ile ba dumēla mo we ngwana le malome wa gwe ba bolabōš'ego. Morērō wa sehologa ba re tšhupō e swanetš'e go ba ya lapa la Makhadi. Mamogagare mathō a boēla bothong.

#863 Tšhupō e řa ba ka tšatš'i la yōna. Ka moragō ga tšokollo e we ya bona ka baka la khanō ya moja lefa. Ditaba re di kwile bjale go fedilē. Ra řa kwa ka wena molebendi, mabapi le tšatš'i la tšhupō ya moja lefa. Go be go řhabilwe pudi ka tšatš'i le we. Ke moka ba

palakana mo we thopeng ya bona. Ba ya go ja dijô. Ka moragô ga dijô ba ntšha bjala ba nwa. Ka moragô ga mowe ke moka ba palakana.

4864 Molebendi o ntšha ditibišo tša go tibiša batho letšatši la tšhupô ya moja lefa. Ka moragô ga mo ba-reri ba moja lefa ba palakane, molebendi a sala a dira gore ba dirê bjala. Bja-le mothoang ba ênago mmela, o ile a ntšha ditibišo. Go šileng ga mmela le gôna a ntšha ditibišo. Tšatši la go riteletša le lona o ile a ntšha ditibišo. Bjale tibišo e ya boraro ke yôna tibišo ya mafello. Batho ba swanetše go tšeba gore ge ba riteletšitše bjala lehono, ka morwana ba apeya. Ka motso ba ômela. Ka motso o la ke moka ba nwa. Ka lona letšatši le we ba nwago, ke lona letšatši la go khobakana. Ba ba tšwago khole ba yo roballa ka bo khaufsi.

4865 Tšatši le we go nwewago bjala ke lona letšatši la tšhupô ya moja lefa. Batho ba ile ba tšala ba tšilo bona mong wa bona. Bja le ke ge ba šupa putetša morwa mokhadi. Ditšatši di ile tša no swana le tšê we tša mo go 4832(a). Bjale ka moragô ga ditayô tšê we, ba tšhaba dikhomo tšê pedi. Gwa lewa na-

ma le mašwa. Ka moragô ga dijô gwa
nwewa ma-bjala. Ke moka ditaba tša tšhupô
ya moja lefa tša fêla die ta mowe.

Temana ya bi: Ba ba khobakanyago thoto.

4866 Ka moragô ga dihopano hopano tša go beya
bo moja lefa difedilê. Batho ka moka ba ma-
teba gammôgô le ba leloko la bo moja lefa.
Moja lefa o swanetšê go khobakanya lefa ke we
la go šiya ke papagwe. Motho yo we a ka tša-
mago a khobakanyana naê ke molatedi wa
gwe goba molebendi. Ke gore mledi wa gwe
ge e thale yo monyana. Ka moragô ga mo-
thoto ka moka ga yôna e khobakane, ke
gôna ba leloko ba ka bitšiwago. Ba bitše-
tšwa go the tšilo rêra kabaganyo ya thoto.
Ka gobane bathologadi le bona ba swanetšê
go hwetšana kabêlô.

4867 Kabaganyo ya dithoto. Bjale ge ditho-
to dikhobakane, ba leloko ba bitšywa. Ba va-
piwa ge ba tšile, ke moka moja lefa o ba bo-
tša the bitšetšwa. O tša êma gare ga bona,
are le bitša ke nna barwa kete. Taba
kholo e ke le bitšetšago ke e. Dithoto ka
moka tša go šiya mohu ke dikhobakantšê

ka moka. Bjale ke re tang le dibônê le ke-
letšišano ya gore di swanetše go a biwa ka
mokhwa mang.

4868 Dithoto ka moka di boniwa pele ga haba-
ganyo. Mohobagantšhi wa thoto ke moka o wa
ba šupa. Ka moragô ga mo ba e bone, ke mo-
ka ba boêla ba yo dula fathe. Bjale ba rê-
ra gore bathologadi ba swanetše go hwetšana
bokae. Ka lona le-baka le we moja lefa a
še molaudi wa habaganyo tša ya dithoto.
Ba abi ba dithoto ke ba leloko. Moetella
pele wa bona ke motho yo we a go ba a lê-
la moja lefa. Ka dipolabolo ba thušana ka tšo-
na ka moka ga bona.

4869 Mowabi wa dithoto o waba ka go lekana.
Ge mohu e be e le manna wa basadi, basadi
ka ~~moka~~ ba swanetše go khobakana ka mo-
ka ga bona. Bjale mowabi a šupê motholo-
gadi yo mongwe le yo mongwe mowabê wa
gwe. Ge a ile a šiya melato ba swanetše
go lefa melato e we pele ga habaganyo. Bja-
le e tare mo di šetše ya ba gôna a khôna
go a bêla bathologadi. Bjale mašaledi ba
ka khôna ba abaganya moja lefa. Ke gore
tšhephoko tha bina malapa the a fiwa. Mo-
ledi le yêna o swanetše go fiwa khomo ka

892

K34/82 2299

gobane o ile a thuša moja lefa mabapi le khobakanya ya dithoto. Ke mo we go bolwa-bolwago ka gore kabaganyo ya mašaledi.

H870 Moja lefa o swanetše go šala a nyakêla tša gwe dithoto. Mothu wa mohu ke wa bathologadi. Ge mohu a huile e be e le khošana goba ngaka. Moja lefa o swanetše go šala a thekiša batho melato. Ka goriale mo we tše we ka tswallago khôô ka tšona ke tša gwe. Ngwana wa ngaka thoto ya gwe ke ya ditada. Ka tšona o ša hwe-tšana thoto e ntši. Dithapô tše khoro le bongaka ke tšona tše mafa mafa. Ka tšona ba hwetsana dithoto.

H871 Mohu wa mosadi. Motho mo a ile a hwa a na le mosadi. Dithoto tša gwe a di na kabaganyo, ka gobane mosadi a na mogadikane. Dithoto tše we ka moka dilawwa ke moja lefa. Moja lefa a swanêla go raloka ka tšona. Mo a nyaka go šumiša the thengwe tša dithoto o swanetše go botša bongwanabô. Ka tšona dithoto tše we o swanetše go tše-iša ba-ratho basadi. Moratho wa gwe a dira molato ke yêna yo we a swanetšego go lefa mafello.

892

2300*

K34/82

Puku ya H.

4572 Temana ya 24.

4572 Temana ya 1: Khobakano ya ba leloko go beya moja lefa le go bolabola ka thoto. 2152.

4614 Temana ya 2: Go the be ba bagolo tabeng ya tihupô ya moja lefa. 2172.

4646 Temana ya 3: Mophuthi wa kopanô ya ba leloko 2188.

4730 Temana ya 4: Khobakano ya tihupô ya moja lefa 2230.

4776 S. 2 Malome o ile a rwala ngwa, wa bobedi a toga 2252.

4792 S. 3 Papano ya lehu la manna le mosadi 2260.

4828 Temana ya 5: Go gana boja lefa 2278.

(a) 4832 Bjale ka moteng wa Masumu 2280.

4846 S. (b) Motogolo o lwela ke malome wa gwe go hwetsa boja lefa 2287.

4866 Temana ya 6: Ba ba khobaganago thoto 2297.

End S. 892.